

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra žurnalistiky

Diplomová práce

2022

Bc. Kristýna Neuwerthová

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra žurnalistiky

**Budování zpravodajské informační sítě v letech
1914-1918 na příkladu listů „Československá
samostatnost“ a „La Nation Tchèque“**

Diplomová práce

Autor práce: Bc. Kristýna Neuwerthová

Studijní program: Mediální a komunikační studia

Vedoucí práce: PhDr. Jan Cebe, Ph.D.

Rok obhajoby: 2022

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 22.4.2022

Bc. Kristýna Neuwerthová

Bibliografický záznam

NEUWERTHOVÁ, Kristýna. *Budování zpravodajské informační sítě v letech 1914-1918 na příkladu listů „Československá samostatnost“ a „La Nation Tchèque“*. Praha, 2022. 100 s. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Vedoucí diplomové práce PhDr. Jan Cebe, Ph.D.

Rozsah práce: 131 176 znaků

Anotace

Diplomová práce se zabývá tématem budování zahraniční zpravodajské sítě a její činnosti za první světové války (1914–1918) na příkladu listů Československá samostatnost a La Nation Tchèque. V úvodu práce jsou zmapovány kroky Tomáše Garrigua Masaryka po jeho emigraci v roce 1914. Masaryk byl ústřední postavou celé zahraniční akce, práce se ale zabývá i dalšími představiteli zahraničního odboje, kterými byli například Lev Sychrava, jenž měl vydávání listu Československá samostatnost po celou dobu na starosti, nebo Ernest Denis, který spolu s Edvardem Benešem redigovali list La Nation Tchèque. Práce se opírá především o archivní prameny se zvláštním zřetelem na fond Redakce Československá samostatnost a La Nation Tchèque, který je uložen ve Vojenském historickém archivu. Tento fond obsahuje korespondenci obou redakcí, koncepty článků pro oba listy a další pomocné materiály, ze kterých se utvářel obsah obou listů. Obsah celého fondu je v práci postupně odhalován. V závěru práce je zpracována případová studie na téma propagandy československé věci v obsahu Československé samostatnosti na příkladu konkrétní události, kterou je Manifest českých spisovatelů z května 1917 a následující Prohlášení Českého svazu na Říšské radě.

Annotation

The diploma thesis analyses the topic of building a foreign intelligence network and its activities during the First World War (1914–1918) on the example of the Československá samostatnost and La Nation Tchèque magazines. The introduction maps the steps of Tomas Garrigue Masaryk after his emigration in 1914. Masaryk was the main personality of the whole foreign affair, but the thesis also deals with other representatives of the foreign resistance, such as Lev Sychrava, who was responsible for the issuing of Československá samostatnost, or Ernest Denis, who together with Edvard Beneš edited La Nation Tchèque. The work is based primarily on archival sources with special regard to the collection of the Editorial Offices of the Československá samostatnost and La Nation Tchèque, which is stored in the Military Historical Archive. This collection contains correspondence from both editorial offices, draft articles for both papers and other auxiliary materials from which the content of both papers was formed. The content of the entire collection is gradually

revealed in the thesis. At the end of the thesis there is a case study on the topic of propaganda of the Czechoslovak affair in the content of Československá samostatnost on the example of a specific event, which is the Manifesto of Czech Writers from May 1917 and the following Declaration of the Czech Union at the Imperial Council.

Klíčová slova

Československá samostatnost, La Nation Tchéque, Tomáš Garrigue Masaryk, Lev Sychrava, Edvard Beneš, zahraniční odboj, první světová válka

Keywords

Československá samostatnost (Czechoslovak Independence), La Nation Tchéque, Tomáš Garrigue Masaryk, Lev Sychrava, Edvard Beneš, foreign resistance, First World War

Title

Building an Intelligence Network in 1914-1918 on the example of „Československá samostatnost“ and „La Nation Tchéque“ magazines

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu práce PhDr. Janu Cebemu, Ph.D. za zpětnou vazbu a cenné poznámky, které mi v průběhu psaní práce poskytoval. Ráda bych také poděkovala své rodině za podporu, a především mámě za pomoc s hlídáním dcery.

Obsah

Úvod.....	4
1 Zpravodajská informační síť v zahraničí 1914-1918.....	5
Velká válka.....	5
Český národ.....	6
Masarykova zahraniční akce	8
Tisk – základní předpoklad úspěchu.....	12
2 Redakce „La Nation Tchèque“ a „Československá samostatnost“	17
La Nation Tchèque.....	17
Československá samostatnost	21
3 Korespondence došlá do redakce	25
4 Redaktoři L. Sychrava a M. Plesinger-Božinov	30
Lev Sychrava.....	30
Lev Sychrava – došlá korespondence	31
Edvard Beneš	31
Rudolf Kepl	34
Pavel Baráček, Miroslav Plesinger-Božinov, Josef Lavička, Jan Kyjovský	35
Vsevolod Svatkovský	36
Jan Sýkora.....	37
Josef Tvrzický.....	37
Vojta Beneš	38
Tomáš Garrigue Masaryk	39
Rodinná korespondence	40
Knoflíková aféra.....	41
Miroslav Plesinger-Božinov.....	43
4 Memoranda, prohlášení, články	45

Prohlášení	45
Manifest českých spisovatelů	45
Prohlášení českých poslanců Antonína Kaliny a Václava Prunara	47
Tříkrálová deklarace	47
Články	48
Články s uvedením autora.....	48
Ernest Denis.....	48
Vladimír Nosek.....	50
Štefan Osuský.....	51
Ludvík Strimpl	52
Lev Sychrava.....	53
Ostatní.....	53
Články bez uvedení autora	54
5 Tisk vydávaný v Čechách, na Slovensku, v USA a v Rusku	57
6 Případová studie: Jak se projevovala propaganda československé věci v obsahu Československé samostatnosti.....	60
Závěr	69
Summary	71
Použitá literatura a prameny	73

Úvod

Cílem práce je zmapovat okolnosti vzniku zpravodajské zahraniční sítě za první světové války a jejího vývoje na příkladu dvou listů zahraničního odboje, a sice česky vydávané Československé samostatnosti a francouzsky vydávané revue La Nation Tchèque, za využití archivních pramenů se zaměřením na fond Redakce Československá samostatnost a La Nation Tchèque, který je uložen ve Vojenském historickém archivu. Fond obsahuje celkem 16 kantonů. Dalším cílem je odhalit méně známá jména osobností a hrdinů zahraničního odboje, kteří se na budování sítě podíleli. Zvolenou metodou pro praktickou část práce je deskriptivní analýza primárních zdrojů. Touto metodou si práce klade za cíl analyzovat celý obsah zmíněného fondu a přiblížit tak tehdejší chod těchto redakcí během první světové války, kdy Češi a Slováci, kteří se rozhodli opustit Rakousko-Uhersko, začínali od nuly a jejichž činnost vedla ke vzniku samostatné Československé republiky. Dále bude zpracována případová studie týkající se propagandy v Československé samostatnosti. O vystižení atmosféry a ducha, v jakém se žurnalistická zahraniční odbojová činnost nesla, se práce pokusí citacemi pramenů, mezi nimiž se nachází mnoho originálních rukopisů osobností zahraničního odboje jako byli Tomáš Garrigue Masaryk, Edvard Beneš, Milan Rastislav Štefánik, Lev Sychrava, Miroslav Plesinger-Božinov a další. Transkripce rukopisů bude provedena včetně případných překlepů či pravopisných chyb. Vybrané příspěvky pak budou doplněny o obrazové přílohy.

Dalšími zdroji této práce, vedle archivních pramenů, budou výpovědi a memoáry samotných aktérů, které byly po válce knižně vydány, tedy například Světová revoluce od T. G. Masaryka, Světová válka a naše revoluce od E. Beneše, Československé revoluční hnutí na Evropském západě od L. Sychravy, Vzpomínky na první odboj od M. Plesingra-Božinova a další. K doplnění faktických údajů potom bude využita doposud vydaná literatura zabývající se tématem zahraničního odboje za první světové války. Práce bude čerpat informace také přímo z obou periodik. V případě citací z La Nation Tchèque se bude jednat o autorčiny vlastní překlady, kde je třeba přiznat, že autorka nedisponuje hlubší znalostí francouzštiny, jako pomocný nástroj tedy bude sloužit internetový překladač.

1 Zpravodajská informační síť v zahraničí 1914-1918

Velká válka

V červenci roku 1914 vyhlásila Rakousko-uherská monarchie válku Srbsku a tím započala tzv. Velká válka, ke které se již delší dobu schylovalo, a to z mnoha důvodů. Byly zde spory o kolonie, národnostní otázky, vzestup nacionalismu i rasismu, sociální nerovnosti a další nevyřešené otázky, které vyvolávaly napětí uvnitř Evropy.¹ Další příčinou, možná i tou hlavní, byla pangermánská ideologie, která sílila ze strany Německa, které chtělo upevnit svou dominantní pozici mezi Slovany.² Hned na počátku srpna se ve válečném stavu ocitly další evropské velmoci – Velká Británie, Francie, Rusko a Německo. Postupně se v následujících letech přidaly další státy z celého světa. Později se proto vžilo označení první světová válka.³ V tomto konfliktu proti sobě stály státy Dohody (Francie, Velká Británie, Rusko, Itálie, Belgie, Srbsko, Japonsko, USA a další) a Ústřední mocnosti (Německo, Rakousko-Uhersko, Osmanská říše, Bulharsko). Ve válce zahynuly miliony lidí a je proto považována za jednu z největších tragédií lidstva. Jan Patočka výstižně tuto válku shrnul slovy: *„První válka je rozhodující událost v dějinách 20. století. Rozhodla o celém jejích rázu. Že se proměna světa v laboratoř, která aktualizuje miliardy let akumulované konzervy energie, musí dít válečně, ukázala právě tato válka. Znamenala proto definitivní průlom tohoto pochopení jsoucna, které započalo v 17. věku vznikem mechanické přírodovědy a odstraněním všech těch „konvencí“, které se tomuto uvolňování síly kladly v cestu – přehodnocení všech hodnot ve znamení síly“.*⁴

Všeobecně se předpokládalo, že válka nebude trvat déle než tři až čtyři měsíce, tedy že do Vánoc budou všichni doma a „že strana, které se podaří v rané fázi získat vedení, snadno dosáhne vítězství.“ Nakonec ale trvala dlouhé čtyři roky.⁵

¹ ČAPEK, Vratislav, Jaroslav PÁTEK a Otto ZWETTLER. *Světové dějiny*. 1993, str. 130-131

² POSPÍŠIL, Ctirad Václav. *Masaryk iritující a fascinující*. 2018, str. 249

³ BLÁHOVÁ, Marie, Jan FROLÍK, Naďa PROFANTOVÁ, Pavel BĚLINA, Michael BOROVIČKA a Milan HLAVAČKA: *Velké dějiny země Koruny české*, 2013, str. 562

⁴ PATOČKA, Jan, *Kacířské eseje o filosofii dějin*, Praha 1990, s. 131-132

⁵ DAVIES, Norman. *Evropa: dějiny jednoho kontinentu*. 2005, str. 918

Český národ

Vznik samostatného Československa a vůbec formování českého národa byl dlouhý proces, který započal již v době pobělohorské, kdy nastaly změny ve společnosti – sociální i hospodářské a české etnikum bylo zbaveno svých elit. Státní moc se začala germanizovat, habsburský vliv sílit. Proto od konce 18. století vznikalo v české společnosti hnutí, které vyzdvihovalo český jazyk a kulturu a připomínalo důležité události v české historii a tím posilovalo národní identitu. Toto období vzrůstajícího nacionalismu českého národa nazýváme eufemisticky Českým národním obrozením, za jehož vrchol by se dal považovat revoluční rok 1848, kdy začaly být formulovány i otázky politické a bylo nárokováno historické právo na větší podíl na řízení státu. V 60. a 70. letech 19. století potom vznikly první politické strany, které formulovaly své programy a postupně vznikala i majetná podnikatelská vrstva, která ovšem stále zaostávala za vyspělejší německou. Proti více vyspělé německé společnosti a německojazyčné státní správě se snažila česká politika více a více vymezovat a protiněmecké nálady stále sílily.⁶ V roce 1911 etničtí Češi tvořili asi 12,6 procenta obyvatel habsburské monarchie. Celkový počet obyvatel českých zemí (tedy včetně Němců, Poláků a dalších národnostních menšin žijících na našem území) tvořil 20 procent veškerého obyvatelstva monarchie.⁷ Před válkou již Češi byli připraveni převzít řízení země do svých rukou, ale žádná politická strana ani žádný politický představitel tuto myšlenku doopravdy nezformulovali, protože bylo jasné, že v současném uspořádání a mocenské síle, jakou disponovaly Německo a Rusko by svou pozici nemohli ustát, a proto se považovalo za jediné možné řešení být i nadále součástí habsburské monarchie. K nastolení nového uspořádání bylo třeba oslabit tyto velké mocnosti, bylo potřeba, aby nastala mimořádná situace.⁸

První politickou stranou, která v tomto období vznikla, byla Národní strana. Vznikla již v roce 1848, kdy formulovala český národní program, její existence však

⁶ KUBŮ, Eduard a Jiří ŠOUŠA. *T.G. Masaryk a jeho c.k. protivníci: československá zahraniční akce ženevského období v zápase s rakousko-uherskou diplomacií, zpravodajskými službami a propagandou (1915-1916)*, 2015, str. 36-38

⁷ BLÁHOVÁ, Marie, Jan FROLÍK, Naďa PROFANTOVÁ, Pavel BĚLINA, Michael BOROVIČKA a Milan HLAVAČKA: *Velké dějiny zemí Koruny české*, 2013, str. 564-565

⁸ KUBŮ, Eduard a Jiří ŠOUŠA. *T.G. Masaryk a jeho c.k. protivníci: československá zahraniční akce ženevského období v zápase s rakousko-uherskou diplomacií, zpravodajskými službami a propagandou (1915-1916)*, 2015, str. 36-38

začala nabývat na významu od roku 1860, kdy měla ambice být mluvčím celého národa. V čele tohoto hnutí byly osobnosti jako František Palacký a František Ladislav Rieger. V rámci tohoto uskupení vznikly na počátku 60. let dva názorové proudy – konzervativně liberální (staročeský) a radikálně liberální (mladočeský). Ty se od sebe odlišovaly například vztahem ke klerikalismu, volbou politických spojenců nebo politickou taktikou. K rozdělení došlo v roce 1874, kdy mladočeši založili svou vlastní stranu – Národní stranu svobodomyšlnou. K této straně se později připojila další menší politická uskupení – v roce 1890 „realisté“, o rok později „pokrokáři“. Vůdčí osobností v realistickém hnutí byl Tomáš Garrigue Masaryk⁹, dále Josef Kaizl a Karel Kramář. Za realisty se označovali proto, protože se drželi skutečnosti a přistupovali k ní bez předsudků. Pokrokářské hnutí představovali především tehdejší studenti, kteří se také chtěli podílet na politickém dění. Mezi pokrokáře se později řadili i představitelé pozdějšího domácího i zahraničního odboje, kteří hráli důležitou roli v Masarykově zahraniční akci. Patřili k nim například Lev Sychrava¹⁰, Miroslav Plesinger-Božinov¹¹ či Jaroslav Werstadt.^{12 13}

⁹ **Tomáš Garrigue Masaryk** – (1850-1937) – byl profesor, filozof, humanista, politik a vůdčí osobnost zahraničního odboje. Svou činností se zasadil o vznik Československa, v jehož čele stanul jako první prezident, kterým byl až do roku 1935. Byl zastáncem demokratického uspořádání států; GALANDAUER, Jan. *Slovník prvního československého odboje 1914-18*. 1993, str. 84-86

¹⁰ **Lev Sychrava** – (1887-1958) byl účastníkem zahraničního odboje, první český emigrant do Švýcarska v září 1914, odkud vystupoval proti Rak.-Uh. Od r. 1915 spolupracoval s Masarykem, byl ve spojení s domácím odbojem, psal články do zahr. novin a časopisů. Redaktor Československé samostatnosti, člen Českého komitétu zahr., od října 1918 vedoucím zastupitelského úřadu v Paříži. Za okupace byl vězněn v Buchenwaldu. V roce 1948 emigroval do V. Británie; GALANDAUER, Jan. *Slovník prvního československého odboje 1914-18*. 1993, str. 133

¹¹ **Miroslav Plesinger – Božinov** – (1883-1963) byl účastníkem zahr. odboje, od léta 1915 ve Švýcarsku, udržoval spojení s domácím odbojem. V roce 1916 se stal členem Nár. rady zemí českých – byl delegátem pro Švýcarsko. Od podzimu 1917 byl vedoucím Tiskové kanceláře ČSNR v Paříži. 1919-20 vedoucím zastupitelského úřadu v Haagu, 1920-26 vyslancem v Dánsku, 1928-34 v Nizozemí a u Mezinárodního soudního dvora v Haagu; GALANDAUER, Jan. *Slovník prvního československého odboje 1914-18*. 1993, str. 106

¹² **Jaroslav Werstadt** – (1888-1970) byl účastníkem domácího odboje. Spolupracoval s Benešem. Od léta 1915 členem Maffie. V letech 1917-18 mluvčím čes. radikálního studentstva. Nejvýznamnější historik prvního čs. odboje. 1939-45 vězněn v Buchenwaldu. 1945-48 vedoucím pracovník Voj. historického ústavu, po únoru 1948 byl izolován; GALANDAUER, Jan. *Slovník prvního československého odboje 1914-18*. 1993, str. 158

¹³ MALÍŘ, Jiří a Pavel MAREK. *Politické strany: Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu v letech 1861-2004*. 2005, str. 109-337

Masarykova zahraniční akce

T. G. Masaryk byl klíčovou postavou zahraničního odboje. Je tedy třeba zmínit jeho postřehy a zmapovat jeho kroky v zahraničí, které vedly k vybudování zahraniční zpravodajské sítě, která se velkou měrou zasloužila o československou samostatnost.

Masaryk, který se velmi zajímal o poměry na Balkáně, vyhlášení války nepřekvapilo. Doufal ale, že spor se urovná a nebude jí nakonec třeba. Jak sám popsal: *„Byl jsem po Sarajevském atentátu s rodinou na prázdninách v Žandově (Schandau) v Sasku u Labe. Od ultimata jsem byl stále v napětí a doufal jsem, že vojna nebude. Ještě po prohlášení mobilisace jsem svým známým dokazoval, že je to jen strašák a že se rozhodující státníci sejdou a spor urovnají; od mobilisace k vyhlášení a provádění války jsem viděl značnou distanci. Ani prohlášení války jsem neuznával za poslední slovo. Byl jsem prohlašován za nevléčitelného pacifistu a idealistu – ve skutečnosti, v mém nitru jsem válku očekával, a již před atentátem, ale bál jsem se konečného rozhodnutí, že teď svou opozici proti Rakousku a rakušanství budu musít dokázat skutkem!“*¹⁴ Masaryk nedokázal nijak odhadnout budoucí vývoj, stav na frontách se velmi rychle měnil, nemohl tudíž ani usoudit, jak bude reagovat česká politika na stávající situaci. Byl velmi aktivní a vedl rozhovory s hlavními představiteli politických stran a rychle došel k závěru, že je třeba organizovat odpor proti Rakousku. Přemýšlel, jakým způsobem by mohl realizovat tuto akci: *„Šlo jen o to, jak do toho, jakou taktikou; doma revoluce branná, ba ani radikální opozice, o tom jsem se přesvědčil brzy, nebyla možná; nějaký ten puč snad se dal zosnovat, ale k tomu bych se byl nepropůjčil. Možná, že ve Vídni, a zejména Friedrich, by si toho byli přáli. Podle situace, svědomitě odhadované, musili jsme za hranice a tam organisovat náš boj proti Rakousku.“*¹⁵ A dále uvažoval: *„Naše místo bylo celou naší historií na straně protiněmecké. Analysuje situaci evropskou, odhaduje pravděpodobný rozvoj války, rozhodl jsem se pro aktivní odpor proti Rakousku, očekávaje, že Spojenci zvítězí a že naše rozhodnutí pro Spojence nám přinese svobodu. Rozhodnutí mi nebylo snadné – šlo, jak jsem věděl a cítil, o rozhodnutí osudové; ale jasné mi bylo to, že v té veliké době nesmíme zůstat pasivní: i nejlepšího práva musí hájit lidé činní, nemá-li zůstat na papíře. Nemůžeme-li se Rakousku postavit doma, musíme to učinit za hranicemi. Tam*

¹⁴ MASARYK, Tomáš Garrigue. Světová revoluce [online]. 2013, str. 13

¹⁵ tamtéž, str. 16

bude hlavním úkolem získávat pro nás a náš národní program sympathie, navázat styky s politiky, státníky a vládami spojeneckých států, organisovat jednotný postup všech našich kolonií a hlavně zorganizovat ze zajatců vojsko.“¹⁶

Dlouhá válka nakonec hrála v Masarykův prospěch, potřeboval dostatek času pro to, aby dokázal naplnit cíle zahraniční akce, aby dokázal myšlenku nového uspořádání Rakouska-Uherska dostatečně ukotvit v myslích západních politiků a diplomatů stejně tak jako v povědomí širokého obyvatelstva včetně toho českého.¹⁷ V roce 1933 komentoval zahraniční akci následovně: „*Jako člověk jsem si musel přát války co možná krátké, jako politik jsem věděl, že bychom při rychlé porážce Rakouska a Německa sotva dosáhli toho, čeho jsme dosáhli. Potřebovali jsme války dlouhé. Naše věc byla málo známa, propaganda potřebovala války dlouhé.“¹⁸*

V září a znovu v říjnu roku 1914 podnikl Masaryk dvě cesty do Holandska. Smyslem obou cest bylo setkání s britskými žurnalisty Robertem Setonem-Watsonem¹⁹ a Henry Steedem,²⁰ kteří se podrobně zabývali poměry v Rakousku-Uhersku a oba podporovali myšlenku vzniku samostatného Československa. První setkání nebylo úspěšné, ale napodruhé vedl Masaryk se Setonem-Watsonem dvoudenní rozhovory, ze kterých Seton-Watson vydal obsáhlé memorandum.²¹ Kopii pak předal Steedovi a ten dále francouzskému ministru zahraničních věcí Delcassému a oxfordskému profesorovi Vinogradovovi²² a tím se dostala do rukou

¹⁶ tamtéž, str. 44

¹⁷ KUBŮ, Eduard a Jiří ŠOUŠA. *T.G. Masaryk a jeho c.k. protivníci: československá zahraniční akce ženevského období v zápase s rakousko-uherskou diplomacií, zpravodajskými službami a propagandou (1915-1916)*, 2015, str. 54-56

¹⁸ LUDWIG, Emil, *Duch a čin. Rozmluvy s Masarykem*, 1946, str. 122

¹⁹ **Robert William Seton-Watson** – (1879-1951) byl Angličan a příznivec zahr. odboje, historik a slavista. Expert ministerstva zahraničí pro stř. Evropu a Balkán a politický komentátor několika brit. listů; GALANDAUER, Jan. *Slovník prvního československého odboje 1914-18*. 1993, str. 121

²⁰ **Henry Wickham Steed** – (1871-1956) byl anglický novinář a příznivec zahr. odboje, v roce 1914 se stal vedoucím redaktorem zahr. politiky v Timesech. Vedl protirakouskou publicistiku, spolupracoval s čl. odbojem, zasloužil se o přijímání Čechů z Vel. Brit. jako dobrovolníků do dohodových armád. V červenci 1915 organizoval Husovy slavnosti ve Vel. Británii; GALANDAUER, Jan. *Slovník prvního československého odboje 1914-18*. 1993, str. 129

²¹ KUBŮ, Eduard a Jiří ŠOUŠA. *T.G. Masaryk a jeho c.k. protivníci: československá zahraniční akce ženevského období v zápase s rakousko-uherskou diplomacií, zpravodajskými službami a propagandou (1915-1916)*, 2015, str. 49-52

²² **Paul Vinogradoff** – (1854-1925) byl profesor historie na univerzitě v Moskvě, později se stal profesorem na Oxfordské univerzitě, během první světové války spolupracoval s britským ministerstvem zahraničí a poskytoval mu cenné informace týkající se ruských

ruského ministra zahraničí Sazonova.²³ První důležitý dokument, který obsahoval Masarykovy představy (v memorandu jasně zaznělo, že cílem české politiky jsou nezávislé Čechy), doputoval do všech evropských spojeneckých mocností.²⁴

Masaryk si byl vědom toho, že je třeba organizovat odboj i doma v Čechách. Před svou další cestou se tedy opakovaně scházel v pražském bytě Václava Boučka s dalšími spolupracovníky Janem Herbenem, Přemyslem Šámalem, Františkem Veselým, Gustavem Dubským, Josefem Zárubou-Pfeffermanem, Cyrilem Duškem a v neposlední řadě Edvardem Benešem.²⁵ Tyto schůzky byly později označeny za počátky „Maffie“.²⁶ Tato tajná organizace se v průběhu války rozrůstala o další členy. Označení Maffie se však vžilo až po válce. Poprvé byl tento název zmíněn 10. listopadu 1918 v projevu Václava Klofáče²⁷ v Pištěkově aréně v Praze na Vinohradech, který informoval o průběhu ženevského jednání mezi českými politiky a reprezentanty zahraničního odboje.²⁸

V prosinci odcestoval Masaryk do Itálie, kde chtěl zjistit, jaký postoj zaujímají tamní politici k válce. Navázal kontakty i s mnohými jihoslovanskými politiky, kterých pobývalo v emigraci již více a domluvil úzkou spolupráci. Tuto fázi nazýval fází orientační, kdy sháněl cenné informace k dalšímu postupu v jeho zahraniční akci. Následně se přesunul počátkem roku 1915 do Ženevy. Švýcarsko bylo výhodné svou geografickou polohou a neutralitou. Byl zde snadný přístup k tisku jak ze států Dohody, tak z Rakouska a Německa. Bylo zde také dobré spojení s Prahou, a navíc zde existovaly krajanské spolky. Masaryk se domníval, že se ještě vrátí do Prahy

záležitostí; Paul Vinogradoff. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. [cit. 2022-04-20]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Paul_Vinogradoff

²³ MASARYK, Tomáš Garrigue. *Válka a revoluce: články, memoranda, přednášky, rozhovory*, 2005, str. 41

²⁴ KUBŮ, Eduard a Jiří ŠOUŠA. *T.G. Masaryk a jeho c.k. protivníci: československá zahraniční akce ženevského období v zápase s rakousko-uherskou diplomacií, zpravodajskými službami a propagandou (1915-1916)*, 2015, str. 52

²⁵ **Edvard Beneš** – (1884-1948) byl stěžejním spolupracovníkem TGM, po jeho odchodu do zahraničí vedl v Praze Maffii a zajišťoval nezbytnou komunikaci a obstarávání informací mezi Prahou a zahraničím a koordinoval činnost všech ileg. buněk až do svého odchodu v září 1915; GALANDAUER, Jan. *Slovník prvního československého odboje 1914-18*. 1993, str. 12

²⁶ BENEŠ, Edvard. *Světová válka a naše revoluce: Výbor z díla*, 1994, str. 22

²⁷ **Václav Klofáč** – (1868-1942) byl čelní představitel České strany národně sociální, jejíž byl v roce 1897 spoluzakladatelem; GALANDAUER, Jan. *Slovník prvního československého odboje 1914-18*. 1993, str. 65

²⁸ HÁLEK, Jan a Boris MOSKOVIČ. *Fenomén Maffie: český (domácí) protirakouský odboj v proměnách 20. století*, 2020, str. 39

a promluví osobně se svými spolupracovníky, aby projednali znovu postup, koncem ledna však obdržel od Beneše varování, že se již vrátit nemůže, protože mu hrozí okamžité zatčení a trest smrti.²⁹

Nesmírně důležitým a složitým úkolem bylo předávat si zprávy napříč Evropou tak, aby nebyly zachyceny rakouskou policií. Masaryk k této záležitosti poznamenává: *„Dařila se dobře: všichni jsme pracovali s chutí, a nový úkol zajímal; sám jsem se věci hodně věnoval. Úkol byl technický a psychologický; dělaly a vynalézaly se rozličné předměty, do nichž se listy (šifrované i nešifrované) uschovávaly; měli jsme např. dovedného truhláře, který nám dělal takové kufry a bedny, že se v jejich postranních stěnách mohl umístit značný počet novin, psaní atd., a policie nám při vší opatrnosti nic nenašla. Pravidlo bylo, nedělat, co se dělá obyčejně; tedy žádné dvojité dno, nic do bot a šatů, všecko musilo být nezvyklé.“*³⁰

Důležitou roli sehrály také kolonie Čechů a Slováků po celém světě. Tito lidé odešli do zahraničí ještě před válkou většinou za prací, jednalo se převážně o dělníky a řemeslníky. V Paříži se jednalo například o 2000 Čechů, v Londýně jich žilo asi 600. Hned po vypuknutí války se tito vymezili proti Rakousku-Uhersku a bojeschopní muži nabídli své služby francouzskému a anglickému vojsku.³¹ V americkém Clevelandu se v lednu konal sjezd „Českého národního sdružení v Americe“ a v Moskvě zase „Sjezd zástupců československých spolků na Rusi.“ Cílem obou sjezdů bylo sdružit krajany do jedné organizace a jednotně informovat o protirakouském odboji. Masaryk se snažil postupně všechny kolonie navštěvovat, či vyslat někoho kompetentního, kdo dojedná pravidelnou komunikaci. Uznat Masaryka za vůdce odboje nebyl větší problém: *„Bez velkých obtíží se uznala všude a brzy moje autorita, zprávami a poučováním se kolonie jednotně orientovaly; tak asi v létě 1915 byl tento proces zhruba ukončen. Měli jsme pak již své orgány, jednotně vedené.“*³²

Velkým přínosem krajanským spolků byla také finanční podpora Masaryka a jeho spolupracovníků, a to především od krajanů z Ameriky, kteří poskytovali peněz nejvíce.³³

²⁹ MASARYK, Tomáš Garrigue. Světová revoluce [online]. 2013, str. 46-61

³⁰ tamtéž, str. 60

³¹ SYCHRAVA, Lev a Jaroslav WERSTADT. Československý odboj, 1923, str. 42-44

³² MASARYK, Tomáš Garrigue. Světová revoluce [online]. 2013, str. 62-63

³³ tamtéž, str. 19, 26, 39 a 46

Tisk – základní předpoklad úspěchu

Na začátku 20. století byl jediným nástrojem pro masovou komunikaci tisk – tedy především noviny, časopisy, případně letáky, brožury a knihy. Masaryk si dobře uvědomoval sílu propagandy prostřednictvím tisku. On i jeho žurnalističtí spolupracovníci³⁴ přispívali články do různých zavedených novin a časopisů, to však nestačilo. Bylo třeba systematicky a pravidelně informovat veřejnost i krajany o odboji a snaze o samostatný československý stát. „*Národ domáhající se samostatnosti musí být náležitě reprezentován žurnalisticky a politicky*“ psal Masaryk v dopise E. V. Voskovi³⁵ do Ameriky, společně s žádostí o pomoc s financováním jak česky, tak francouzsky vycházejícího listu.³⁶ Jak bude později popsáno, jednalo se o listy La Nation Tchèque a Československá samostatnost.

Záhy po vypuknutí války vznikaly první pokusy o založení politického a žurnalistického orgánu zahraničního odboje. Tyto snahy vznikaly spíše ze spontánního nadšení, než že by byly systematicky organizovány, a proto nebyly tak úspěšné. Především krajané v Paříži se snažili aktivně zapojit, a tak vznikl nejdříve výbor pařížské české kolonie a později Francouzsko-česká liga. Tu vedl Josef Hoffman-Krátký,³⁷ který začal s vydáváním časopisu Na Zdar. Třetího října 1914 vyšlo první číslo. Mezi spolky i jejich vedením však vznikaly vnitřní rozpory, chaos

³⁴ **Žurnalisté** a žurnalistika vůbec sehráli klíčovou úlohu v celé Masarykově akci. On sám měl již bohaté žurnalistické zkušenosti (například z vědeckého časopisu Athaneum, v němž působil v letech 1883-1888 jako redaktor) a byl obklopen mnoha přáteli z řad novinářů. Z domácích to byli například Jan Herben (časopis Čas), Alois a Antonín Hajnovi, Jan Hájek nebo Cyril Dušek, kteří všichni později spolupracovali v tajném spolku Maffie. Ze zahraničních byli klíčový žurnalističtí spolupracovníci Henry Steed (Times), Robert Seton-Watson nebo Vsevolod Svatskovskij

³⁵ **Emanuel Viktor Voska** – (1875-1960) žil od r. 1894 v USA, zapojil se velmi aktivně do zahraničního odboje. V červnu 1914 navštívil Prahu, vedl jednání s TGM, hned po vypuknutí války předal tajně důležité zprávy H.W. Steedovi v Londýně. Pomáhal financovat zahr. odboj, organizoval krajanský spolek; GALANDAUER, Jan. *Slovník prvního československého odboje 1914-18*. 1993, str. 155

³⁶ KUBŮ, Eduard a Jiří ŠOUŠA. *T.G. Masaryk a jeho c.k. protivníci: československá zahraniční akce ženevského období v zápase s rakousko-uherskou diplomacií, zpravodajskými službami a propagandou (1915-1916)*, 2015, str. 118-120

³⁷ **Josef Hoffman-Krátký** – (1875-1940) byl novinář, který pobýval již od r. 1895 ve Francii, za války byl účastníkem zahr. odboje – vytvořil odboj. organizaci, sloužil v Cizinecké legii, založil slovan. tisk. agenturu, po válce zůstal ve Francii; GALANDAUER, Jan. *Slovník prvního československého odboje 1914-18*. 1993, str. 51

a dohady o financování. Časopisu Na Zdar nakonec vyšly jen 4 čísla (poslední vyšel 20. března 1915).³⁸

V prosinci 1914 přijel do Paříže zástupce české kolonie v Rusku Svatopluk Koníček-Horský,³⁹ který začal v Paříži vydávat čtrnáctideník L'Indépendance Tchèque. Koníček byl však velký rusofil a příliš naivně na Rusko spoléhal jako na spojence a zachránce. Masaryk vzpomíná, jak Koníček zahajoval své vzkazy z Ruska a veřejné přednášky: „*Bat'uška car pozdravuje*“ a mnozí ho považovali za oficiálního agenta. Tím však Masarykovu věc spíše komplikoval, protože tím u Francouzů vyvolal nedůvěru. Nezáskal však na svou stranu příliš přívrženců a L'Indépendance tchéque vycházelo jen do srpna 1915, celkem vyšlo 11 čísel.⁴⁰

V Londýně se ustavil Český výbor (London Czech Committee), jemuž předsedal Jan Sýkora⁴¹ a jež vydal brožuru *Bohemia's claim for freedom*. Spíše než na žurnalistiku se však tento výbor soustředil na zapojení českých dobrovolníků do armády a snažil se o oficiální uznání Čechů jako spojenců a ne nepřátel.⁴²

Ve Švýcarsku existovalo větší množství krajanských spolků a také ty se snažily spojit a svou činnost systematicky koordinovat. V lednu 1915 se uskutečnila první konference českých švýcarských krajanských spolků. Jejím výsledkem byla deklarace obsahující propagaci nezávislosti českých zemí. Ta byla vytištěna a přeložena do němčiny i francouzštiny. Členem spolku Beseda Slovan, který postupně převzal

³⁸ PICHLÍK, Karel. *Zahraniční odboj 1914-1918 bez legend*. 1968, str. 70-83; GALANDAUER, Jan. *Slovník prvního československého odboje 1914-18*. 1993, str. 50 a 93; MASARYK, Tomáš Garrigue. *Světová revoluce* [online]. 2013, str. 62; KUBŮ, Eduard a Jiří ŠOUŠA. *T.G. Masaryk a jeho c.k. protivníci: československá zahraniční akce ženevského období v zápase s rakousko-uherskou diplomacií, zpravodajskými službami a propagandou (1915-1916)*, 2015, str. 102-103

³⁹ **Svatopluk Koníček-Horský** – (1866-1931) byl Čech žijící v Rusku a účastník zahr. odboje, vytvořil Čes. komitét v Moskvě, inicioval vznik čes. dobrovolnických jednotek, v Paříži založil výbor Nár. rady čs. kolonií a časopis L'Indépendance tchéque; GALANDAUER, Jan. *Slovník prvního československého odboje 1914-18*. 1993, str. 67

⁴⁰ MASARYK, Tomáš Garrigue. *Světová revoluce* [online]. 2013, str. 63-67

⁴¹ **Jan Sýkora** – (1876-1942) byl krajan žijící od r. 1901 v Londýně, kde se živil jako restaurátér, po založení Sokola v Londýně byl knihovníkem, působil v krajanském spolku Žižka, pomáhal Masarykovy v rámci zahraničního odboje, v roce 1917 vstoupil dobrovolně do britské armády, po válce se vrátil do vlasti, za 2. sv. války se znovu účastnil odboje, byl popraven nacisty v r. 1942; JAKL, Tomáš. *Jan Sýkora* [online]. [cit. 2022-02-24]. Dostupné z: <http://www.vhu.cz/jan-sykora/>

⁴² PICHLÍK, Karel. *Zahraniční odboj 1914-1918 bez legend*. 1968, str. 73-75; KUBŮ, Eduard a Jiří ŠOUŠA. *T.G. Masaryk a jeho c.k. protivníci: československá zahraniční akce ženevského období v zápase s rakousko-uherskou diplomacií, zpravodajskými službami a propagandou (1915-1916)*, 2015, str. 103

vůdčí roli mezi švýcarskými spolky, byl i Lev Sychrava, který si získal důvěru mezi ženevskými a švýcarskými Čechy, a tak mohl snadno Masarykovi, který v lednu do Ženevy přicestoval z Itálie, umožnit vstup do spolku Svatopluk Čech, kde na sebe prvně mohl výrazněji upozornit svým veřejným politickým projevem 24. ledna 1915.⁴³

Od té chvíle začal Masaryk promyšleně organizovat krajanské spolky. Sepsal podrobný návod, jaký by byl nejlepší postup, kde mimo jiné navrhuje: „*Nejvhodnější by bylo, aby v hlavních městech (Petrohradě, Paříži, Londýně, Římě, Niši) – byl alespoň jeden důvěrník, jenž by udržoval styk s vládou a s politiky a listy, dodával jim zprávy, jenž by posílal zprávy z ciziny zahraničnímu výboru, jenž zase by referoval domů. atd. ... Na každý způsob ve Švýcarsku musí být centrum tajného zpravodajství: zprávy přijímat a dávat dále. Ve Švýcarsku by snad mohl vycházet list český, kdežto francouzský by nejlépe vycházel v Paříži.*“⁴⁴

Masaryk cítil nutnost oficiálního veřejného vystoupení a prohlášení o protirakouském odporu a osamostatnění Československa, chtěl tak však učinit ve spolupráci a se souhlasem Prahy a ideálně vystoupit ještě s někým politicky významným. Snažil se přesvědčit další představitele odboje k emigraci, protože „*se na poslance lidé na Západě dívají více politicky než na profesora.*“⁴⁵ Odezva z Prahy však vážla, situace byla v Českých zemích komplikovaná, docházelo k zatýkání a spolupracovníci měli strach.⁴⁶ K emigraci se nakonec odhodlal jen poslanec Josef Dürich.⁴⁷ Ten se odebral do exilu v květnu 1915, kde ho v Curychu očekával Lev Sychrava.⁴⁸ Jeho přítomnost za hranicemi byla nesmírně důležitá. Svůj odchod do zahraničí zachytil a zdůvodnil v článku „Proč jsem odešel“ pro Československou

⁴³ KUBŮ, Eduard a Jiří ŠOUŠA. *T.G. Masaryk a jeho c.k. protivníci: československá zahraniční akce ženevského období v zápase s rakousko-uherskou diplomacií, zpravodajskými službami a propagandou (1915-1916)*, 2015, str. 103-108

⁴⁴ MASARYK, Tomáš Garrigue. *Válka a revoluce: články, memoranda, přednášky, rozhovory*, 2005, str. 55

⁴⁵ MASARYK, Tomáš Garrigue. *Světová revoluce* [online]. 2013, str. 49

⁴⁶ SYCHRAVA, Lev a Jaroslav WERSTADT. *Československý odboj*, 1923, str. 52-57; MASARYK, Tomáš Garrigue. *Světová revoluce* [online]. 2013, str. 86-87

⁴⁷ **Josef Dürich** – (1847-1927) byl politik, říšský poslanec v letech 1884-91 a 1907-15, od r. 1915 člen Maffie, od května 1915 se v emigraci zapojil do zahr. odboje, byl místopředsedou Čs. národní rady, prosazoval carofilský směr, v r. 1917 se od ČSNR oddělil a vytvořil vlastní Nár. radu čs. na Rusi, po válce zůstal v politickém ústraní; GALANDAUER, Jan. *Slovník prvního československého odboje 1914-18*. 1993, str. 36

⁴⁸ BENEŠ, Edvard. *Světová válka a naše revoluce*. I. díl. 1927, str. 65-66

samostatnost, který vyšel na titulní straně: „Práce germanisační je na postupu. Poněmčeny nejprve železnice dle receptu maďarského a co se dále v tomto směru děje v jiných oborech, o tom časopisy české psát nesmějí. Zapovězena slovanská trikolóra, zapovězeno slovanské pojmenování městských ulic, atribut „českoslovanská“ škrtnut z pojmenování pražské obchodní akademie, konfiskují se zpěvníky a zapovídají se vlastenecké písně atd. atd. – vše jak to bylo před 60 léty za doby Bachova absolutismu, kdy ředitel pražské policie Päumann se chlubil, že za 50 let nebude po Čechách a češtví ani památky. Na tom však není dosti. Již počátkem tohoto roku sděleno mi, že seznamy poslanců a jiných vlivných osobností určených k uvěznění a po případě i k smrti, jsou už hotovy a skutky toto sdělení potvrdily. Žalářují a odsuzují se naši přední politikové, naši čeští vojáci posílají se všude do přední fronty, aby byli postříleni z předu nebo ze zadu, kde za nimi stojí Němci nebo Maďaři. V Praze organisována špionáž v největším měřítku: státní na policii a dobrovolná v německém kasině na Příkopech pod vedením Schreinerovým. Nikdo ani slovem, ba ani posuňkem není jist, že nebude pronásledován. Žurnalistika spoutána, čísti dnes české noviny, svírá vám srdce. Vlast naše je dnes jeden velký hřbitov... A proto jsem odešel. Odešel jsem s hlubokým, trpkým přesvědčením, že český národ práva svého v tomto Rakousku, u této dynastie se nedovolá nikdy a nikdy. Odešel jsem s přesvědčením, že nutno pracovati jinak a jinde, že nutno naši při předložiti foru jinému, foru celé Evropy a všeho civilisovaného světa. ... Když někdo odhodlá se, opustiti klidný krb domácí a vydati se do neznámé ciziny, opustiti svou rodinu u vědomí všech možných pro ni následků, a když tak učiní člověk šedesátisedmiletý, nacházející se na sklonku svého života, pak nikdo nemůže a nesmí předpokládati u něho chlapeckou nerozvážnost aneb jinošskou mysl dobrodružnou. Neodešel jsem také jako zoufalec, odešel jsem pln naděje, že za nedlouho vrátím se šťasten do šťastnější vlasti“⁴⁹.

Masaryk se rozhodl využít příležitosti 500. výročí od upálení Mistra Jana Husa, které bylo hojně oslavováno ve všech krajanských spolcích a vystoupil alespoň sám za svou osobu nejdříve 4. července v Curychu a potom 6. července v ženevské Besedě Slovan. Zde vystoupil i Ernest Denis se svou historickou přednáškou. Tyto projevy měly velký dopad, byly otištěny ve švýcarském, francouzském, ale i anglickém tisku.⁵⁰

⁴⁹ Proč jsem odešel. *Československá samostatnost*, 1915, roč. 1, č. 8, 8.12., str. 1-2

⁵⁰ KUBŮ, Eduard a Jiří ŠOUŠA. *T.G. Masaryk a jeho c.k. protivníci: československá zahraniční akce ženevského období v zápase s rakousko-uherskou diplomacií, zpravodajskými službami a*

Po definitivní emigraci Edvarda Beneše z Prahy v září 1915 Masaryk rozhodl: „*Já půjdu a usadím se na stálo v Londýně, vy zůstanete v Paříži, dr Sychrava bude pokračovat ve Švýcarsku.*“⁵¹ Londýn byl důležitý především politicky, Masaryk ovládal také nejlépe anglický jazyk, bylo zde dobré spojení s Amerikou i Paříží. Dalším důvodem pro stěhování bylo udělení profesury slovanské literatury a sociologie, k němuž Masarykovi pomohli Seton-Watson a Steed, na Královské univerzitě (King's College). Pro Masaryka to byl zdroj prestiže, peněz i prostředek k propagandě.⁵² Beneš mohl navázat na své předválečné známosti v Paříži z dob svého studia ve Francii, francouzštinu ovládal lépe než Masaryk.

Konečně 14. listopadu 1915 se Masaryk s Benešem rozhodli déle nečekat a vydat první oficiální prohlášení – Prohlášení českého komitétu zahraničního – pod kterým byli podepsáni vedle Masaryka i Dürich, který byl důležitý jako další politický představitel a poslanec Říšské rady, a předsedové krajanských spolků. Tímto prohlášením začal být odboj oficiální.⁵³ Nutno ovšem dodat, že žádný Český komitét zahraniční de facto neexistoval, byl to název vymyšlený pouze za tím účelem, aby bylo vydáno jednotné prohlášení, aby byla demonstrována jednota napříč Čechy žijícími za hranicemi a vyslalo důležitý signál do světa, ale i do Prahy a do všech krajanských kolonií a podpořilo tím boj za československou samostatnost.⁵⁴

V této době se objevuje další důležitá osobnost zahraničního odboje, blízký spolupracovník Masaryka a Beneše, a sice Milan Rastislav Štefánik⁵⁵ (s Benešem se poprvé během války setkal 13. prosince 1915 v Paříži). Tento Slovák, letec, voják, astronom a meteorolog sehrál v zahraničním odboji velmi důležitou roli, a to především diplomatickou, kdy získával důležité kontakty ve vysoké politice v Itálii a ve Francii a domlouval zásadní setkání pro Masaryka a Beneše. Důležitý byl

propagandou (1915-1916), 2015, str. 77-82

⁵¹ BENEŠ, Edvard. *Světová válka a naše revoluce: Výbor z díla*, 1994, str. 25

⁵² SYCHRAVA, Lev a Jaroslav WERSTADT. *Československý odboj*, 1923, str. 52-57; MASARYK, Tomáš Garrigue. *Světová revoluce* [online]. 2013, str. 86-87

⁵³ KUBŮ, Eduard a Jiří ŠOUŠA. *T.G. Masaryk a jeho c.k. protivníci: československá zahraniční akce ženevského období v zápase s rakousko-uherskou diplomacií, zpravodajskými službami a propagandou (1915-1916)*, 2015, str. 91-92

⁵⁴ PICHLÍK, Karel. *Zahraněční odboj 1914-1918 bez legend*. 1968, str. 169

⁵⁵ **Milan Rastislav Štefánik** - (1880-1919) žil od r. 1904 ve Francii, pracoval v observatořích, vedl expedice do Turkestánu, na Tahiti, do Brazílie a další, řídil observatoř na Mont Blancu, v r. 1911 obdržel fr. občanství, v 1. sv. válce se přihlásil do fr. armády a bojoval na frontě jako stíhací pilot. Zemřel po havárii letadla, které pilotoval, při návratu do vlasti v květnu 1919; GALANDAUER, Jan. *Slovník prvního československého odboje 1914-18*. 1993, str. 139

i fakt, že byl Slovák a mohla tak být demonstrována úzká spolupráce mezi Čechy a Slováky.⁵⁶ Beneš o něm mimo jiné napsal: „*Byl povaha intuitivní – svůj poměr k lidem si zařídil po chvilce prvního setkání a podle toho hned jednal. Proto měl velmi oddané přátele, ale také na smrt nenávidějící odpůrce, kteří mu nikdy neodpustili. Byl v něm kus genia, jako bývá v intuitivních lidech; byl výborní causeur ve společnosti, máje značnou zkušenost životní a máje za sebou své zajímavé cesty do různých dílů světa, jakož i svá studia a práce astronomické, o nichž dovedl krásně populárně vykládat. To mu také často otevíralo přístup do rozličných společností. Vlivu svých přátel dovedl dobře využít pro naše politické cíle.*“⁵⁷ Jedním z takových důležitých setkání byla schůzka Masaryka s tehdejší ministerským předsedou Francie Aristidem Briandem v únoru 1916, kde mu Masaryk vyložil svou vizi reorganizace střední Evropy vytvořením nových samostatných států a zdůraznil nutnost rozbití Rakouska-Uherska, které pomáhá Německu naplňovat jeho pangermánské cíle. Schůzku se podařilo náležitě mediálně zpropagovat a oficiálně tím oznámit francouzskou podporu zahraničního odboje.⁵⁸

2 Redakce „La Nation Tchèque“ a „Československá samostatnost“

La Nation Tchèque

Prvním oficiálním listem Masarykova odboje byl čtrnáctideník La Nation Tchèque. Svým obsahem šlo spíše o revue, tedy o „časopis vážné úrovně vycházející v delších lhůtách, zabývající se otázkami vědeckými apod.“⁵⁹ První číslo vyšlo 1. května 1915,⁶⁰ a to pod vedením Ernesta Denise (1849-1921), který byl zásadním spolupracovníkem zahraničního odboje, a který vedl redakci La Nation Tchèque

⁵⁶ BENEŠ, Edvard. *Světová válka a naše revoluce*. I. díl. 1927, str. 104-106

⁵⁷ tamtéž, str. 106

⁵⁸ tamtéž, str. 109

⁵⁹ *Slovník spisovného jazyka českého* [online]. [cit. 2022-04-11]. Dostupné z: <https://ssjc.ujc.cas.cz/search.php?hledej=Hledat&heslo=revue&sti=EMPTY&where=hesla&hsubstr=no>

⁶⁰ MASARYK, Tomáš Garrigue. *Světová revoluce* [online]. 2013, str. 63

od května 1915 do roku 1916, kdy vedení převzal Edvard Beneš, jak mimo jiné dokazuje Benešova poznámka v jeho zápiskách z „neděle 24. 9. 1916 – dojednání s Denisem o Nat. Tchèque – že to převezmu.“⁶¹ Ernest Denis byl původem Francouz, historik, slavista, profesor historie na Sorbonně a velký podporovatel československého odboje a československé samostatnosti. Zabýval se českými dějinami (například v dílech Konec samostatnosti české, Čechy po Bílé hoře aj.). Za války se zasazoval o rozbití Rakouska-Uherska a osvobození slovanských národů. Od července 1917 řídil měsíčník *Le Monde Slave*, který byl zaměřený na střední a východní Evropu a slovanskou otázku a jeho poslední číslo vyšlo 1. září 1918.⁶² V Paříži po válce založil Ústav slovanských studií, který existuje dodnes. V Praze založil v roce 1920 Francouzský institut.⁶³

Dalším spolupracovníkem *La Nation Tchèque* byl Rudolf Kepl (1876-1958), který do Francie emigroval v roce 1908 a záhy po vypuknutí války nabídl své služby zahraničnímu odboji. Jako filolog, publicista a překladatel měl známosti v literárních kruzích. Přátelil se již před válkou i s Denisem. V redakci působil jako redakční tajemník. Úzce spolupracoval i s Československou národní radou⁶⁴ a byl přítomen jednáním o podobě budoucího československého státu.⁶⁵ Po válce pracoval v diplomatických službách a pomáhal krajanům žijícím ve Francii (mimo jiné skladateli Bohuslavovi Martinů či malíři Františkovi Kupkovi).⁶⁶

Jak již bylo zmíněno, vedení redakce *La Nation Tchèque* po Denisovi převzal Edvard Beneš, který byl od září 1915 trvale usazen v Paříži. Od počátku vycházení tohoto listu řešil administrativní záležitosti hlavně potom financování vydávání listu. O tom svědčí i návrh, o kterém se zmiňuje v červnu 1916 v dopise Masarykovi,

⁶¹ Archiv MZV (osobní fond Edvard Beneš) EB-SA 1919-1935, Osobní doklady, rukopisy

⁶² GALANDAUER, Jan. *Slovník prvního československého odboje 1914-18*. 1993, str. 31 a 77

⁶³ *Historie Francouzského institutu v Praze* [online]. [cit. 2021-12-02]. Dostupné z: <https://www.republiquetcheque.campusfrance.org/cs/francouzsky-institut-v-praze>

⁶⁴ **Československá národní rada (ČSNR)** – byla ústředním orgánem čs. zahr. odboje, vznikala od února 1916 v Paříži z Čes. komitétu zahraničního, členy byli Masaryk, Dürich, Štefánik a Beneš, postupně byli vytvořeny odbočky na Rusi, v Římě a v USA, tiskovým orgánem rady byly listy *La Nation Tchèque* a *Čs. samostatnost*, v říjnu 1918 vytvořili představitelé této rady Prozatimní čs. vládu; GALANDAUER, Jan. *Slovník prvního československého odboje 1914-18*. 1993, str. 25

⁶⁵ ERHART, Gustav. *Literární noviny (III): Rudolf Kepl, osobnost neprávem zapomínaná* [online] [cit.2021-12-03]; <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=LitNIII/10.1999/28/7.png>

⁶⁶ *Obec Nadějkov: Rudolf Kepl* [online]. [cit. 2021-12-08]. Dostupné z :<http://www.nadejkov.cz/rudolf-kepl>

na úsporu v oblasti tisku, kdy navrhuje pořízení vlastní tiskárny tedy zakoupení vlastních strojů, na kterých by bylo možné tisknout jak La Nation Tchèque, tak Československou samostatnost, ale i další knihy a brožury a zmiňuje i výhodu v tom, že „v Rakousku by se lekli (myslil jsem i na přípravu tiskopisů pro pašování, jak začne příměří, pak by tiskárna vlastní byla výhodou).“⁶⁷ O chodu redakce pravidelně podrobně informoval Masaryka, který byl právě tím, kdo finance obstarával (jak bylo zmíněno především od krajanských spolků v Americe, ty ale zasílaly peníze pouze Masarykovi, Beneš tedy musel o každou částku Masaryka žádat).⁶⁸ Ač Beneš redakci převzal na podzim 1916 na titulní straně se jako ředitel objevuje až od června 1917. Beneš s Denisem navrhovali Masarykovi, aby byla uvedena obě jména, Masarykovo i Benešovo, vedle sebe, ale Masarykovo se nakonec neobjevuje ani na jedné titulní straně (případně pouze jako autora příspěvku v daném čísle): „*Jde nyní o to, pod jakou firmou to tedy budeme dál vydávat. Prosil bych Vás o Vaše mínění. Máme dát na obálku bližší určení? Já myslím, že je nutno napsat: La Nation Tchèque, Revue Bimensuelle, Organ officiel du Conseil National des Pays Tchéques. A teď by bylo možno napsat na obálku: La Rédaction: T. G. Masaryk, professeur atd – president du Conseil National, E. Beneš – secrétaire général du Conseil National a vzadu podotknout, že vše se posílá na mou adresu. Nebo nemyslíte-li, že byste měl být uveden, jak to dát? Denis sice už po Vašem dopise ustoupil od mínění, že to musíte být Vy, protože to by to mělo pak míti více autority, ale přesvědčen o výhodě toho je stále. Nebo by se to mohlo provésti tak, že by se jen vzadu uvedla má adresa, kam se všechno má posílat. Kdyby však zmizelo jméno Denisovo, je nutno aby nějaké jiné se objevilo. Myslím, že nejúspěšnější bylo by, kdyby se uvedla obě jména, Také před našimi lidmi by to mělo pak daleko větší váhu. Prosím sdělte mi své rozhodnutí v té věci, abych pomalu věci připravoval dle toho...*“⁶⁹ stojí v dopise od Beneše pro Masaryka z 27. září 1916.

V Paříži nejdříve redakce sídlila na adrese Rue Boissonade 23, jak lze vyčíst z titulní strany časopisu (viz příloha č. 1), kde žil Rudolf Kepl, který byl v Paříži dlouhodobě usazen.⁷⁰

⁶⁷ MASARYK, Tomáš Garrigue, HÁJKOVÁ, Dagmar, Ivan ŠEDIVÝ, Vlasta QUAGLIATOVÁ a Richard VAŠEK, ed. *Korespondence T.G. Masaryk - Edvard Beneš*, 2013, str. 116-117

⁶⁸ tamtéž str. 19

⁶⁹ tamtéž str. 161

⁷⁰ *Obec Nadějkov: Rudolf Kepl* [online]. [cit. 2021-12-08]. Dostupné z: <http://www.nadejkov.cz/rudolf-kepl>

V dubnu v roce 1916 se Beneš na popud Štefánika přestěhoval ze svého skromného bydlení (dle svých slov bydlel v malém studentském pokoji na adrese Rue Léopold Robert)⁷¹ do nového reprezentativního bytu na adrese Rue Bonaparte 18. Štefánik znaje velmi dobře Francouze a jejich uvažování doporučoval Benešovi, že je třeba dělat „flanc“ (dobrý dojem) a mít „jisté sociální postavení.“⁷² Na tuto adresu se přestěhovala jak redakce La Nation Tchéque, tak redakce Československé samostatnosti⁷³ (okolnosti stěhování této redakce budou rozebrány v následující kapitole).

Poslední číslo La Nation Tchéque vyšlo v srpnu 1919.

Ernest Denis zahájil první číslo článkem „Notre Programme“ tedy „Náš program,“ který nejlépe vystihuje důvody založení listu:

„Několik politiků a českých spisovatelů našlo vhodným a užitečným vydávati čtrnáctidenní revue, jejímž hlavním účelem bylo by seznamovati Evropu se skutečnou situací v Rakousku a současně přednáseti světové veřejnosti snahy a přání ujařmených národů rakousko-uherského mocnářství, a to v prvé řadě Čechů a Slováků. Poradili se některými čelnými žurnalisty ruskými, anglickými i francouzskými a tito vyslechnuvší jejich důvody, přiznali důležitost i význam podobné revue. Mne poctili žádostí, abych spolupracoval na jejich díle a vyložil světu jejich program. Program ten je jednoduchý a lze ho vyjádřiti dvěma slovy: „Neodvislost Čech. ...“⁷⁴

Citovaný překlad opatřil Vilém Crkal, účastník zahraničního odboje a šéfredaktor časopisu L'Indépendance Tchéque.

⁷¹ BENEŠ, Edvard. *Světová válka a naše revoluce: Výbor z díla*, 1994, str. 29

⁷² MASARYK, Tomáš Garrigue, HÁJKOVÁ, Dagmar, Ivan ŠEDIVÝ, Vlasta QUAGLIATOVÁ a Richard VAŠEK, ed. *Korespondence T.G. Masaryk - Edvard Beneš*, 2013, str. 57

⁷³ tamtéž str. 90

⁷⁴ VÚA – VHA, f. Redakce Čs. samostatnost, Nat. Tchéque, kr. 6, Memoranda, výzvy, prohlášení

Československá samostatnost

Čtrnáctideník Československá samostatnost byl druhým oficiálním listem Masarykova odboje. Šlo o časopis, který obsahoval jak delší články, tak krátké zprávy, rozhovory, dokonce i „Veselý koutek“ či „Šprýmy z pohnuté doby,“ do časopisu přispívali i samotní čtenáři. Měl zpravidla 8 stran. Okolnosti jeho vzniku zachycuje Lev Sychrava ve Sborníku vzpomínek na T. G. Masaryka z roku 1930. Sychrava byl první, kdo se rozhodl pro emigraci a již na konci září 1914 opustil Prahu a usadil se v Ženevě.⁷⁵ Krátce po Masarykově příjezdu do Švýcarska v lednu 1915 byl poslán do Curychu, kde zpracovával český a rakousko-německý tisk pro ruskou telegrafní kancelář⁷⁶ a přijímal posly, kteří z Prahy a Vídně přiváželi zprávy pro Masaryka a Vsevoloda Petroviče Svatkovského.⁷⁷ Masaryk zůstal v Ženevě a se Sychravou si vyměňoval dopisy, v kterých mimo jiné domlouvali založení českého listu, který měl právě Sychrava ve Švýcarsku vydávat. „V jednom dopise ze 27. května zval mne Masaryk z Ženevy ke schůzce do Lausanne. „... poradíme se – psal – jak a jestli byste mohl býti v Ženevě. Vy byste zde mohl vydávati český list (?), občas zajíždět do Curychu...“ Ten otazník v závorce znamenal, že Masarykovo rozhodnutí o českém listě nebylo tehdy snad ještě definitivní, a pak chtěl slyšet, co tomu říkám. Šlo zejména o náhradu za čtrnáctideník „L'Indépendance Tchèque“, založený v Paříži moskevským Čechem p. Koníčkem-Horským a redigovaný p. Crkalem, jenž ani informačně ani politicky nevyhovoval. Zprvu jsem se rozmýšlel, protože se mi více zamlouvala práce pro francouzský a švýcarský tisk, která dobře se dala spojit s prací pro ruskou tiskovou kancelář a – rozumí se – i pro pařížskou „La Nation tchèque“. Ale Masaryk naléhal. Česky a slovensky psaný list pro krajany v Evropě i Americe pokládal za velmi nutný. Když se ukázalo, že propagandu našeho druhu nelze tisknout na neutrální švýcarské

⁷⁵ PICHLÍK, Karel. *Zahraniční odboj 1914-1918 bez legend*. 1968, str. 90-91

⁷⁶ **Ruská tisková kancelář** – vznikla roku 1904 s původním názvem Sankt-Petěrburgská tisková agentura na jejíž základech vznikla v roce 1918 Ruská tisková agentura, od roku 1925 nesla název TASS tedy Tisková agentura Sovětského svazu, po jeho rozpadu se stala Tiskovou kancelář Ruské federace a v roce 1992 byla přejmenována na ITAR-TASS, v roce 2014 se vrátila k názvu TASS (bez rozšířování); TASS. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. [cit. 2022-04-20]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/TASS>

⁷⁷ **Vsevolod Petrovič Svatkovskij** – (1862-1937) byl Rus, novinář a spolupracovník zahraničního odboje. Během války působil ve Švýcarsku, zprostředkoval kontakty s rus. vládou, podporoval rusofilskou linii čs. odboje; GALANDAUER, Jan. *Slovník prvního československého odboje 1914-18*. 1993, str. 132

půdě, vydal se tramwayí z Ženevy přes hranici do Annemassu ve francouzském Savojsku, kde domluvil se s tiskařem Granchampem.“⁷⁸ Poté bylo třeba sehnat českého typografa. Od krajanů v Curychu a Bernu dostal Sychrava tip na Josefa Jílka, který dříve pracoval v tiskárně Adolfa Stránského v Brně, a který v tu dobu pobýval v Bernu. Masaryk se Sychravou ho tedy vyhledali. „Zastihli jsme ho v tiskárně při práci. Masaryk stručně vyložil, oč jde, a nabízel mu pro počátek to, co měl v Bernu, 55 franků týdně. Jílek souhlasil, ale šlo o české typy, kterých nikde nebylo na prodej, ani ve Švýcarsku ani ve Francii. Nezbývalo, než objednat české litery ve slévárně v Basileji“⁷⁹ vzpomíná na počátky založení listu Sychrava. V dalším dopise Sychravovi Masaryk z Ženevy psal: „Annemaský tiskař bude oficiálním vydavatelem listu, proto vy jako redaktor budete moci bydlet v Genevě. Rozpočet přibližný = formát Času⁸⁰ 8 stran, 150 fr. první tisíc, další á 45-50 frs. Rozesílat výhodněji z Annemassu. Panu Jílkovi jsem psal, aby v sobotu dal výpověď. Písmo objednejte. V Paříži nemají ani tiskaře ani písma. Pozor: garmond, petit, titulkové, na hlavní titul (Samostatnost), výplňky atd. Však vám v slévárně řeknou čeho je třeba a kolik. Ať písmo pošlou na tiskárnu: Granchamp, Annemasse, Haute Savoie“⁸¹ (viz příloha č. 3). Následovaly ještě další obtíže, například se zákazem vývozu olova do válcíciých států, písmo se tedy muselo přes hranice pašovat. V tiskárně zase zjistili, že tiskař neměl příhrady pro české písmo a bylo třeba nechat vyrobit u truhláře potřebné kasy. I přes tyto problémy vyšlo 22. srpna 1915 první číslo Československé samostatnosti. První redakční porady probíhaly v Masarykově bytě v Ženevě v hotelu Richmond či v Café de la Couronne na nábřeží jezera.⁸²

V únoru 1916 byl Sychrava ze Švýcarska vykázán z důvodu porušování švýcarské neutrality, za svou protirakouskou činnost a pro podezření ze špionáže.⁸³ Beneš o tom informuje Masaryka v dopise z 8. března 1916: „Sychrava byl vyhnán ze

⁷⁸ Sborník vzpomínek na T. G. Masaryka. Redigovali Prokop Maxa a Dr. Lev Sychrava. 1930, str. 271-273

⁷⁹ Tamtéž, str. 274

⁸⁰ Čas – časopis Jana Herbena, který si realisté (Kaizl, Masaryk a Kramář) podřídili v roce 1888, stal se z něj týdeník a prezentovali v něm realistické pojetí veřejné činnosti; MALÍŘ, Jiří a Pavel MAREK. Politické strany: Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu v letech 1861-2004. 2005, str. 373

⁸¹ VÚA – VHA, f. Redakce Čs. samostatnost, Nat. Tchèque, kr. 3, Sychrava, Kor. došlá L-Š

⁸² tamtéž str. 275-276

⁸³ MICHL, Jan. Na pozvání Masarykova ústavu: JUDr. Lev Sychrava - politik na půl cesty, 2007; str. 144

*Švýcar pro snahy o odtržení Čech od Rakouska a pro podezření ze špionáže!*⁸⁴ Toto vypovězení a zákaz šíření listů na území Švýcarska bylo výsledkem postupné práce rakouské policie, která na území Švýcarska hojně operovala, a která Sychravu kompromitovala různými udáními (samozřejmě smyšlenými) a vykreslovala ho například jako „nebezpečného anarchistu, organizátora atentátů, výrobce bomb atd.“⁸⁵ Ke svému vypovězení se Sychrava vrací ve své přednášce z roku 1923 a s ironií dodává: „Vedle známé omezenosti rakouské policie byla to mravní nízkost a ubohost jejich cílů i prostředků, která už za války byla hlavním důvodem naší převahy a dle toho vypadaly i výsledky našich odpůrců. Největším jejich úspěchem zůstalo, že zásluhou placené denunziace přivedly do vězení a pod šibenici několik důvěřivých českých studentů z Basileje a z Bernu a nakonec docílily od švýcarské vlády vypovězení nebezpečného českého anarchisty – redaktora „Československé Samostatnosti.“⁸⁶

V dubnu 1916 se Sychrava tedy přesunul z Annemasse do Paříže, jak dokládá dopis pro přítele Josefa Tvrzického:⁸⁷ „Milý příteli, za dva, tři dny stěhuji se s časopisem do Paříže a nová adresa bude: 18 rue Bonaparte Paris. Když mne vyhnali ze Švýcar a nemohu bydlet v Ženevě, nemá smyslu, abych zůstal v Annemassu, kam z Ženevy mohl jsem docházet pěšky. Bude třeba, abychom se dohodli stran administračních věcí Samostatnosti, které dosud nemohl jsem věnovati dost péče. V Paříži bude na to úředník společný s „Nation T.“ a vše zdokonalíme.“⁸⁸ Redakce Československé samostatnosti a La Nation Tchèque se sjednotily do jednoho působiště v Paříži, nejdříve na adrese Rue Boissonade 23, tedy v bytě Rudolfa Kepla a v dubnu 1916 se přesunuly do nového bytu na adrese Rue Bonaparte 18, jak dokládá Benešův dopis Masarykovi ze dne 13. dubna 1916: „Stěhuji se tento týden do 18 rue Bonaparte do nového bytu. [Československá] samostatnost už se stěhuje, [La] Nat[ion] Tch[éque] bude stěhována

⁸⁴ MASARYK, Tomáš Garrigue, HÁJKOVÁ, Dagmar, Ivan ŠEDIVÝ, Vlasta QUAGLIATOVÁ a Richard VAŠEK, ed. *Korespondence T.G. Masaryk - Edvard Beneš*, 2013, str. 66

⁸⁵ PLESINGER BOŽINOV, Miroslav a Eduard KUBŮ. *Vzpomínky na první odboj*. 1997, str. 71-73

⁸⁶ SYCHRAVA, Lev. *Československé revoluční hnutí na evropském západě: třetí přednáška cyklu Československá revoluce : proslovena 19. března 1923*, str. 24

⁸⁷ **Josef Tvrzický** – (1884 – 1920) byl novinář, od r. 1911 žil v USA, od r. 1914 se zapojil do krajan. Hnutí, od dubna 1915 tajemníkem Čes. národního sdružení, zabezpečoval kontakt s Masarykem, řídil finanční podporu odboje, od r. 1916 šéfredaktorem chicagského časopisu *V boj*, od března 1918 a dále po vzniku ČSR ředitelem tiskové kanceláře v USA; GALANDAUER, Jan. *Slovník prvního československého odboje 1914-18*. 1993, str. 146

⁸⁸ VÚA – VHA, f. Redakce Čs. samostatnost, Nat. Tchèque, kr. 4, Sychrava, Kor. odeslaná B-T

příští týden. Hika,⁸⁹ na kterého jsme počítali ze Ženevy, nepřijde, a tak bude třeba vzít nějakou sílu na administraci obou listů. Obě adm[ini]strace jsou v hanebném nepořádku, chtěl bych vzít člověka praktika a docílit toho, aby 1. [Československá] samostatnost se sama vyplácela, 2. [La] Nat[ion] [Tchéque] měla inserty a o několik tisíc výdaje se tak zmenšily. Chtěl bych vzít Krnku z Ligy. Tam celé dni pracuje pro nic, je to gaspiáž sil a energie a on to dělá, protože nemá kde se uplatnit. Je bez místa a zná Francouze a Francii. Píše dobře francouzsky a dobře by mi pomohl. Zařizoval několik společností, rozumí knihám a účetnictví. Chtěl bych ho udělat šéfem administrace obou listů a dát to do pořádku, dát mu propagandu listů, získávání abonentů a inzerťů atd.⁹⁰ Na přelomu dubna a května dorazil do Paříže Sychrava a pokračoval ve své práci spolu s Benešem. Do Paříže se přesunula i tiskárna spolu s tiskařem Jílkem z Annemasse.⁹¹

Do konce vydávání obou listů (Československé samostatnosti a La Nation Tchéque) se již redakce ani tiskárny nikam nestěhovaly, jak dokládají titulní strany obou titulů i adresy na došlé korespondenci do obou redakcí.

Pro přesné pochopení toho, jakým listem Československá samostatnost byla a jaké měla cíle, zmiňuji část z úvodního článku „Náš program,“ který byl otištěn v prvním čísle, které vyšlo 22. srpna 1915 (viz také příloha č. 4):

„Československá samostatnost“ chce ve volné zemi volně tlumočit pravé smýšlení českého národa; vedle listů vycházejících v cizích jazycích a vedle českých listů svobodné Ameriky a ostatních kolonií českých musí být alespoň jeden český list, jenž by jakožto orgán české politické emigrace hájil politický program český, protestoval proti rakousko-uherskému terrorismu a informoval o tužbách a cílech českého národa v Zemích Českých. Vídeň nemůže a nesmí se chvástat, že národ český svým mlčením její válku a politiku schvaluje.

„Československá samostatnost“ už svým jménem hlásá český všenárodní program: politickou samostatnost národa českého a slovenského! K uskutečnění tohoto starého českého programu nesou se dnes vroucí tužby celého českého národa, ve vlasti

⁸⁹ Hika – správně Hyka

⁹⁰ MASARYK, Tomáš Garrigue, HÁJKOVÁ, Dagmar, Ivan ŠEDIVÝ, Vlasta QUAGLIATOVÁ a Richard VAŠEK, ed. *Korespondence T.G. Masaryk - Edvard Beneš*, 2013, str. 90

⁹¹ tamtéž str. 103-104

i za hranicemi, bez rozdílu tříd a politických stran a na této jednotě českého národa, která je pro nás spíše radostnou skutečností a samozřejmým předpokladem nežli pouhým bodem programu, nezmění se nic nemravné úsilí rakouské vlády o získání jednotlivců, ani odporové násilí, kterým táž vláda vynucuje na některých korporacích v Čechách projevy věrnosti k císaři a Rakousku.

„Československá samostatnost“ chce také sloužit českým koloniím zahraničním svědomitým zpravodajstvím; za nynějších poměrů je to úkol velmi těžký, ale vynasnažíme se, aby kolonie naším listem dostávaly přesné zprávy o tom co se děje ve vlasti a aby měly správný obraz o poměrech domácích. Tím „Československá samostatnost“ do jisté míry nahradí českým vystěhovalcům přerušené spojení s vlastí.

„Československá samostatnost“ bude též přinášeti zprávy z jednotlivých kolonií a jsouc ve stálém styku s Českým zahraničním komitétem, který zajisté nalezne u českých zahraničních organizací účinnou podporu své činnosti, vynasnaží se býti prostředkem mezi koloniemi a zjednati předpoklady pro účelnou spolupráci všech těch, kteří, odkládajíce všechny ostatní zájmy, dle svých sil a prostředků pracovati chtějí k dosažení společného našeho cíle. K organizacím českých kolonií vznášíme hned předem prosbu, aby nám zasíláním zpráv o své činnosti úkol náš usnadnily a dle svých sil nás podporovaly.

Redakce Československé samostatnosti⁹²

3 Korespondence došlá do redakce

Následující část práce je věnována deskriptivní analýze fondu Redakce Československá samostatnost a redakce La Nation Tchèque, který je uložen ve Vojenském historickém archivu v Praze. Fond je uložen v 16 kartonech (rozpis viz příloha č. 5). V archivu se bohužel nenachází bližší informace o původu a historii tohoto fondu.

Z doby působení obou redakcí se zachovalo velké množství materiálů. Podstatnou částí těchto materiálů je korespondence došlá do redakcí.

⁹² Náš program. *Československá samostatnost*, 1915, roč. 1, č. 1, 22.8., str. 1

Ta je adresována jak do Annemasse, tak do Paříže, nejprve na adresu Rue Boissonade 23 následovně na Rue Bonaparte 18.

V prvním kartonu se nachází korespondence došlá do redakce. V první řadě jde o korespondenci administrativní. Jde o jednoduchá sdělení, kdy jednotlivci, ale například i krajské spolky potvrzují přijetí časopisu, žádají další vydání, posílají předplatné. Například Český spolek Palacký ve švýcarském Lucernu píše: „*Potvrzujem tímto príjem 40 čísel Č.S. ... Uvolujeme se na odebírání 12 čísel, které předplatíme zatím na ¼ roku. Peníze budou zaslány do 14 dnů, jsme úplně spokojeni s obsahem a těšíme se na druhé číslo. Zda-li již vyšlo, žádáme za zaslání.*“⁹³ Žádosti přicházejí ale i od veřejných knihoven po celém světě, například z New Orleans Public Library, University of Illinois Library, Northwestern University Library. Knihovny si přejí mít kompletní sbírku časopisů, proto žádají o chybějící čísla. Mezi dopisy se nalézá i dopis od krajanů z Brazílie ze spolku Slavia v Sao Paulu, který je psán až po válce v dubnu 1919 a krajanům chybí aktuální informace: „*Vážení krajané! Jelikož již tomu tři měsíce, že nedostáváme takřka žádné časopisy z Paříže, které jsme od počátku války vždy řádně předpláceli, a které až na nějaké výjimky dosti regulerně přicházely, prosíme Vás o laskavé sdělení, co se vlastně děje? Psali jsme a píšeme poznovu na řečené časopisy, bohužel postrádáme všeliké známky života. Dělá to divný dojem zde v Brazílii. My jsme zde ústředí českých spolků a jest beze chvály naší zásluhou, že naše české revoluční orgány našly zde spolkového i privátního rozšíření. Jsme tázáni ze všech stran, co jest s časopisy a odpověděti nemůžeme. Přikládáme cheque na 258 frs, se žádostí zapravení našich účtů na tamější časopisy.*“⁹⁴ Tento krajský spolek je jedním z nejstarších ve světě, byl založen v roce 1895. Po vzniku samostatné československé republiky se na čas stal provizorním konzulátem Československa v Brazílii.⁹⁵ Mezi administrativní korespondenci lze zařadit i dopis od tiskaře Josefa Jílka, který, jak již bylo napsáno, měl na starosti tisk listu Československá samostatnost, z 5. února 1917, který žádá o zvýšení platu z „66 frs. na nejméně 80 frs.“ a svou žádost velmi podrobně

⁹³ VÚA – VHA, f. Redakce Čs. samostatnost, Nat. Tchèque, kr. 1, Korespondence, články

⁹⁴ tamtéž

⁹⁵ HISTORIE ČESKO-BRAZILSKÉ KULTURNÍ UNIE V SAO PAULO [online]. [cit. 2022-02-26]. Dostupné z: <https://www.unitcheco.com.br/cs-cz/domu/2014-06-11-05-46-39>

odůvodňuje tím, že srovnává životní náklady (byt, strava, příspěvek na spolek, šaty a boty, prádlo, kouření) v Bernu, Annemasse a Paříži.⁹⁶

Další korespondenci lze nazvat korespondencí osobní. V dopisech se objevují žádosti o práci, předání korespondence, hledání bratrance apod. Příkladem je dopis od jistého Egera, dobrovolníka české brigády v Kyjevě, z 11. srpna 1916: „*Velectěná redakce! Ve vší úctě dole podepsaný český zajatec v Rusku Vás uctivě prosí, jelikož on jde mezi řady bojovníků za českou svobodu jako jiné předem již šlé neb již jest málo těch Čechů, kteří by snad se nechtěly účastniti tohoto velikého díla, byste laskavě mu věnovali inserát do francouzských časopisů, v kterém hledá bratrance svého Miroslava Hona ze Star. Benátek nad Jiz. v Čechách, který již delší čas žije v Paříži u jedné české firmy zaměstnán. Ve vší úctě jmenovaný nedostal ani té nejmenší zprávy o svojích drahých ze své domoviny jako mnoho Čechů jiných ač Německé přijde vše.*“⁹⁷ Nebo dopis od Jana Šandy z ruského Tomsku 8. listopadu 1916, který prosí předat Ivanu Štafli: „*Ctěná redakce! Prosím laskavě pošlete přiložené psaní na pana Ivana Štafla nadporučíka rusk. vojsk vojenského atache p. posl. Düricha. Psal jsem za jeho pobytu na Rusi na administrace našich časopisů, aby psaní na jeho adresu zaslaly, on ale mezi tím odjel zpět do Francie, tak mi i odpověděly obě redakce. Jelikož neznám, na koho bych se s mojí prosbou obrátil u Vás ve Francii – obracím se na Vás ctěná redakce, jelikož Vám bude jistě jeho adresa známa a prosím Vás snažně byste se neobtěžovali a na přiložené psaní napsali jeho adresu. A jemu poslali.*“⁹⁸ Zmíněný dopis pro Štafla se nachází u dopisu, je tedy pravděpodobné, že redakce tuto prosbu nevyslyšela. Beneš ve svých vzpomínkách zmiňuje, že Štafl doprovázel Düricha na cestě do Ruska v červnu 1916.⁹⁹

Poslední typ korespondence směřované do redakcí lze nazvat iniciativní. Jsou to dopisy, ve kterých pisatelé projevují aktivní zájem o zapojení do odboje, nabízejí své služby, hlásí stav na frontě, v zajateckých táborech nebo posílají příspěvky do obou listů (články, básně). Například František Schimmel, vynálezce sázecího a písmolicího stroje „La Rototype“, který by rád propagoval, nabízí v dopise

⁹⁶ VÚA – VHA, f. Redakce Čs. samostatnost, Nat. Tchèque, kr. 1, Korespondence, články

⁹⁷ tamtéž

⁹⁸ tamtéž

⁹⁹ BENEŠ, Edvard. *Světová válka a naše revoluce*. I. díl. 1927, str. 188

ze 4. července 1917 pro budoucí českou armádu automatický stroj na vrhání granátů, jež také sestrojil: „...*Chtěl jsem se proto obrátiti na pana Štefánika a požádati jej o jeho náhled, zda-li by nebylo možno zavésti můj stroj do budoucí české armády. ... Bude-li jej otázka tato zajímati, kladl bych si za čest, kdyby on sám přišel se naň podívati, mohu mu jej předvésti ve skutečnosti na zdejší závodní dráze.*“¹⁰⁰ Jistý Gottstein se hlásí dobrovolně do českého aviatického oddílu: „*Vážení pánové, z Vašeho ctěného časopisu dočetl jsem se před nedávnem, že zahraniční Čechové zakládají ve Francii aviatickou skvadru, velice mně toto utkvělo v hlavě a hned dostal jsem zvláštní touhu býti mezi těmito šťastnými lidmi. Nevím však bude-li to možné pro mě, avšak přece jsem se o to chtěl pokusit, a proto se obracím na Vás. Jsem ještě mladík osmnáctiletý, avšak můj bratr jest jen o rok starší a již téměř dva roky slouží pod praporem francouzským.*“ Z kanadského Winnipegu přišla v prosinci 1915 pohlednice od jistého W. Rudy, že „*právě založili odbočku Č.N.S. ač nás tu mnoho krajanů není. Váš časopis je v každém ohledu výtečný a přeji mu proto mnoho zdaru.*“ Vlasteneckou báseň k otištění zaslal v listopadu 1915 z Česko-slovanského pomocného výboru pro Texas Josef Franta a připojil poznámku, že předplatné zasílá na České národní sdružení do Chicaga. Václav Hyka, který později ze Švýcarska spolupracoval s Československou národní radou (jak bylo citováno v předchozí kapitole, Beneš se o Hykovi zmiňuje v dopise Masarykovi), a který po válce pracoval ve službách československé diplomacie, píše v říjnu 1915 ze srbského zajetí do redakce dopis o nadšení z časopisu a navrhuje propagandu české a slovanské myšlenky v Srbsku: „*Drazí krajané! Dovoluji si Vám zaslati jménem svým i kolegů zajatců ve Vrnjačké Banji vřelé díky za zaslání prvního čísla Samostatnosti. Dovedete si představití s jakou radostí jsme se na číslo to vrhli. Ani jeden z nás neměl v ruce české noviny již přes rok. Já od nějakého času dostávám laskavostí dánského konzula zde La Nation Tchèque a překládal jsem z ní vždy večer několika krajanům, kteří se u mě sešli, jakým způsobem se naše milá c. K. vláda odměňuje doma našim milým a drahým za to, že tolik české krve již za ni vyteklo. Myslil jsem již několikrát nedala-li by se zde v Srbsku provésti nějaká propaganda mezi našinci ve prospěch české a slovanské myšlenky. Před časem dr. Rudiš Jičínský z Chicaga, který se nalézá ve Skopeji, počal nějakou akci, která však, neznám z jakých důvodů, opět brzo usnula. Bylo by záhodno nyní obnoviti či spíše počíti agitaci mezi krajany, kteří jsou*

¹⁰⁰ VÚA – VHA, f. Redakce Čs. samostatnost, Nat. Tchèque, kr. 1, Korespondence, články

*zde zajati, aby se přihlásili do srbského vojska, a tak ulehčili boj proti společnému nepříteli.*¹⁰¹ Doktor Jan Rudiš-Jičínský byl součástí roční lékařské expedice z Ameriky do Srbska, která byla financována americkým mecenášem. Jeden z lékařů v této expedici zemřel v roce 1915 v Srbsku na skvrnitý tyfus a byl tak považován za první čechoamerickou válečnou obět.¹⁰² Z fronty z Barnaulu ze Sibíře píše v listopadu 1915 krajan Korec: *„Vážení krajané! V těchto dnech dostali jsme do rukou laskavostí Svazu česko-slováckých spolků na Rusi Váš list. Celou noc jsme nespali a četli první 3 čísla Vaší Samostatnosti. Kolem mě se nakupilo kamarádů a já jim hlasitě předčítal obsah jejich. Snad ani nepochopíte ten hluboký dojem, který na ně učinila slova tak přímo – tak od duše a českého srdce mluvená. Slzy stékaly po lících kamarádů tak dlouho odloučených od svých rodin a majících jen sporé a kusé zprávy o nich. Těšíme se jako děti z toho českého nikým nezakřiknutého svobodného slova...“*¹⁰³

V roce 1915 byl náklad Československé samostatnosti 5000 kusů. Prvního čísla bylo rozposláno *„232 exemplářů do Švýcar, 1 200 exemplářů do Petrohradu a Moskvy, 650 exemplářů do Spojených států, 500 do Paříže a asi 60 na různé adresy do Francie, 300 exemplářů do Londýna, 50 do Rumunska, 20 do Austrálie, 36 do Brazílie a do ostatního světa, hlavně do zámoří, něco přes 100 exemplářů na různé adresy, které byly k dispozici. Velké balíky čísel šly na české krajaňské organizace,“* vypočítává ve svých vzpomínkách Miroslav Plesinger-Božinov.¹⁰⁴ Přijatá korespondence je důkazem, že se mnoho výtisků dostalo do správných rukou a naplňovaly se cíle, které si Masaryk a jeho spolupracovníci stanovili, tedy informovat krajanů po celém světě o situaci a poměrech v Čechách a propagovat myšlenku Československé samostatnosti. Tyto dopisy byly také zdrojem cenných informací a zpětné vazby, jak dokládá několik vět v rubrice „Drobné zprávy“ v druhém čísle prvního ročníku z 8. 9. 1915: *„Československá samostatnost přijata byla v kruzích krajanů ve Švýcarsku a Francii (odjinud nedošly dosud zprávy) velmi sympaticky a s porozuměním, jak vidíme z četných dopisů, došlých redakci. Toto vlídné přijetí je redakci povzbuzením v práci*

¹⁰¹ tamtéž

¹⁰² HÁJKOVÁ, Dagmar. *„Naše česká věc“: Češi v Americe za první světové války.* 2011, str. 35-36

¹⁰³ VÚA – VHA, f. Redakce Čs. samostatnost, Nat. Tchèque, kr. 1, Korespondence, články

¹⁰⁴ PLESINGER BOŽINOV, Miroslav a Eduard KUBŮ. *Vzpomínky na první odboj.* 1997, str. 68

a odůvodňuje naději, že list náš nalezne též účinnou podporu všude tam, kde jeho nutnost se uznává.“¹⁰⁵

4 Redaktoři L. Sychrava a M. Plesinger-Božinov

Lev Sychrava

Lev Sychrava pocházel z osmi dětí a vyrůstal ve skromných poměrech. Po smrti otce se s matkou přestěhoval do Prahy, kde navštěvoval gymnázium (v dnešní Londýnské ulici). Již za dob svých studií se snažil politicky angažovat, organizoval studentské odbory na podporu nemajetných studentů a uveřejňoval první články ve studentském časopise. Po gymnáziu studoval práva, která dokončil v roce 1912. Sychrava zastával od mládí radikální názory, měl odpor k Rakousko-Uhersku, byl antiklerikální. Sympatizoval s Českou stranou státoprávně pokrokovou, ale nikdy do ní nevstoupil.¹⁰⁶ Na konci září 1914 se rozhodl pro emigraci do Švýcarska, kde se snažil prosadit jako novinář. Jednak potřeboval práci jako zdroj příjmů a dále to byl způsob, jak prosazovat myšlenku československé samostatnosti. Dařilo se mu umisťovat články jak do švýcarských listů (Gazette de Lausanne, Journal de Genève) o Češích, tak dopisovat do domácích listů o zprávách ze Švýcarska. Navázal mnoho kontaktů, především v krajanských spolcích. Od ledna 1915 začal být v kontaktu s Masarykem, který v první fázi své emigrace několik měsíců ve Švýcarsku pobýval.¹⁰⁷ Na jaře 1915 se zde spolu dohodli na vydávání listu Československá samostatnost, kterou měl následně Sychrava po celou dobu jejího vydávání na starosti. Nejdříve list vycházel ve francouzském příhraničním městečku Annemasse, Sychrava bydlel v nedaleké Ženevě na švýcarské straně.¹⁰⁸ V únoru 1916 byl však ze Švýcarska vypovězen a rozhodl se přemístit do Paříže, odkud nadále

¹⁰⁵ Drobné zprávy. *Československá samostatnost*, 1915, roč. 1, č. 2, 8.9.1915, str. 8

¹⁰⁶ MICHL, Jan. *Na pozvání Masarykova ústavu: JUDr. Lev Sychrava – politik na půl cesty*, 2007; str. 135-137

¹⁰⁷ SYCHRAVA, Lev. *Československé revoluční hnutí na evropském západě: třetí přednáška cyklu Československá revoluce : proslovena 19. března 1923*, str. 22

¹⁰⁸ *Sborník vzpomínek na T. G. Masaryka*. Redigovali Prokop Maxa a Dr. Lev Sychrava. 1930, str. 271-275

pracoval na vydávání listu Československá samostatnost. V Paříži byl takřka v denním kontaktu s Edvardem Benešem v rámci sdílení jedné redakce s francouzsky vydávanou revue La Nation Tchèque, kterou redigoval Beneš spolu s Ernstem Denisem.¹⁰⁹ V Paříži setrval Sychrava až do konce války. Po vzniku Československa zastával velmi krátce funkci chargé l'affaires v Paříži, ale již v prosinci 1918 se vrátil do vlasti, kde začal pracovat pro Památník odboje.¹¹⁰

Lev Sychrava – došlá korespondence

Další část fondu obsahuje korespondenci Lva Sychravy. Jedná se o kartony 2, 3 a 4. Sychrava měl na starosti vydávání listu Československá samostatnost od začátku až do konce, proto jde o značné množství dopisů, dopisnic a telegramů. Pro větší přehlednost zmiňuji pouze korespondenci, která byla z hlediska informační zpravodajské sítě v zahraničí v daném období významná či zmiňuje důležité osobnosti zahraničního odboje.

Edvard Beneš

Z dokumentů zde uložených vyplývá, že nejintenzivnější korespondenční vztah udržoval Sychrava s Edvardem Benešem. Z obsahu desítek došlých dopisů a telegramů od září 1915 až do listopadu 1918 můžeme pozorovat, že tento vztah byl především pracovní. Řešili spolu záležitosti jako administraci obou listů, články a příspěvky do nich, předávání informací pro další členy odboje, informace o Masarykovi apod. Je logické, že z doby, kdy působili Sychrava s Benešem v jedné kanceláři v Paříži korespondence ubylo. V této době se jedná pouze o dopisy z cest, když jeden nebo druhý vyjel mimo Francii. Beneš často nepíše ani ve větách, ale pouze výčet v bodech, co je třeba zařídit. Vztah těchto dvou mužů byl komplikovaný. Poprvé se potkali již na vinohradském gymnáziu, ale byl mezi nimi tříletý věkový rozdíl, proto bližší kontakt nenavázali. Znovu se setkali za války

¹⁰⁹ VÚA – VHA, f. Redakce Čs. samostatnost, Nat. Tchèque, kr. 4, Sychrava, Kor. odeslaná B-T, dopis Tvrzickému z

¹¹⁰ MICHL, Jan. *Na pozvání Masarykova ústavu: JUDr. Lev Sychrava - politik na půl cesty*, 2007; str. 150-151

v březnu 1915 při Benešově návštěvě v Curychu.¹¹¹ Následně spolu udržovali intenzivní korespondenční vztah a od dubna 1916 spolu sdíleli kancelář v Paříži. Beneš ale v Sychravovi viděl konkurenci a nechtěl přijít o svou pozici Masarykova „prvního muže.“ V průběhu let 1916 a 1917 si Sychrava do svého deníku poznamenal několik poznámek o neshodách a nepochopení si s Benešem. Například 28. srpna 1916 si píše: „... Pak ovšem zbývá jistá podrážděnost z případu finančního: jsem úředníkem či spolupracovníkem? Beneš, když přijel z Londýna, ukázal zápis, který poslal domů. Tam mluví se o 6ti silách zaměstnaných drem Benešem v tiskové akci. Do toho přirozeně započítán i já. (Později tvrdil Beneš, že výslovně byl jsem uveden jako jediný spolupracovník). Odtud myšlenka: Nesvědčí to všechno o tom, že má mi býti dáno najevo, že jsem úplně odvislý, že se musím podříditi, že sám nejsem žádná osobnost, která by politicky něco znamenala a měla právo na nějaký hlas? ... mluvil o sobě: Vím zcela přesně co mohu a co dovedu. Nikdy jsem se nezklamal v životě a nezklamal. Nepouštím se do boje, jen když vím, že vyhraju. Vím, že jsem nepostrádatelný. Dovedu i zabít. Tato řeč nebyla mi dost srozumitelná. Chtěl mi snad naznačit, že i já musím si dobře uvědomit co mohu a co nemohu, že snad si příliš o sobě myslím?“¹¹² Poté, co se Sychrava sblížil se Štefáníkem na svých cestách po Itálii, došlo k první rozepři veřejné, a to, když se Sychrava podepsal pod „Dodatečnou úmluvu mezi československou Národní radou a italskou vládou o soudnictví“ z 30. června 1918. Beneš totiž prosazoval nepsané pravidlo, že ČSNR představují pouze Masaryk, on a Štefáník a nikdo jiný tedy oficiální dokumenty nesmí podepisovat. Štefáník naopak tvrdil, že je to pro spojence nesrozumitelné a na jednáních představoval všechny spolupracovníky jako členy ČSNR. S podpisem úmluvy však Sychrava sám nesouhlasil a ujišťoval se, zda o tom Beneš ví. Štefáník ho přesvědčil, že ano, i přes to, že o tom s Benešem vůbec nejednal.¹¹³ Sychrava o tom v září psal vysvětlující až provinilý dopis Masarykovi: „Přirozeně nebyl bych se dal k podpisu přimět, kdybych byl věděl, že Štefáník za svého pobytu v Paříži (od 4. do 23. června) s drem Benešem o mé kooptaci a podpisu smlouvy jako člena N. R. vůbec nejednal, ač v telegramu ze dne 16. června žádal jsem odpověď zda je souhlas abych ne sice smlouvu, ale náš právní

¹¹¹ tamtéž, str. 142

¹¹² VÚA – VHA, fond Lev Sychrava, , karton 2, Pozůstalost, Deník 1916

¹¹³ MICHL, Jan. *Na pozvání Masarykova ústavu: JUDr. Lev Sychrava - politik na půl cesty*, 2007; str. 147-149

statut podepsal vedle jména Štefánikova za Národní Radu. ... Naléhání Štefánikovu, jenž vlastně svým způsobem a svou taktikou učinil věc téměř nevyhnutelnou, ustoupil jsem jen proto, že jeho jednání uvedlo mne v omyl a dále proto, že svou kooptaci nepokládal jsem za věc škodlivou ani za zásadně nemožnou.“¹¹⁴ Nesváry mezi Sychravou a Benešem vyvrcholily na samém konci války, kdy se rozhodovalo o budoucí podobě funkcí v nově vznikajícím státě. Sychrava měl v říjnu 1918 následující představu: „... by bylo nejlépe, kdyby moje kooptace provedená Milanem v Římě při podpisu smlouvy z 30. června byla zachována, popř. potvrzena. Mohla by mi být svěřena propaganda. Zůstal bych v Paříži a ponechal si redakci Samostatnosti. Občas zajel bych do Itálie, popř. do Anglie a Ameriky. ... Když jsem sestavoval svůj nárys organizace N. R. ze srpna, domníval jsem se, že převezmu politické sekretářství N. R. (vedle sekretáře pro věci vojenské, finanční a propagační). Beneš tehdy s mým návrhem souhlasil. Nyní odmítá a nabízí mi místo chargé d'affaire v Římě. ... Nebude-li možno, ať z jakéhokoli důvodu tento můj návrh přijmouti, zůstanu v Paříži jako redaktor Samostatnosti. Dr. Benešovi, který je právě v Itálii jsem tento návrh sdělil. Při dělbě práce, jak si ji představuji je kollise vyloučena. ...“¹¹⁵ 16. října 1918 byl ale nakonec Sychrava jmenován do funkce chargé d'affaires v Paříži, nicméně již koncem října Beneš Sychravovi oznamuje, že s ním již déle nemůže spolupracovat a odvolává ho z funkce (Sychrava po domluvě sám podal demisi, kterou Beneš přijal). Tím byl Sychrava pochopitelně zaskočen a chtěl se přesunout natrvalo do USA, nakonec se ale vrátil do vlasti a po nějaké době začal pracovat pro Památník odboje při Ministerstvu národní obrany.¹¹⁶ V důvěrném dopise Masarykovi, který chtěl pochopit Benešovy napjaté vztahy, v prosinci 1918 psal Sychrava o Benešovi následující: „Beneš je člověk, který těžce se probíjel životem úžasnou energií, pílí, vytrvalostí a sebedisciplinou. Je zvyklý, že mu lidé nepomáhali, nevěřili, že toho či onoho dosáhne ... On se bil, věřil v sebe a měl úspěch. Život mu byl bojem. ... Zařizuje se plánovitě na boj a nepřátelství. Počítá s ním, počítá s ambicí jiných, buď aby ji využil rozdělením malých satisfakcí, nebo aby ji učinil neškodnou, zlomil. Je to metoda, v které i Štefánik byl mistrem. Prováděl to soustavně ne ovšem vždy s výsledkem. Výsledky této metody u Beneše jsou ovšem horší,

¹¹⁴ MÚA AV ČR, fond TGM, karton 295, Dopis Masarykovi ze dne 7. září 1918

¹¹⁵ MÚA AV ČR, fond TGM, karton 295, Dopis Masarykovi ze dne 7. října 1918

¹¹⁶ MICHL, Jan. *Na pozvání Masarykova ústavu: JUDr. Lev Sychrava - politik na půl cesty*, 2007; str. 149-151

poněvadž se častěji mylí, jednak o úmyslech a pohnutkách lidí, jednak o jejich schopnostech. Nebezpečné zejména je to, že tam, kde předpokládá ambici, úmysl boje, konkurence nebo závisti zahajuje zpravidla tzv. preventivní útok.“¹¹⁷

I přes nepříjemnosti, které Beneš Sychravovi způsoboval, o něm nikdy nemluvil na veřejnosti neuctivě a zrovna tak Beneš se vyjadřoval o Sychravovi jen pozitivně: „*Dr. Lev Sychrava má velký podíl na úspěchu naší práce. Řídil dlouhou dobu podzemní spojení s Prahou. Vedl po celou válku náš zahraniční list „Československá samostatnost“, a veliká část činnosti propagační vůbec připadla jemu. ... Byl mezi prvními, již se o své újmě pustili do boje. Poctivost, oddanost věci, osobní obětavost a nenáročnost charakterisovaly veškerou jeho práci.“¹¹⁸*

Rudolf Kepl

Důležitou osobností pro založení a chod listů La Nation Tchèque a Československá samostatnost byl Rudolf Kepl (viz str. 18), který pobýval dlouhodobě v Paříži. Se Sychravou byl ve stálém kontaktu po celý Sychravův pobyt ve Švýcarsku, jak dokládá mnoho přijatých dopisů. Po jeho vyhoštění a přesídlení do Paříže již nebyl pro korespondenci důvod, byli spolu v osobním kontaktu. V dopisech v přátelském duchu Kepl podrobně informuje o všem, na čem v Paříži spolu s Ernstem Denisem pracují – jak zakládají list La Nation Tchèque, o poměrech v pařížské kolonii, nabízí pomoc s listem Československá samostatnost apod. Kepl se zmiňuje i o Františku Kupkovi.¹¹⁹ Kupka žil v Paříži od roku 1895 a během války se zapojil do odbojové činnosti. Přihlásil se jako dobrovolník do Cizinecké legie a byl zařazen v Rotě Nazdar.¹²⁰ Pro zranění byl ale brzy z fronty odvolán a pomáhal tedy v Paříži vést pobočku Českého národního sdružení a spolupracoval s ČSNR.

¹¹⁷ tamtéž, str. 143

¹¹⁸ BENEŠ, Edvard. *Světová válka a naše revoluce*. I. díl. 1927, str. 62

¹¹⁹ **František Kupka** – (1871–1957) byl Čech žijící ve Francii, příslušník čs. legií ve Francii a malíř, průkopník abstraktního malířství, účastník čs. odboje, autor Čs. válečného kříže 1914-18, v letech 1919-22 pracoval v Československu na presidiu ministerstva obrany, dále přednášel jako profesor na akademii, od r. 1924 žil až do své smrti ve Francii, v současnosti jde o jednoho našich z nejdražších umělců; GALANDAUER, Jan. *Slovník prvního československého odboje 1914-18*. 1993, str. 74-75

¹²⁰ **Rota Nazdar** – byla první čs. dobrovolnická jednotka ve Francii, součást Cizinecké legie, vznikla 23.8.1914, tvořena více než 300 dobrovolníky, po bojích 9.5.1915 u Arrasu přestala v důsledku ztrát existovat; GALANDAUER, Jan. *Slovník prvního československého odboje 1914-18*. 1993, str. 116

V Sychravově došlé korespondenci se nachází jeden dopis právě od Kupky. Jeho obsah je vytržený z kontextu a nelze tedy usuzovat, čeho konkrétně se týká, nicméně dokazuje, že s ním byl v kontaktu a snažil se odboji aktivně pomáhat.

Pavel Baráček, Miroslav Plesinger-Božinov, Josef Lavička, Jan Kyjovský

K úzkým spolupracovníkům Sychravy ve Švýcarsku v prvních letech války patřili Pavel Baráček,¹²¹ Miroslav Plesinger-Božinov, Josef Lavička¹²² a Jan Kyjovský.¹²³ Ti byli klíčoví především z hlediska udržování styku s Prahou a pašováním zpráv přes hranice, za což jim hrozily velké postihy. Jedním z prvních kurýrů byl student přírodovědecké fakulty Josef Lavička, který pobýval v Ženevě od října 1914 a který se později stal jedním z nejschopnějších posílů.¹²⁴ Jan Kyjovský žil v Curychu a „... byl jakousi avantgardou všech našich počínů. Dodával noviny do Říma, vyjednával s posly, obstarával předměty k zadělávání zpráv¹²⁵ a byl na strážní před celou smečkou slídlů rakouských, kteří se nám chtěli dostat na hřebínek. Jeho postavení bylo velmi exponováno a byl častěji navštěvován i švýcarskou policií,¹²⁶ jak

¹²¹ **Pavel Jacquier Baráček** – (1885-1969) – po vypuknutí války pracoval v odboj. skupině České strany státoprávně pokrokové, podílel se na přípravě Maffie, v listopadu 1914 odjel do Švýcarska, udržoval spojení mezi Švýcarským, Prahou a Francií, později jeden z vedoucích tisk. kanceláře ČSNR v Ženevě, po vzniku ČSR chargé d'affaires v Bernu, v letech 1921-25 pracoval jako přednosta šifrového odd. ministerstva zahr., byl velvyslancem v Nizozemí a Řecku, za okupace emigroval do Francie a V. Británie; GALANDAUER, Jan. *Slovník prvního československého odboje 1914-18*. 1993, str. 9

¹²² **Josef Lavička** – (1890-1963) – od října 1914 působil ve Švýcarsku, pokračoval ve studiích filozofie a přír. věd, byl součástí zpravodajské skupiny zahr. odboje, mezi lety 1916-18 byl tajemníkem čs. kanceláře ve Švýcarsku, po vzniku ČSR pracoval v diplomatických službách, byl tajemníkem vyslanectví ve Švýcarsku, poté 1923-26 tajemníkem ministra zahraničí, v letech 1926-34 konzul na různých místech v USA, 1934-39 rada ministerstva zahraničí; GALANDAUER, Jan. *Slovník prvního československého odboje 1914-18*. 1993, str. 77

¹²³ **Jan Kyjovský** – (1886-1940) – za války působil ve Švýcarsku, organizoval krajanské hnutí, v lednu 1915 vytvořil Ústřední svaz čes. spolků, koordinoval vysílání kurýrů do Prahy, v letech 1917-18 členem Kanceláře ČSNR v Ženevě, po vzniku ČSR v diplomatických službách na vyslanectvích ve Švýcarsku, Jugoslávii a Bulharsku, v letech 1929-39 byl tajemníkem zpravodajského odd. ministerstva zahraničí; GALANDAUER, Jan. *Slovník prvního československého odboje 1914-18*. 1993, str. 76

¹²⁴ KUBŮ, Eduard a Jiří ŠOUŠA. *T.G. Masaryk a jeho c.k. protivníci: československá zahraniční akce ženevského období v zápase s rakousko-uherskou diplomacií, zpravodajskými službami a propagandou (1915-1916)*, 2015, str. 149-152

¹²⁵ „zaděláváním zpráv“ měl na mysli jejich schovávání do různých předmětů tak, aby nebyly při pašování přes hranice odhaleny

¹²⁶ VANĚK, Vladimír. *Moje válečná odyssea: vzpomínky legionáře Vladimíra Vaňka*. Třetí vydání. 2017, str. 232

popisuje ve svých vzpomínkách legionář Vladimír Vaněk, který se do zahraničního odboje ve Švýcarsku také krátce zapojil. Pavel Baráček, který převzal Sychravovu kurýrní agendu poté, co začal mít na starosti vydávání listu Československá samostatnost, zdokonaloval mimo jiné pro Masaryka šifrování zpráv a sestavil dokonce první šifrovací strojek.¹²⁷ V došlé korespondenci je tedy značné množství dopisů od Kyjovského, Lavičky a Plesingra-Božinova, které se týkají nejčastěji předávání informací a poslů.

Vsevolod Svatkovský

Nechybí pochopitelně ani korespondence s Vsevolodem Svatkovským, který „ve vládních kruzích petrohradských a v oficielních diplomatických kruzích ruských na západě prokázal naší věci veliké služby,“ jak o něm pronesl po válce Beneš.¹²⁸ Svatkovský byl Rus s českými kořeny. S Masarykem se setkal již před válkou ve Vídni, kde vedl telegrafní agenturu pro Rakousko-Uhersko a Balkán. Od podzimu 1914 pak přesídlil do Švýcarska. Shodli se spolu na kritice Ruska a Masaryk mu zcela důvěřoval, jeho prostřednictvím udržoval intenzivní kontakt s carským Ruskem ve válečných letech.¹²⁹ Vztahy s Ruskem pěstoval Masaryk od samého začátku, jako jakousi diplomatickou pojistku v případě ruského úspěchu.¹³⁰ Svatkovský měl svou síť agentů a kurýrů, kterou neváhal sdílet s Masarykem a jeho spolupracovníky.¹³¹ Se Sychravou si vyměnil několik telegramů, tedy věcných stručných sdělení o tom, kdy a kam přijede. Podepisoval se výhradně svým krycím jménem Fürst a pravá jména ostatních spolupracovníků také nesděloval, což svědčí o jeho důsledné opatrnosti před rakouskou policií.

¹²⁷ KUBŮ, Eduard a Jiří ŠOUŠA. *T.G. Masaryk a jeho c.k. protivníci: československá zahraniční akce ženevského období v zápase s rakousko-uherskou diplomacií, zpravodajskými službami a propagandou (1915-1916)*, 2015, str. 142

¹²⁸ BENEŠ, Edvard. *Světová válka a naše revoluce*. I. díl. 1927, str. 33

¹²⁹ MASARYK, Tomáš Garrigue. *Světová revoluce* [online]. 2013, str. 52-53

¹³⁰ KUBŮ, Eduard a Jiří ŠOUŠA. *T.G. Masaryk a jeho c.k. protivníci: československá zahraniční akce ženevského období v zápase s rakousko-uherskou diplomacií, zpravodajskými službami a propagandou (1915-1916)*, 2015, str. 140-141

¹³¹ BENEŠ, Edvard. *Světová válka a naše revoluce*. I. díl. 1927, str. 33

Jan Sýkora

Ve spojení byl Sychrava i s Londýnem, mimo jiné i s Janem Sýkorou. Tento krajan, pobývající v Londýně již od roku 1901, předsedal Českému výboru, který s ostatními protirakousky smýšlejícími krajany založili na podzim v roce 1914.¹³² Sýkora například 29. srpna 1916 informuje o úmyslu otevřít v Londýně obchod s českým propagačním materiálem: „*pro propagandu chcem otevřít krám na některé z hlavních ulic Londýna, a za souhlasu p. prof. předložil jsem p. dr. Benešovi plán plakátu, kterými by jsme apelovali k masám,*“¹³³ k čemuž, jak dokládá ve svých vzpomínkách Masaryk, opravdu došlo: „*V Londýně jsme najali na jednom z nejživějších náměstí (Piccadilly Circus) krám; upravili jsme jej jako knihkupeckou výkladní skříň a vystavovali mapy, poučující o nás a Střední Evropě, nejnovější zprávy o nás a nepřátelích, vyvracení nesprávných zpráv, publikace atd.*“¹³⁴

Josef Tvrzický

S Amerikou byl Sychrava ve spojení skrze svého dlouholetého přítele Josefa Tvrzického, velmi aktivního zástupce krajanického hnutí v Chicagu, žurnalisty a člena Masarykovy realistické strany, kterému psal ještě před svým odjezdem do Švýcarska. Ten mu hned v listopadu 1914 odepsal a obdivoval Sychravovu odvalu slovy: „*jsou ještě orli v bahně Evropy*“, ale zároveň byl ohledně jeho cesty skeptický: „*tvá cesta bude asi bezpředmětná či lépe: pochybuji, že bez legitimace budeš moci něco pozitivnějšího vykonat.*“¹³⁵ Z další korespondence je ale patrné, že se navzájem velmi podporovali a byli si užiteční, co do výměny důležitých informací. Tvrzický se hned od podzimu 1914 snažil o založení česko-anglického časopisu „Česká Amerika“, jehož program si kladl za cíl informovat Čechy žijící v Americe „*o současných kulturních, politických a hospodářských poměrech v Čechách a zemích slovanských,*“¹³⁶ a žádal proto naléhavě Sychravu o příspěvky: „*Je, milý Lve, zapotřebí energické pomoci pro můj list a jeho účel od Vás. Napiš mi časem něco, nejlépe obratem pošty, žádám*

¹³² JAKL, Tomáš. *Jan Sýkora* [online]. [cit. 2022-03-30]. Dostupné z: <http://www.vhu.cz/jan-sykora/>

¹³³ VÚA – VHA, f. Redakce Čs. samostatnost, Nat. Tchèque, kr. 3, Sychrava, Kor. došlá T-Z

¹³⁴ MASARYK, Tomáš Garrigue. *Světová revoluce* [online]. 2013, str. 98

¹³⁵ PICHLÍK, Karel. *Zahraniční odboj 1914-1918 bez legend.* 1968, str. 91

¹³⁶ VÚA – VHA, f. Redakce Čs. samostatnost, Nat. Tchèque, kr. 3, Sychrava, Kor. došlá T-Z

současně Dyka. Dojdi prosím k Drtinovi, doc. E. Benešovi, red. Ad. Černému, Herbenovi, Dru Hajnovi, Dru Kocnerovi, Hübschmanovi a jiným a hlavně Boczkowskému, Dru Baxovi popříp. i Dru Kaprasovi a požádej je o příspěvky.“¹³⁷ V té době, koncem září 1914, už byl však Sychrava na cestě do Švýcarska. Dalším důležitým dokumentem je dopis Sychravy pro Tvrzického z června 1916, kde informuje o přesídlení do Ženevy a vydávání nového českého listu (Československá samostatnost) a zároveň posílá i návod pro šifrování důležitých sdělení, protože jak píše: „*Dopisům přes oceán nevěříme. Rakousko tady má armádu špiclů a operuje velkými penězi. Což koupilo-li nějakého pošťáka, který dopisy na 24 hodin půjčuje a zas pošle dál.*“¹³⁸ Posílá tedy: „*mřížku: vepsáno je 28 abeced vždy ob jedno písmeno posunutých. Šifruje se pomocí hesla. Naše heslo budou dvě jména: Jméno města, kde my dva spolu jednou, v druhé polovici ledna to bylo – jsme v noci spolu flámovali. Byli jsme vlastně čtyři, ale dva z nás (J.+H.) odjeli dříve tehdy a my v noci – pamatuješ jistě – studovali život. Postavili jsme tam na jaké křižovatce a k údivu chodců – bylo už k ránu – zpívali jsme z plna hrdla...*“ a dále detailně vysvětluje, jak s tabulkou zacházet. Heslo neprozrazuje, ale obšírně vysvětluje záměrně, protože na dalších stránkách šifru již využívá, a to všude tam, kde se zmiňuje o Masarykovi (jeho krycí jméno bylo Hradecký)¹³⁹ (viz příloha. č. 7). Dopisy s Tvrzickým jsou výjimečné i tím, že se zde nenachází pouze pracovní korespondence, ale jde i o osobní záležitosti a o obyčejné přátelské dopisování, kterého je v celém fondu, plného pracovní korespondence, jen velmi málo. V jednom dopise zasílá například oznámení o svatbě s Annou Sirou, která často v korespondenci připojuje svůj pozdrav a vzkaz. Jde i o obyčejné pozdravy z cest. Navzájem se oslovují „milý Lve, milý hochu, drahý kamaráde, příteli“ (viz příloha č. 8).

Vojta Beneš

Je důležité zmínit ještě další postavu zahraničního odboje, a sice Vojtu Beneše.¹⁴⁰ Tvrzický v jednom ze svých dopisů Sychravovi zasílá překlad interview

¹³⁷ tamtéž

¹³⁸ VÚA – VHA, f. Redakce Čs. samostatnost, Nat. Tchèque, kr. 4, Sychrava, Kor. odeslaná B-T

¹³⁹ tamtéž

¹⁴⁰ **Vojta Beneš** – (1879-1951) – bratr Edvarda Beneše, učitel, účastnil se zahr. odboje, člen Maffie, v r. 1915 emigroval do USA, kde se zapojil do organizace krajanů v rámci Čes. národního sdružení, důvěrníkem ČSNR pro USA, po návratu do ČSR se angažoval v oblasti školství, byl jeden z tvůrců školní reformy, odboj v USA řídil i za 2. sv. války, po válce se vrátil

Chicago Daily News právě s ním. Vojta Beneš byl bratr Edvarda Beneše. V Praze se nejprve stal členem Maffie a v srpnu 1915 emigroval do USA, kde navázal kontakty s americkými Čechy, vstoupil do Českého národního sdružení, které bylo centrální institucí krajanského odboje v USA a organizoval také finanční pomoc pro zahraniční odboj. Byl iniciátorem tzv. Clevelandské dohody.¹⁴¹ V USA tedy vedl československou propagační akci,¹⁴² jak je z úryvku rozhovoru patrné: „*Předně český lid v celém světě jest sjednocen na programu bojovati do úplného konce proti všeměctví a pro svobodné Čechy a svobodné a neodvislé slovanské národy, ať malé či velké. Prof. Masaryk a jiní naši Vůdci, kteří věnovali svůj život studiu Němce a jeho plánů ví, že všeměctví jest tvrdě zakořeněno v samém životě a krvi německého lidu a není výmyslem a nebo strašákem.*“¹⁴³

Tomáš Garrigue Masaryk

Ve fondu se nachází také významná část korespondence Masaryka Sychravovi. Od dubna do září 1915 psal Masaryk Sychravovi z Ženevy a dohadovali založení českého listu Československá samostatnost, který začal od srpna vycházet. Před svým odjezdem z Ženevy si zavolal Sychravu a Plesingera-Božinova k sobě do hotelu Richmond, aby s ním pořídili rozhovor, kde jim vylíčil některá data se svého života, aby měli materiál po jeho veřejném vystoupení pro cizí tisk. Sychravovo poznámky z tohoto rozhovoru se nachází v kartonu 8. V září se přesunul Masaryk do Paříže a od října již chodí dopisy z Londýna. Nejprve v listopadu ohledně prohlášení (prvního oficiálního prohlášení představitelů zahraničního odboje známého jako Prohlášení Českého komitétu zahraničního – viz str. 16), které bylo proneseno 14. listopadu 1915: „*Souhlasím, dr. Sychravo, s plány. Tedy předně vystoupit: to se stane*

do ČSR, po únoru 1948 se vystěhoval do USA, kde o 3 roky později zemřel; GALANDAUER, Jan. *Slovník prvního československého odboje 1914-18*. 1993, str. 12

¹⁴¹ **Clevelandská dohoda** byla první oficiální dohoda organizací amerických Čechů a Slováků (Českého národního sdružení a Slovenské ligy) o spolupráci a shodných cílech v boji za národní osvobození. Byla uzavřena na konferenci v Clevelandu, která se konala 22.-23.10.1915. Za českou stranu podepsal dohodu J. Tvrzický a L. Fisher; GALANDAUER, Jan. *Slovník prvního československého odboje 1914-18*. 1993, str. 19

¹⁴² GALANDAUER, Jan. *Slovník prvního československého odboje 1914-18*. 1993, str. 12

¹⁴³ VÚA – VHA, f. Redakce Čs. samostatnost, Nat. Tchèque, kr. 3. Sychrava, Kor. došlá T-Z

kolem 15. jak Vám řekne Spolný.¹⁴⁴ Pak obejet zajatce: Kdo? Co Rychnovský?¹⁴⁵ Někdo by jel s ním. Kdo? Vy nemůžete, protože list je také nutný, nutnější, než si ho sám ceníte.“¹⁴⁶ Dále se jednalo o stručná sdělení, úkoly a pokyny, například koncem roku Masaryk píše jen: „Vážení pane doktore, pošlu Vám brzy český text doplněné přednášky. Mezi tím v novém petroh. listě vyšlo mé interview s Amfiteatravem – otiskněte prosím o překladu. Šťasný nový rok! Váš prof. Masaryk“¹⁴⁷ Nebo další pokyny ohledně úpravy článku pro jejich listy z ledna 1917: „... Dobře podškrtněte z odpovědi spojenců uznání národností a malých států; mimo to však v odpovědi Wilsonově naleznete uznání českého národa. Ne sice výslovně, ale bude žádáno osvobození Italů, Rumunů a Slovanů (rak. – uh); je to značný úspěch. Vyložte v článku resp. zopakujte, co posud alliovaní uznali. ...“¹⁴⁸ Korespondence Masaryka se Sychravou zde není úplná. Několik dopisů se nachází také v Masarykově ústavu a Archivu AV ČR a část korespondence je uložena také ve Vojenském historickém archivu ve fondu Lva Sychravy.

Rodinná korespondence

Ve velmi omezeném množství se zde nachází i korespondence rodinná. Sychrava pocházel z osmi dětí. Do prvního odboje se zapojila jen sestra Marie. Z jeho pěti bratrů byli čtyři odvedeni a bojovali na jižní a východní frontě za Rakousko-Uhersko. Bratr Jiří padl v listopadu 1914 na srbské frontě.¹⁴⁹ Bratr Heřman bojoval na východní frontě, a právě několik lístků od něj lze v korespondenci najít. Například v srpnu 1916 píše ze Sum: „Milý Leouši! Dostal jsem Tvůj lístek ze dne 29/VII. Poslal jsem Ti již několik lístků. Mám zprávu od matky, ze které soudím, že Mařena je zatčena. Matka je sama s babičkou. Chci poslati domů Tvým prostřednictvím peníze 100 fr. ... Můžeš-li je nějak poslat domů vyzvedni je, -ne-li, nevyzvedej je. V každém případě zavědom uvedenou firmu. Já odtud nijak nemohu peníze domů vyslat, snad se to Tobě podaří. Matka má asi bídu. Já více poslat nemohu, bídě mě zde platějí. Píši již druhý

¹⁴⁴ **Spolný** bylo krycí jméno Edvarda Beneše

¹⁴⁵ **Rychnovský** bylo krycí jméno Josefa Düricha

¹⁴⁶ VÚA – VHA, f. Redakce Čs. samostatnost, Nat. Tchèque, kr. 3. Sychrava, Kor. došlá L-Š

¹⁴⁷ tamtéž

¹⁴⁸ tamtéž

¹⁴⁹ MICHL, Jan. *Na pozvání Masarykova ústavu: JUDr. Lev Sychrava - politik na půl cesty*, 2007; str. 135-136

*lístek podobného obsahu pro případ, že by se jeden ztratil. Dej mi okamžitě zprávu, jak jsi s penězi naložil. S pozdravem Tvůj Heřman.*¹⁵⁰

Knoflíková aféra

V korespondenci se také objevuje téma tzv. knoflíkové aféry. Tato událost byla v podstatě jediným vyobrazením Maffie a jejího spojení mezi Prahou a Švýcarskem. Ve stručnosti šlo o to, že v říjnu 1915 byla jako posel ze Švýcarska do Prahy vyslána Aloisie Linhartová, která měla předat ústně z paměti naučený vzkaz, ale jednu šifrovanou větu, která měla potvrdit její identitu, měla schovanou v jednom z knoflíků na svých šatech. V Praze měla kontaktovat Bohumila Mareše, jenž měl vzkaz předat redaktorům deníku Čas Cyrilovi Duškovi a Janu Hájkovi. Pokud je nezastihne, což se i stalo, má se obrátit na Františka Soukupa ze sociálně demokratické strany. Toho ovšem v Lidovém domě také nezastihl, ale několika přítomným důvod své návštěvy vyložil. U Bohumíra Šmerala, pozdějšího předsedy strany, vyvolal svým chováním podezření, že jde o policejní provokaci. Soukup poté, co se dozvěděl, že ho shání Mareš, kterého ovšem neznal, obešel několik lidí, o nichž se domníval, že mají nějaké napojení na Masaryka, aby se na Mareše optal. Nikdo však o něm nic nevěděl. Šmeral se Soukupem se tedy rozhodli ohlásit tento čin na policii.¹⁵¹ To vedlo k velké vlně zatýkání, nejprve Mareše a Linhartové, nakonec i Soukupa. Zprávu ukrytou v knoflíku se podařilo rakouské policii dešifrovat a tím se dostalo na další zatýkání členů Maffie, ale i na rodinné příslušníky Beneše a Masaryka – zatčena byla žena Hana Benešová a dcera Alice Masaryková. Spojení bylo ztraceno, ale v zahraničí o tom zatím nikdo netušil. O celé situaci se dozvěděli až o více než měsíc později.¹⁵² Beneš se Sychravovi zmiňuje o aféře a informacích, které k ní má, v lednu 1916: *„O posledních zatčených v Praze dovídáme se ještě toto: Sociálně demokratický dělník Mareš se dostavil k dru Soukupovi dne 5. října a prohlásil prý, že přiváží důležité zprávy*

¹⁵⁰ VÚA – VHA, f. Redakce Čs. samostatnost, Nat. Tchèque, kr. 3. Sychrava, Kor. došlá L-Š

¹⁵¹ ZÝKOVÁ, Iva-Hedvika. *Basa za knoflík. Aféra, co odboji málem zlomila vaz* [online]. [cit. 2022-04-08]. Dostupné z: <https://temata.rozhlas.cz/basa-za-knoflik-afera-co-odboji-malem-zlomila-vaz-8110248>

¹⁵² PICHLÍK, Karel. *Zahraniční odboj 1914-1918 bez legend*. 1968, str. 149-151; KUBŮ, Eduard a Jiří ŠOUŠA. *T.G. Masaryk a jeho c.k. protivníci: československá zahraniční akce ženevského období v zápase s rakousko-uherskou diplomacií, zpravodajskými službami a propagandou (1915-1916)*, 2015, str. 159-161

ze Švýcar. Dr. Soukup nebyl přítomen, Mareš přišel tedy druhý den, ale našel u dra Soukupa také dra B. Šmerala. Od těch Mareš byl podroben výslechu, sepsán protokol, zprávu, kterou přinesl, byla prý od něho přijata. Následující den odejel dr. Šmeral s drem Soukupem na pražskou policii, kde Kunzovi všechno odevzdali a vylíčili. Následek byl, že byl zavřen hned Mareš a pak hned následovala zavření další. Ale v kriminále ponechám hned dr. Soukup, kdežto Šmeral, který byl s ním, poslán byl domů. Po dvou měsících dr. Soukup byl dne 9. prosince konečně z vězení propuštěn. Ale jak se nám sděluje, byl od dra Šmerala a několika jeho přátel v politických akcích docela – odstaven. Zdá prý se jim býti přece jen dvouměsíční vazbou kompromitován v očích vlády a policie a oni nechtějí být kompromitováni s ním. Zdá se také, že to dobře charakterizuje skutečné poměry ve straně socialistické.“¹⁵³ Aloisie Linhartová byla propuštěna z vězení až o rok a půl později v červenci roku 1917. O propuštění se píše v článku v časopisu „Český vystěhovalec“ z 21. července 1917, který vycházel v Praze. Josef Lavička článek věcně shrnul: „... následkem intervence českých poslanců, zvláště soudr. Dra Soukupa, propuštěna byla z vídeňského vězení. K případu tomuto nutno předeslati: Během válečné doby, pokud měl jsem přehled, zatčeno bylo celkem 6 členů našich krajských spolků. Čtyři po několikaměsíčním vyšetřování z vězení propuštěni. Ve vyšetřování zůstaly dvě krajaneky. Jedna z těchto je krajaneky Linhartová, manželka soudr. Linharta, ... Bude to bezmála dva roky, co obdržel jsem od soudr. Linharta ze Švýcar dopis, kde mi sděloval, že manželka jeho jela do Čech, aby přivezla nazpět jejich synáčka, kterého měli u rodičů v Berouně na vychování a že uplynula již delší doba, a že nemá o ni žádných zpráv. ... Případem tímto postižena byla ve značné míře i administrace našeho časopisu, neboť ve spojitosti s tímto provedena byla v mém bytě i kanceláři prohlídka, kde zabavena řada věcí, jichž i z finanční stránky bylo nám třeba, jako např. konta předplatitelů, ... Vyšetřování, které trvalo bezmála dva roky, nyní na základě amnestie zastaveno. Krajaneky Linhartová, která dle mého názoru byla obětí jednotlivých nepředložených krajanů ve Švýcarsku, propuštěna tyto dny na svobodu.“¹⁵⁴ Alice Masaryková byla propuštěna 6. července 1916, Hana Benešová nejprve v dubnu 1916, avšak krátce nato byla znovu zatčena za skrývání manželových spisů a propuštěna byla až díky amnestii císaře Karla I. v červenci 1917.¹⁵⁵

¹⁵³ VÚA – VHA, f. Redakce Čs. samostatnost, Nat. Tchèque, kr. 2, Sychrava; Kor. došlá A-K

¹⁵⁴ VÚA – VHA, f. Redakce Čs. samostatnost, Nat. Tchèque, kr. 12, Články Rak.-Uhersko

¹⁵⁵ MASARYK, Tomáš Garrigue, HÁJKOVÁ, Dagmar, Ivan ŠEDIVÝ, Vlasta QUAGLIATOVÁ a

Z velkého množství dochované korespondence Lva Sychravy je patrné, jak rozsáhlou zpravodajskou sít' se mu podařilo ve velmi krátkém čase vybudovat. Sychrava byl ve spojení jak se všemi dohodovými státy, tak s Prahou a své kontakty neustále rozšiřoval. Lev Sychrava byl naprosto nepostradatelným členem celé zahraniční akce. „Ze začátku patřil Sychrava do popředí českého odboje. Ač se spolu s Masarykem a Benešem blížeji neznali a pracovali zatím odděleně, všichni o sobě navzájem věděli od svých známých a spolupracovníků. Je zajímavé, že v této době Beneš a Sychrava dělali velice podobnou práci, Sychrava ve „státoprávně-pokrokovém“ a Beneš v „realistickém“ odboji. Od počátku roku 1915 zařizovali všechny organizační záležitosti, Sychrava zvenčí, Beneš zevnitř. Teprve později s příchodem Milana Rastislava Štefánika a emigrací Edvarda Beneše se jejich role změnily.“¹⁵⁶

Miroslav Plesinger-Božinov

Miroslav Plesinger měl již od svých studentských let zájem o politiku a veřejný život, přispíval do různých časopisů a chodil pravidelně do kavárny na schůzky s mladými státoprávními pokrokaři, kde se mimo jiné poznal s Lvem Sychravou a Pavlem Baráčkem – svými pozdějšími spolupracovníky v zahraničním odboji ve Švýcarsku. Po vypuknutí války navázal díky otci politické kontakty ve vyšších kruzích a stal se součástí Maffie, pravidelně se scházel s Edvardem Benešem nebo Aloisem Rašínem. V červnu 1915 byl vyslán do Švýcarska, kde měl ústně předat vzkaz Masarykovi. Cestoval na zfalšovaný bulharský pas, vydaný na jméno Božinov, které se od té doby stalo nedílnou součástí jeho vlastního jména. Následně pracoval v Ženevě jako Masarykův osobní sekretář.¹⁵⁷ Po vyhoštění Sychravy ze Švýcarska na jaře 1916 převzal jeho úlohu a udržoval spojení s Prahou¹⁵⁸ a později se stal oficiálním zástupcem Československé národní rady ve Švýcarsku.¹⁵⁹ O důležitosti jeho

Richard VAŠEK, ed. *Korespondence T.G. Masaryk – Edvard Beneš*, 2013, str. 55 a 120

¹⁵⁶ MICHL, Jan. *Na pozvání Masarykova ústavu: JUDr. Lev Sychrava – politik na půl cesty*, 2007; str. 139-140

¹⁵⁷ KUBŮ, Eduard. Životní osudy odbojáře a diplomata. In: PLESINGER-BOŽINOV, Miroslav. *Vzpomínky na první odboj*. 1997, str. 8-9

¹⁵⁸ PICHLÍK, Karel. *Zahraněční odboj 1914-1918 bez legend*. 1968, str. 183

¹⁵⁹ KUBŮ, Eduard. Životní osudy odbojáře a diplomata. In: PLESINGER-BOŽINOV,

role svědčí i fakt, že stál u počátku spolupráce s oficiálními představiteli Itálie v roce 1916 a později v roce 1917 jako zástupce ČSNR navštěvoval zajatecké tábory v Itálii a započal tak úsilí o uvolnění českých zajatců k vytváření vlastní armády ve Francii.¹⁶⁰ To bylo úspěšně završeno v dubnu 1918 smlouvou o uznání jednoty vojska a jednotného velení v Paříži a závazku Itálie o usnadnění československým občanům v Itálii k odchodu ke sborům národního vojska v jiných zemích Dohody.¹⁶¹ Na jaře roku 1918 se Plesinger přesunul ze Švýcarska do Paříže, kde se ujal nové role tajemníka Edvarda Beneše, zpracovával důvěrné situační zprávy a řešil záležitosti spojené s činností legií.¹⁶²

Ve fondu Redakce Československé samostatnosti se nachází jeden karton, karton 5, s několika málo dokumenty z korespondence Plesingra-Božinova a další dokumenty v podobě různých zpráv, úryvků nebo třeba účtů a stvrzenek na přijaté obnosy spolupracovníků, je zde i dobová fotografie Plesingera (viz příloha č. 9). Sychrava například píše v červnu 1916 z Paříže, kde je již usazen: „*Milý příteli, dnes píšu jen narychlo na Váš dopis. Vidím, že máte již hodně styků, kterých velmi dobře dá se pro nás využít. Sotva budou na Vás moci. Budu hledět, abych Vám zužitkování co největší těch Vašich známostí s žurnalisty usnadnil. ... Posílám Vám dva exempláře dnešního Nationu. Pošlete jeden Svatkovskému, Je to věc velmi důležitá. ... Vaše dva dopisy (současně mně a Benešovi) v bílých obálkách přišly se značným opožděním způsobeným censurou...*“¹⁶³ Sýkora z Londýna oznamuje příjezd p. Steigera nebo Asociace spojeneckých tiskových zpravodajů ve Švýcarsku zasílá pozvání na oběd. Je zde i potvrzení od londýnské banky, která sděluje odeslání poukazu na 7 000 franků na adresátův účet v Ženevě na příkaz Masaryka, který disponoval penězi vybranými na odbojovou činnost a postupně je uvolňoval svým spolupracovníkům.¹⁶⁴

Tímto je uzavřena první část fondu věnována korespondenci.

Miroslav. *Vzpomínky na první odboj*. 1997, str. 9

¹⁶⁰ BENEŠ, Edvard. *Světová válka a naše revoluce*. I. díl. 1927, str. 376-377

¹⁶¹ MÚA AV ČR, fond TGM, karton 295, Poznámky k italským věcem, zpráva Lva Sychravy ze 7.9.1918

¹⁶² KUBŮ, Eduard. Životní osudy odbojáře a diplomata. In: PLESINGER-BOŽINOV, Miroslav. *Vzpomínky na první odboj*. 1997, str. 10

¹⁶³ VÚA – VHA, f. Redakce Čs. samostatnost, Nat. Tchèque, kr. 5, M. Plesinger-Božinov, koresp. došla

¹⁶⁴ tamtéž

4 Memoranda, prohlášení, články

Další část fondu je věnována dokumentům, které sloužily jako podklady pro obsah listů Československá samostatnost a La Nation Tchèque. Jednak se jedná o memoranda a prohlášení, kterých vzniklo za dobu trvání války nespočet a pak jsou to samotné články, koncepty článků či jejich překlady. Ty jsou uloženy v kartonech 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12 a 13. Práce se věnuje především Československé samostatnosti z důvodu autorčiny neznalosti francouzštiny. Obě periodika však často vydávala stejné články, přispívali do nich stejní autoři a kladla si podobné cíle.

Prohlášení

Manifest českých spisovatelů

V kartonu 6 je uloženo několik prohlášení a memorand, které byly proneseny během válečných let. Jde například o celé znění Projevu českých spisovatelů k českému říšskému poselstvu z května 1917 spolu se seznamem jmen všech pod ním podepsaných. Tento manifest byl prvním veřejným projevem domácího odboje od začátku války. Jde o apel na české poslance, kteří byli součástí Říšské rady, a která se měla v nadcházejících dnech sejít, aby vystoupili proti Rakousku-Uhersku a zastali se českého národa a jeho práv, anebo ať odstoupí ze svých funkcí: *„Ted' však se otevírají brány rakouského parlamentu a politickým zástupcům národů poprvé se naskytla příležitost, aby, budou-li chtít, svobodně jednali a mluvili. Cokoli řeknou a cokoli ujednají, uslyší se nejen doma, nýbrž i v celé Evropě, ba i v zámoří. Na Vás, pánové, jakožto na mluvčí českoslovanského národa, pohlížeti budou dnešek i budoucnost, a není sporu, čeho od Vás žádají.“* Požadovali, aby vystoupili ve svých projevech proti novinářské cenzuře a *„vymohli všeobecnou amnestii pro všechny, kdož byli vojenskými soudy z příčin mimovojenských a jen politických odsouzeni“* a aby vymohli úplnou občanskou svobodu veřejného života.¹⁶⁵ Pod tímto prohlášením bylo podepsáno více než 150 předních českých spisovatelů, mezi něž patřili například

¹⁶⁵ VÚA – VHA, f. Redakce Čs. samostatnost, Nat. Tchèque, kr. 6, Memoranda, výzvy, prohlášení

Viktor Dyk, Josef a Karel Čapkovi, Eliška Krásnohorská, Alois Jirásek, Otokar Březina, Josef Thomayer a další. Československé samostatnosti tato událost samozřejmě neunikla a věnuje jí v šestnáctém čísle druhého ročníku ze dne 10. 6. 1917 náležitou pozornost. Nejprve v úvodním článku „Program československé samostatnosti prohlášen českými poslanci“ a potom v článku „Revoluční výzva českých spisovatelů,“ kde otiskla i celé znění prohlášení. Mezi představiteli zahraničního odboje vyvolala tato událost velké nadšení a úlevu, že jejich soustavná činnost za hranicemi se potvrdila i doma, kde byly možnosti odboje velmi omezené a kde dosud političtí představitelé projevovali (alespoň oficiálně) loajalitu k Rakousku-Uhersku.¹⁶⁶ V kartonu se nachází také překlad manifestu do angličtiny a francouzštiny. U anglického překladu je ručně připsána poznámka „zasláno do „Everyman.“¹⁶⁷ Everyman byl týdeník pro literaturu a etiku vycházející v Edinburghu pod vedením profesora Charlese Saroléy, pocházejícího z Belgie. Saroléa se zajímal o problematiku malých evropských národů a ve svém týdeníku dával prostor pro válečnou propagandu mimo jiné svému příteli Masarykovi,¹⁶⁸ který list finančně podporoval (Masaryk disponoval penězi, které zasílali především krajané z Ameriky na podporu zahraničního odboje) částkou 100 liber měsíčně.¹⁶⁹ Francouzský překlad celého prohlášení byl otištěn ve dvojčísle La Nation Tchèque, které vyšlo 15. 6. 1917, s následující předmluvou: „Dne 19. května 1917 se spisovatelé, kteří se řadí mezi nejvýznamnější české intelektuály, obrátili svým memorandem, které zůstane navždy slavné, na české poslance vídeňského parlamentu. Toto je skutečný manifest československé revoluce. Po jeho zveřejnění se v Čechách rozpoutalo rozsáhlé lidové hnutí ve prospěch samostatnosti Čech spojených se Slovenskem.“¹⁷⁰

¹⁶⁶ Program československé samostatnosti prohlášen českými poslanci; Revoluční výzva českých spisovatelů, *Československá samostatnost*, 1917, roč. 2, č. 16, 10.6., str. 1-4

¹⁶⁷ VÚA – VHA, f. Redakce Čs. samostatnost, Nat. Tchèque, kr. 6, Memoranda, výzvy, prohlášení

¹⁶⁸ HÁJKOVÁ, Dagmar. *Edinburgh - Přednáška T. G. Masaryka v roce 1916* [online]. [cit. 2022-04-11]. Dostupné z: <http://tg-masaryk.cz/mapa/index.jsp?id=288&misto=Prednaska-T.-G.-Masaryka-v-roce-1916>

¹⁶⁹ PICHLÍK, Karel. *Zahraniční odboj 1914-1918 bez legend*. 1968, str. 182

¹⁷⁰ Manifeste révolutionnaire des écrivains tchéques, *La Nation Tchèque*, 1917, roč. 3, č. 2-3, 15.6.-1.7.1917, str. 65-68 (autorčin vlastní překlad)

Prohlášení českých poslanců Antonína Kaliny a Václava Prunara

K jednání Říšské rady se vztahuje i další dokument a sice prohlášení poslanců A. Kaliny a V. Prunara, kteří zde vystoupili ve svém zvláštním projevu, který prohlášení spisovatelů ještě doplnil a umocnil. Píše se v něm například: „*Zvolení zástupcové českého národa odmítají nejrozhodněji každou odpovědnost za válku. V nejhlubším smutku se sklánějí před bezpočetnými oběťmi furie války, vzpomínají se svatou úctou statisíce svých drahých synů a bratří, kteří obětovali svůj život s opravdovým heroismem mučedníků. ... Vláda svolává nyní po třech letech říšskou radu, kterou Čechové nikdy neuznávali za právní půdu, a proti které, jakož i proti tak zvané ústavě opětovně podávají právní ohrazení. ... Trvaje při státní samostatnosti, vyžaduje český národ ve smyslu nové demokracie rozšíření sebeurčovacího práva na celý československý kmen.*“¹⁷¹ Antonín Kalina byl poslancem Říšské rady od roku 1907 a od začátku války se účastnil domácího odboje, od března roku 1915 byl členem vedení Maffie a koordinoval odbojovou činnost v samosprávě.¹⁷²

Tříkrálová deklarace

Dále je v kartonu uložena část ze slavnostního prohlášení valnému sněmu českých zemí, konaného v Praze 6. ledna 1918, později známého jako Tříkrálová deklarace. Tato deklarace je jedním z nejvýznamnějších dokumentů českých politických představitelů, kteří setrvali během války v Rakousku-Uhersku. Byla prohlášena v reakci na neúčast českého národa na mírových jednáních v Brestu Litevském. V jejím obsahu nebyl však jen protest, ale byly vzneseny i požadavky na vytvoření samostatného česko-slovenského státu. Deklarace byla rakouskou vládou pochopitelně ihned zkonfiskována, na veřejnosti bylo však její znění již rozšířeno, a nakonec i publikováno v tisku.¹⁷³ První zmínku o tomto prohlášení je možno dohledat v Československé samostatnosti již 25. ledna 1918, nebyla však zatím publikována v celém svém znění. K tomu došlo až v nadcházejícím čísle, které vyšlo 15. února, kdy byla uvedena slovy: „*Přinesli jsme posledně stručnou zprávu*

¹⁷¹ Znění slovanských prohlášení, *Československá samostatnost*, 1917, roč. 2, č. 16, 10.6., str. 2

¹⁷² GALANDAUER, Jan. *Slovník prvního československého odboje 1914-18*. 1993, str. 63

¹⁷³ tamtéž, 146

o valném sněmu Českých Zemí, konaném v Praze dne 6. ledna a ocenili jsme jeho historický význam. Uveřejnili jsme i řeč předsedy Českého Svazu posl. Staňka, ovšem jen zkrácenou, tak jak propustila ji rakouská censura. Samotné slavnostní prohlášení sněmu přinésti jsme nemohli, neboť bylo vládou celé potlačeno. Později na nátlak českých poslanců rakouská vláda přece dala svolení, aby deklarace tato byla uveřejněna v tisku, ale zároveň učinila opatření, aby žádný z časopisů, v němž byla uveřejněna, nepřešel přes hranici. Nám podařilo se nicméně znění deklarace si opatřiti a předkládáme ji dnes svému čtenářstvu.¹⁷⁴ I to je důkazem toho, jak mimořádně propracovaný byl systém spojení mezi domovem a zahraničím.

Články

Největší část fondu tvoří samotné články pro oba listy. V kartonech 7 a 8 jsou uloženy články s uvedením autora. Vzhledem k tomu, že v Československé samostatnosti je uvedena většina článků bez autora (často jediné figurující jméno v celém listu je jen Sychravovo, jakožto redaktora, případně jsou autoři uváděni pod pseudonymy) a rovněž v La Nation Tchèque se alespoň zpočátku neuváděly jména autorů (v tomto případě je uveden pouze Denis), jsou tyto dokumenty cenným důkazem o jejich autorství. V kartonech 9, 10, 11, 12 a 13 jsou uloženy články bez uvedení autorství a některé z nich i bez datace. Ty jsou tematicky rozřazeny, jak bude popsáno níže.

Články s uvedením autora

Na úvod je třeba uvést, že fond neobsahuje články Tomáše Garrigua Masaryka a Edvarda Beneše. Ty jsou zařazeny ve fondu ČSNR – Paříž, rovněž uloženém ve Vojenském historickém archivu.

Ernest Denis

Ernest Denis, jak již bylo výše popsáno, měl na starosti vydávání listu La Nation Tchèque. Pro list připravil samozřejmě mnoho článků, ale zdrojem pro články

¹⁷⁴ Slavnostní prohlášení val. sněmu Českých zemí, *Československá samostatnost*, 1917, roč. 3, č. 4, 15.2.1918, str. 4

byly i jeho předchozí práce či přednášky, napsané a pronesené ještě před válkou. Jednou z takových je přednáška o Janu Husovi, o kterého se Masaryk během svého úsilí o samostatný československý stát často opíral, jak sám konstatuje ve svých vzpomínkách: „...že totiž náš odboj je vedený duchem husitských předků a že má nejen politické, nýbrž i mravní oprávnění“ nebo „Hus a Žižka jsou nám vzorem, že život bez pravdy a přesvědčení, spravujícího celý život, je bezcenný“ nebo také „Hus – Žižka – Chelčický – Komenský: které jméno může postavit habsburská protireformace proti těmto jménům, celému národu drahým a od něho a od národů všech uznávaným? Proti veliké ideji stojí jen holé násilí.“¹⁷⁵ V kartonu 6 se nachází Denisova přednáška „Jan Hus a česká národnost,“ kterou pronesl 28. února 1914. Dále je zde překlad Denisova článku „Vzkříšení Čech“ od Viléma Crkala, ve kterém byla pronesena památná slova: „A v Evropě, jež právě se utváří, není pro ně [Rakousko] místa! Hrobaři, zahrabte tuto zdechlinu! Na jejích zříceninách zrodí se světu mír, svoboda a bratrství a tam bude patřiti čestné místo národu českému.“¹⁷⁶ Tento článek se nepodařilo vyhledat ani v Československé samostatnosti ani v La Nation Tchèque, byl pravděpodobně přeložen pro časopisy Na zdar a L'Independance Tchèque, jak lze usuzovat z ručně připsané poznámky na poslední stránce a také podle data, které se nachází v úvodním dopise, kde Crkal píše Denisovi: „Drahý Mistře, melodii naší národní hymny složil Škroup u smrtelného lože své matky. A Vy též, když jste našemu národu zasvětil celou životní práci svoji a napsal nám tak úchvatně a neodolatelně naše dějiny, povzbuzujete naši naději na samostatnost ve chvíli, kdy Vaše demokratická vlast obětavě spěje na pomoc Rusům a Srbům v zápase proti vpádu barbarů, jež loupí a pálí Vaše katedrály, a když Vám oznamují, že jeden z Vašich synů, Jacques Denis, padl v hrdinské obraně vlasti, znovu obracíte se k nám a pravíte věštecky: „Váš slávy den nastává.“ Čím a kdy odměníme se Vám za vše? Myslím si, pročítaje pomalu Vaše řádky a tu zdá se mi, že je pronášíte tím milým svým hlasem, jenž tak hřeje v dnešní těžké době. Svěřil jste mi opět překlad Vaší úvahy. Jsem hrdým opravdu na toto vyznamenání. Pokusím se, abych vystihl českým slovem plně Vaši myšlenku. Však nelze mi, věřte, čísti bez pohnutí líčení českého utrpení, jehož konec předvídáte, věřím pevně Vaší věštbě. ...“ Nachází se zde také rukopisný Crkalův překlad Denisova „Našeho

¹⁷⁵ MASARYK, Tomáš Garrigue. Světová revoluce [online]. 2013, str. 72; 572; 573

¹⁷⁶ VÚA – VHA, f. Redakce Čs. samostatnost, Nat. Tchèque, kr. 6, Memoranda, výzvy, prohlášení

programu,“ kterým uvedl první číslo La Nation Tchèque (viz str. 20) nebo Denisův úvod a doslov k přednášce Andrého Chéradama¹⁷⁷ o Rakousku-Uhersku, který byl uveřejněn v Československé samostatnosti 8. 1. 1916. V kartonu se nachází pouze ve francouzštině, proto cituji úryvek z doslovu přímo z Československé samostatnosti: „*Ano, opakují, bylo naprosto možno, aby Rakousko tvořilo záruku míru, ale za jedné podmínky: že by se nepoddalo, svázáno na rukou a na nohou Německu. Ale dnes je nad slunce jasnější, že Rakousko-Uhersko je jen germánskou kolonií. A tu je jediné východisko: nutno je zvrátit, zničit a odstranit. Zkoumáme-li, co by bylo bývalo možno za rozmanitých okolností, vidíme, že stojíme před slaboduchou dynastií, která zneuznala posvátné zájmy říše, která zradila své poslání. Nutno ji zahladit a říše, kterou reprezentuje, necht' zmizí s ní.*“¹⁷⁸

Vladimír Nosek

V kartonu se dále nachází rukopisný koncept krátkého článku „Čeští důstojníci v Londýně,“ ve kterém Vladimír Nosek informuje z Londýna o návštěvě srbských a českých důstojníků z úspěšné dobrovolnické družiny: „*Při obědě na jich počest uspořádaném pronesl přípitek Dr. Seton-Watson, jenž ocenil skutky této chrabré dobrovolnické družiny. Jménem Jihoslovanů poděkoval mu Dr. Giulli, jménem Čechů krajan Nosek. Dne 5. prosince hostil tytéž důstojníky v parlamentě poslanec Major David Davies. Ministr války Lord Derby vyslovil jménem britské armády svůj obdiv nad statečností srbského národa a projevil naději, že dříve neb později Slované dosáhnou vítězstvím Spojenců plného zadostiučinění a svobody. V témže smyslu promluvil též srbský vyslanec Jovan Jovanovič a předseda Jihoslovanského Výboru dr. Ante Trumbič.*“¹⁷⁹ Článek byl doslovně otištěn v Československé samostatnosti v rubrice „*Drobné zprávy*“ 25. 12. 1917 bez uvedení autora.¹⁸⁰ Vladimír Nosek emigroval do Anglie ještě před válkou, zapojil se do tamního krajanského hnutí a později do zahraničního odboje. Od jara 1917 vedl tiskovou kancelář ČSNR

¹⁷⁷ **André Chéradame** – byl francouzský žurnalista, autor knihy o pangermánském spiknutí, Beneš s ním udržoval v Paříži během války styky

¹⁷⁸ Denisův doslov. *Československá samostatnost*, 1915, roč. 1, č. 10, 8.1.1916, str. 3-4

¹⁷⁹ VÚA – VHA, f. Redakce Čs. samostatnost, Nat. Tchèque, kr. 7, Články autoři B-R

¹⁸⁰ Čeští důstojníci v Londýně, *Československá samostatnost*, 1917, roč. 3, č. 1, 25.12.1917, str. 8

v Londýně a ve spolupráci s Olgou Masarykovou¹⁸¹ řídil veškerou propagační činnost ve Velké Británii.¹⁸²

Štefan Osuský

Štefan Osuský byl Slovák, který žil od dětství v USA. Již při studiích se zapojoval do činností v krajanském hnutí. Po vypuknutí války se zapojil do zahraničního odboje, vstoupil do Slovenské Ligy a rozhodl se jet pomáhat přímo do Evropy.¹⁸³ O spolupráci s Osuským Masaryk napsal: „*Osuský po vypuknutí války cítil povinnost, něco ve válce dělat; chtěl tedy do Evropy, neboť Amerika v červnu 1916, když se rozhodl, byla neutrální. Protože pro ponorkovou válku obyčejné lodě již nejezdily, vyhledal si nákladní loď, vezoucí válečný materiál, a tak se dostal ke mně do Londýna. Zdálo se mi, že by mladý Slovák naší věci prospěl činností propagační, a proto jsme se dohodli, že půjde k dru Benešovi a že si osvojí frančinu. A tak se stal naším spolupracovníkem. Slovenská Liga v Americe mu sice dala instrukce, ale ty, dané na distanci a v neznalosti skutečných poměrů, nemohly být závazné. V roce 1917 zamýšlel Osuský jeden čas vstoupit do vojska. V červenci 1917 zajel Osuský do Švýcarska. Zdálo se mu, že by se propaganda proti Rakousku odtamtud úspěšněji dala provádět než z Paříže, neboť do Švýcar docházela pošta z Rakouska a Uher dříve a pravidelněji. Když v říjnu 1917 do Paříže stihla zpráva, že na kongres míru chystaný v listopadu v Berně dojde Károlyi a Jászi, Osuský se odebral v říjnu nadobro do Švýcarska. Jako americký občan vešel v styk s americkou legací; když slyšel, že k prof. Herronovi docházejí četní vyjednavací, představil se mu, a společný zájem je brzy svedl ke společné práci. Osuský ovládal nejen němčinu, nýbrž i maďarštinu a tím se stal nepostradatelným nejen prof. Herronovi, nýbrž také americkému vyslanectví; právě tomu vyslanectví a zároveň některým listům prokázal službu tím, že usvědčil maďarského překladatele a korespondenta z falšování zpráv z Uherska. Před tím Osuský byl nápomocen Seton-*

¹⁸¹ **Olga Masaryková** – (1891-1978) byla nejmladší dcerou T. G. Masaryka a po jeho emigraci ho doprovázela na cestách jako jeho osobní sekretářka, po odjezdu Masaryka z Londýna do Ruska zůstala v Londýně a nadále ho zastupovala a aktivně se zapojovala do odboje, na jaře 1918 odjela do USA, kde se stala členkou odbočky ČSNR v USA a v prosinci 1918 doprovázela otce při jeho návratu z USA do vlasti; GALANDAUER, Jan. *Slovník prvního československého odboje 1914-18*. 1993, str. 86

¹⁸² GALANDAUER, Jan. *Slovník prvního československého odboje 1914-18*. 1993, str. 95

¹⁸³ tamtéž, str. 99

*Watsonovi v odhalení falšujícího maďarského korespondenta „Morning Postu.“ Velmi brzy podával také rozličné referáty americkému vyslanectví a prof. Herronovi, které byly posílány přímo do State Departementu ve Washingtoně a některé prezidentu Wilsonovi přímo.*¹⁸⁴ V kartonu se nachází několik Osuského rukopisů (psaných většinou v angličtině, ale také slovensky a francouzsky). Většina z nich se týká právě maďarských záležitostí. Článek o knize „Ungarn nach dem Kriege“ od profesora Rolanda von Geheduse vyšel v La Nation Tchèque červnovém dvojčísle v roce 1917. Pod tímto článkem je Osuský podepsán iniciály „St. O.“¹⁸⁵

Ludvík Strimpl

V kartonu 8 pokračují články s uvedením autora. Je zde uložených několik rukopisů konceptů článků nebo překladů Ludvíka Strimpla (1880-1937). Strimpl byl český malíř, který žil již od svých studií v Paříži. Po vypuknutí války se zapojil do zahraničního odboje. V létě 1915 inicioval vznik Českého komitétu zahraničního a od října 1916 zastával funkci propagačního referenta ČSNR.¹⁸⁶ V jeho pařížském bytě došlo k několika zásadním setkáním Edvarda Beneše s významnými osobnostmi. Například v září 1915 ho seznámil s žurnalistou Pierrem de Quirielle, který Beneše dovedl k Augustu Gauvainovi, řediteli zahraniční politiky v „Journal des Débats,“ kterého chtěl Beneš získat, aby napsal o jejich akci. Nebo v prosinci 1915 s Milanem Štefánikem.¹⁸⁷ Mezi rukopisy se nachází například překlad článku z „Práva lidu“¹⁸⁸ z konce roku 1916, článek pro francouzský tisk o významu americké deklarace Lansingovy, koncept odpovědi do „New York Sun“ o „*našich dojmech na odpověď presidenta Wilsona Německu,*“ nebo zprávy o poměrech v Rakousku týkající se zdravotní, vyživovací a politické situace v Čechách.¹⁸⁹

¹⁸⁴ MASARYK, Tomáš Garrigue. Světová revoluce [online]. 2013, str. 353-354

¹⁸⁵ Bibliographie, Ungarn nach dem Kriege, *La Nation Tchèque*, roč. 3, č. 2-3, 15.6.-1.7.1917, str. 58-61

¹⁸⁶ GALANDAUER, Jan. *Slovník prvního československého odboje 1914-18*. 1993, str. 131

¹⁸⁷ BENEŠ, Edvard. *Světová válka a naše revoluce*. I. díl. 1927, str. 97; 104

¹⁸⁸ **Právo lidu** – časopis vydávaný od r. 1893, později hlavní tiskový orgán Československé strany sociálně demokratické dělnické

¹⁸⁹ VÚA – VHA, f. Redakce Čs. samostatnost, Nat. Tchèque, kr. 8, Články autoři S-W

Lev Sychrava

Největším přispěvatelem Československé samostatnosti a autorem velké části článků byl pochopitelně Lev Sychrava. V kartonu 8 se nachází články z prvních měsíců, kdy Sychrava pobýval ve Švýcarsku a umisťoval příspěvky do „Journal de Genève.“ Několik dobových výtisků těchto novin se Sychravovými články je zde uloženo. Dále je zde rukopis článku s názvem „*Německá strategická chyba v Belgii*“ o šesti stranách, na jehož konci Sychrava píše: „*To jsem toho nazvanil zas, co!? A to všechno na kavárenském papíře. Snad s tím něco budeš moci v nějakém listě zacpat. Příště se patrně rozepíšu trochu o Češích ve Švýcarsku...*“¹⁹⁰ Článek byl pravděpodobně určen pro nějaké domácí listy v Čechách, kam zpočátku své emigrace Sychrava na dálku přispíval. V kartonu se nachází také stenografické a heslovité poznámky Sychravy z rozhovoru s Masarykem, jenž pořídil spolu s Miroslavem Plesingrem-Božinovem před Masarykovým odjezdem z Ženevy do Paříže v září 1915. Masaryk vyjadřuje svá filozofická a politická přesvědčení, je zde zmínka o několika milnících v jeho životě jako byl spor o Rukopisy královédvorský a zelenohorský nebo o veřejném zastání se Žida Hilsnera v jeho procesu.¹⁹¹ Úryvky z dalšího konceptu článku „*Prague manifeste pour l'indépendance tchécoslovaque*“ lze dohledat otištěné v La Nation Tchèque z června 1917 pod názvem „*Le mouvement révolutionnaire en Bohême.*“¹⁹²

Lze předpokládat, že Sychrava bude autor mnoha textů, které jsou uloženy v dalších kartonech tohoto fondu, jsou ovšem psány na stroji a bez uvedení autora, nelze tedy s jistotou napsat, že je psal právě Sychrava.

Ostatní

Mezi rukopisy se nachází i vyprávění vojáka Míly Vraštila „*Za moře...*“ z cesty prvního oddílu československého vojska z Ruska do Francie (viz příloha č. 10). Ten byl jako fejeton doslovně otištěn v Československé samostatnosti 25. 12. 1917: „*Bylo to*

¹⁹⁰ VÚA – VHA, f. Redakce Čs. samostatnost, Nat. Tchèque, kr. 8, Články autoři S-W, Články Sychrava

¹⁹¹ tamtéž

¹⁹² Le mouvement révolutionnaire en Bohême, La Nation Tchèque, roč. 3, č. 2-3, 15.6.-1.7.1917, str. 71-72

za tesklivého podzimního dne, kdy od ruských břehů odrazila loď, na níž nalézal se první oddíl československé armády určený pro Francii. Den byl zachmuřený, jemně mžilo, tak jakoby matička Rossie ronila slzy nad tím, že ji opouštějí její slovanské děti. Ale tváře vojáků byly jasné, s tím měkkým úsměvem útěchy, který zdál se říkati, že slovanské děti nezapomenou matičky Rossie a že jen jdou zánést slávu jména slovanského na daleký západ... V té chvíli snad nebylo ani trochu trpkosti v žádném srdci nad všemi těmi těžkými počátky české věci na Rusku, nad všemi těmi neúspěchy a rozháranostmi ruských poměrů v poslední době, ba naopak, každé nitro kojilo se nadějí, že vše obrátí se k lepšímu, že zvítězí zdravé jádro ruského národa, a že slovanské děti šťastně opět se sejdou pod korouhví lidskosti matičky Rossie, jež podá bratrství a nezkalený mír celému světu ...¹⁹³ Československá samostatnost často uveřejňovala příspěvky od samotných čtenářů, ať už šlo o zážitky, básně, vzkazy svým blízkým a další texty.

Články bez uvedení autora

V kartonech 9, 10, 11, 12 a 13 se nachází koncepty článků (většinou bez uvedení autora), přehledy, statistiky, seznamy, výstřižky ze zahraničního tisku. Některé rukopisné, více však psané na stroji, někdy doplněné o rukopisné poznámky. U některých lze identifikovat písmo Beneše, Sychravy nebo Lavičky. Dokumenty se týkají různých témat, jež jsou rozřazeny následovně:

Česká politika a úsilí o nezávislost

Zde je například výstřižek článku ze švédského tisku s rukopisným (neautorizovaným) překladem do němčiny „*Was die Tschechen von dem Kriege hoffen*“ tedy „*Co si slibují Češi od války.*“ Nebo pojednání „*The Czecho-Slovaks and the War 1914*“ napsáno v angličtině (opět bez uvedení autora). Nebo přehled české populace na základě sčítání lidu z roku 1910.

¹⁹³ VÚA – VHA, f. Redakce Čs. samostatnost, Nat. Tchèque, kr. 8, Články autoři S-W; Za moře..., Československá samostatnost, 1917, roč. 3, č. 1, 25.12.1917, str. 4-5

Češi a spojenci

V této části je uložen mimo jiné koncept článku s Benešovými rukopisnými poznámkami „*Anglická vláda prohlašuje naše vojsko za armádu válku vedoucí a národ náš za spojence.*“ Článek vyšel v Československé samostatnosti 14. 8. 1918. Pro ilustraci je přiložena část článku v pracovní verzi a výsledná otištěná verze v Československé samostatnosti (viz přílohy č. 11 a 12). Další rukopisný koncept článku „*Česká kolonie ve Francii*“ byl patrně napsán Sychravou v lednu 1916 (jde pouze o autorčin odhad). Článek vyšel v Československé samostatnosti v lednu 1916. Dále je zde zpráva o české otázce v italském tisku nebo rukopisný koncept článku od Františka Hlaváčka „*Významná manifestace italská pro samostatnost československou,*“ který vyšel v La Nation Tchèque v listopadu 1917 (jak u rukopisu, tak u otištěného článku se nachází jméno autora; rukopis je psán česky, článek vyšel ve francouzštině).

Vnitřní poměry v Čechách

Zde jsou různé výtažky a výstřižky z rakouského a německého tisku a zprávy o situaci v Čechách. Nachází se zde také hospodářské zprávy z konce roku 1917, které popisují bídu v Čechách hned v několika oblastech. Krátká sdělení byla otištěna v Československé samostatnosti 25. 12. 1917 v sekci „*Zprávy z vlasti. Hospodářská situace.*“ Zde se můžeme dočíst, že: „*V Košířích a jiných obcích kol Prahy rodí matky po tmě a bez otopu. Od 20. list. nejsou již do pražské zem. porodnice přijímány rodičky, ani do nalezince matky s dětmi, protože správa ústavů nemá jim dát co jíst ...*“ nebo že, „*omezení večerního provozu na elektrických dráhách je nutné, neboť k nedostatku uhlí přistoupil ještě letos nedostatek hmot potřebných k udržování vozidel; některých již vůbec není, jiné docházejí. Největší obtíže působí nedostatek isolačních hmot, neboť kalika na obaly induktorů není a nahrazuje se slabým plátnem. ... Udržování práce ztěžuje dále i nedostatek zručného dělnictva. Ze 100 zámečnicků, které podniky měly ještě 1. ledna 1917, devět zemřelo a výkonnost ostatních nedostatkem výživy značně poklesla.*“¹⁹⁴

¹⁹⁴ VÚA – VHA, f. Redakce Čs. samostatnost, Nat. Tchèque, kr. 9, Články, Čs. otázka,

České země

V této části se nachází historické přehledy o českých a slovenských dějinách, dějiny české hudby, výroky významných Čechů (například Palacký, Rieger) o Rakousku, historické citáty (například Husa, Komenského), přehled literatury zabývající se o československé záležitosti, seznamy tehdy vycházejícího českého a rakouského tisku nebo seznam italských novin zabývajících se o československou otázku. Tyto materiály sloužily pravděpodobně jako podklady pro zahraniční tisk. Jsou zde také výstřižky z různých novin a časopisů týkajících se Benešovy knihy *Bohemia's Case for Independence*, která vyšla v roce 1917 a k níž napsal předmluvu H. W. Steed (tato předmluva je uložena v kartonu 8). Jsou to články z *The New Europe*, *The Times*, *The Scotsman*, *The Field* a *Everyman*. V Československé samostatnosti je kniha zmíněna v čísle, které vyšlo 10. ledna 1918, kde byla otištěna v článku „Výroční zpráva o činnosti České tiskové kanceláře v Londýně: „Kromě článků a zpráv pro tisk, vydávány též zprávy a překlady z českých listů pro informaci uspořádáno anglické vydání knihy dra. Beneše „*Detruisez l'Autriche-Hongrie*“ pod názvem „*Bohemia's Case for Independence*“ s předmlouvou W. H. Steeda a mnoho výtisků této knihy rozesláno bylo různým vynikajícím osobnostem v Anglii, příjem její mezi jinými potvrdil Lloyd George a sympatický dopis došel též od *National War Aims Committee*, v němž zastoupeni jsou nejpřednější angličtí státníci a politikové.“¹⁹⁵

Rakousko-Uhersko

Poslední část materiálů zde uložených se týká Rakouska-Uherska. Zde se nachází například velmi podrobně zpracovaný přehled (nazvaný „*Sociální hříchy proti mládeži*“) o dětech, dospívajících a institucích pro ně určených na území Čech, Moravy a Slezska, který demonstruje, jak stát selhává v péči o děti (především o děti s různými postiženími, týrané a zanedbané děti). Dále velký přehled o školství, muzeích, knihovnách a také o spolku Sokol. Další dokumenty se týkají socialistického

Hospodářské poměry v Č.; Zprávy z vlasti. Hospodářská situace, *Československá samostatnost*, 1917, roč. 3, č. 1, 25.12.1917, str. 7-8

¹⁹⁵ Výroční zpráva o činnosti České tiskové kanceláře v Londýně, *Československá samostatnost*, 1917, roč. 3, č. 2, 10.1.1918, str. 7

hnutí a socialismu vůbec. Je zde rukopisný článek Aleše Brože,¹⁹⁶ který byl otištěn v Československé samostatnosti 25. prosince 1917 s titulem „Nový směr v českém dělnickém hnutí,“ a u kterého je redakční poznámkou připsáno: „Mnozí z našich socialistických čtenářů nebudou ve všem souhlasiti s názory autora. Nicméně uveřejňujeme tento doklad myšlenkového kvasu mezi českými socialisty za hranicemi, kteří stejně jako ohromná většina českého dělnictva ve vlasti – si uvědomují, že dogmaticky třídní, falešně revoluční a při tom v praxi reakčně oportunní a rakouská politika starého vedení české sociální demokracie byla chybná a osudná, a že je třeba, aby čeští a slovenští dělníci propracovali se ke své vlastní socialistické teorii a praxi.“¹⁹⁷

Značné množství materiálů se potom týká hospodářské situace Rakouska-Uherska v různých letech války. Jsou zde různé ekonomické statistiky, finanční situace, přehled o těžbě uhlí.

Další tématem je potom rakouský teror, kde jsou shromážděny informace ohledně procesů, které byly namířeny proti českým a slovenským politikům a občanům vůbec. Jde například o zatčení Karla Kramáře, Aloise Rašína, Josefa Scheinera, Františka Soukupa, persekuci Josefa Machara, Masarykovo odsouzení k trestu smrti v Rakousku nebo špatné podmínky politických vězňů.

5 Tisk vydávaný v Čechách, na Slovensku, v USA a v Rusku

V kartonech 14 a 15 se nachází různé výstřižky z tisku vydávaného v Čechách, na Slovensku, v USA a v Rusku. Pro úspěch celé akce bylo třeba shromažďovat informace ze všech států, jak oficiální tisk v Rakousku-Uhersku, tak zahraniční tisk. Z tohoto hlediska byla výhodná pozice neutrálního Švýcarska, kde se dal snadno obstarat rakouský i zahraniční tisk, bez větších problémů a odkud celá Masarykova

¹⁹⁶ **Aleš Brož** – socialista, účastník zahraničního odboje v Londýně; BENEŠ, Edvard. *Světová válka a naše revoluce*. I. díl. 1927, str. 124; 469

¹⁹⁷ Nový směr v českém dělnickém hnutí, *Československá samostatnost*, 1917, roč. 3, č. 1, 25.12.1917, str. 5

akce vzešla. Po celou dobu trvání zahraniční odbojové akce, měli její účastníci zajištěné pravidelné spojení s domovem právě i prostřednictvím tisku, jež se jim dařilo obstarávat. Masaryk k tomu píše: „Švýcarsy mi poskytovaly všechny a hlavně nepřátelské listy a celou německou a rakouskou publicistiku, zvláště politickou a vojenskou, a rozumí se, že jsme dostávali také tisk náš. To byla pro nás veliká výhoda: stopovali jsme podle denního tisku vývoj věcí doma a v celém Rakousku; byla to v boji proti rakouské a maďarské propagandě zbraň neocenitelná. V Ženevě a Curychu daly se koupit všechny potřebné knihy, revue, mapy; to trvalo i později, dostával jsem ze Švýcar, čeho jsem potřeboval, i do Londýna a Ameriky. A potřeboval jsem toho (také pro své přátele) hodně; pro pečlivější politické pozorování byl jsem zvyklý, doplňovat se denní žurnalistiku literaturou politickou a historickou; vždy jsem stopoval literaturu hlavních zemí všechnu, také krásnou, abych politický vývoj chápal z celkového života hmotného a duchového.“¹⁹⁸ V tom tkvěl také úspěch Československé samostatnosti, v níž se aktuální zprávy objevovaly a jenž byla šířena po českých koloniích, zajateckých táborech a dobrovolnických družinách po celém světě, které byly jinak od informací doma zcela odříznuty.

Informace byly čerpány například z následujících českých, rakousko-uherských a německých tiskovin:

- Národní listy
- Právo Lidu
- Národní Politika
- Venkov
- Dělnické Listy
- Pester Lloyd
- Neues Pester Journal
- Slovenský Týždenník
- Národné Noviny
- Lidové Noviny
- Čech

¹⁹⁸ MASARYK, Tomáš Garrigue. Světová revoluce [online]. 2013, str. 59

- Česká Demokracie
- Český Dělník
- Večer
- Nová Doba
- Bohemia
- Neue Freie Presse
- Reichspost
- Arbeiter Zeitung
- ZEIT
- Berliner Tageblatt
- Frankfurter Zeitung
- Vossische Zeitung
- Münchner Neueste Nachrichten
- Az Ujsag
- Nepszava
- Pesti Hirlap
- Vilag
- Magyarorszag
- Budapesti Hirlap

Z amerických listů to byly například noviny Slav-American Correspondence a deník Svornost, který vycházel v Chicagu od roku 1875, a který se od prosince 1914 stal orgánem Českého a Československého národního sdružení.¹⁹⁹

V posledním kartonu 16 se nachází různé ekonomické a statistické dokumenty, mezi nimi například ekonomická situace Maďarska z července 1917, statistika populace českých zemí, část bankovní a peněžní statistiky v Čechách, zlomek statistiky o úrodě v českých zemí v poměru k ostatním rakouským a uherským zemím, dále zlomky různých článků, profily různých osobností.

¹⁹⁹ VÚA – VHA, f. Redakce Čs. samostatnost, Nat. Tchèque, kr. 14 a 15; GALANDAUER, Jan. *Slovník prvního československého odboje 1914-18*. 1993, str. 132

6 Případová studie: Jak se projevovала propaganda československé věci v obsahu Československé samostatnosti

Součástí celé Masarykovy akce o „úplnou nezávislost našeho národa a obnovení státu českých zemí se Slovenskem“²⁰⁰ byla promyšlená československá propaganda. Šlo o propagandu válečnou, která je definována jako propaganda „na podporu morálky vlastního obyvatelstva či vojska a na získávání spojenců.“²⁰¹ Sám Masaryk pak definuje své počínání takto: „Naše propaganda byla demokratická, získávali jsme totiž nejen politiky a lidi oficiální, nýbrž především tisk a tím široké vrstvy. To nám prospívalo právě v demokratických státech, ve Francii, Anglii, Itálii a Americe, kde parlament a veřejné mínění mělo mnohem větší vliv, než v Rakousku, Německu a Rusku.“²⁰² K těmto účelům byla založena především revue La Nation Tchéque, která byla zaměřená na zahraniční čtenáře. Československá samostatnost byla určena především pro Čechy a Slováky žijící či momentálně pobývající za hranicemi. V nich bylo třeba vyvolávat dojem jednotného postupu zahraniční i domácí politické reprezentace a pěstovat v nich myšlenku samostatného státu. To, jak se projevovала propaganda československé věci v obsahu Československé samostatnosti, se pokusím ukázat na příkladu konkrétní události a informování o ní.

Touto událostí je Manifest českých spisovatelů z května 1917 a následující Prohlášení Českého svazu na říšské radě. S myšlenkou sepsání tohoto prohlášení, které mělo být nástrojem proti hrozícímu nebezpečí prorakouské politiky zastávané Svazem českých poslanců a Národním výborem, přišel Jaroslav Kvapil²⁰³ již na konci roku 1916. Autorem prvního návrhu je Jan Heidler,²⁰⁴ jehož koncept byl ještě několikrát redigován (Kvapilem, Aloisem Jiráskem nebo Josefem Thomayerem).

²⁰⁰ MASARYK, Tomáš Garrigue. Nová Evropa [online]. 2014, str. 10

²⁰¹ JIRÁK, Jan a Barbara KÖPPLOVÁ. *Masová média*. 2. 2015, str. 347

²⁰² MASARYK, Tomáš Garrigue. Světová revoluce [online]. 2013, str. 96

²⁰³ **Jaroslav Kvapil** – (1868-1950) byl účastníkem domácího odboje, od dubna 1915 spolupracoval s Maffii, byl to básník a dramatik, od roku 1911 vedl činohru Národního divadla, je považován za hlavního autora Manifestu českých spisovatelů; GALANDAUER, Jan. *Slovník prvního československého odboje 1914-18*. 1993, str. 75

²⁰⁴ **Jan Heidler** – (1883-1923) byl účastníkem domácího odboje, historik a politik, členem Maffie byl od března 1915, napsal 1. verzi Manifestu českých spisovatelů; GALANDAUER, Jan. *Slovník prvního československého odboje 1914-18*. 1993, str. 49

Kvapil zamýšlel nechat podepsat projev nejen spisovatelům, ale i dalšími vynikajícími zástupci ze všech vrstev národa – učiteli, průmyslníky, obchodníky a dalšími, k čemuž nakonec nedošlo. V lednu 1917 sepsaly dohodové vlády odpověď vládě Spojených států amerických na její dotaz ohledně cílů války z 20. prosince 1916. V té mimo jiné zaznělo: *„Pan Wilson žádá více: přeje si, aby válčící mocnosti zcela veřejně prohlásily, jaké cíle si kladou, pokračující ve válce. Spojenci necítí nijakých nesnází, aby odpověděli a na tuto otázku. Jejich válečné cíle jsou dobře známy: byly opětovně vytčeny náčelníky jednotlivých jejich vlád. Tyto válečné cíle budou vyloženy podrobně, se všemi náhradami a spravedlivými odškodněními za utrpěné škody teprve v době jednání o mír. Avšak civilizovaný svět ví, že nezbytně a v první řadě obsahují znovuzřízení Belgie, Srbska a Černé Hory a odškodnění, jež jim náleží; vyklizení obsazených území ve Francii, v Rusku a v Rumunsku se spravedlivými náhradami; reorganizaci Evropy, zaručenou trvalým řádem, spočívajících zároveň na úctě k národnostem a na právu všech národů, malých i velkých, ... osvobození Italů, Slovanů, Rumunů a Čechoslováků z cizí nadvlády; ...“*²⁰⁵ Zmínka o Čechoslovácích v této nótě je fenomenálním úspěchem, o který se zasloužil Edvard Beneš naléháním na své kontakty ve francouzské vládě.²⁰⁶ Na tuto nótu ovšem čeští poslanci zareagovali odmítavě a oficiálně projeví plnou oddanost monarchii (aniž by za svou loajalitu cokoli požadovali), čímž se Kvapilovy obavy naplnily. Nevíme, zda by na věci něco změnilo vydání manifestu ještě před reakcí Svazu českých poslanců, každopádně tím silnější účinek měl manifest v květnu téhož roku.²⁰⁷

Manifest by se dal shrnout jako výzva ke statečnosti, aby se poslanci na nadcházející říšské radě, jež měla začít 30. května 1917, postavili za český národ a jeho zájmy a žádali volnost shromažďování, odstranění novinářské cenzury, konec politické persekuce, amnestii pro politické vězně a úplnou občanskou svobodu veřejného života. Nepřímo je pak zmíněn požadavek na samostatný československý stát.²⁰⁸ Šlo především o to vymezit se proti Rakousku a nehrát pasivní a loajální roli

²⁰⁵ BENEŠ, Edvard. *Světová válka a naše revoluce*. III. díl. 1927, str. 251-252

²⁰⁶ MASARYK, Tomáš Garrigue. *Světová revoluce* [online]. 2013, str. 142

²⁰⁷ STLOUKAL, Karel. *Před třiceti lety: k výročí Projevu českých spisovatelů z května 1917*. 1947, str. 39-49

²⁰⁸ VOJTÍŠEK, Václav. *Manifest českých spisovatelů z května 1917: proslov univ. prof. dr. Václava Vojtíška při slavnostní schůzi NRČ. V Praze: Národní rada československá, 1937. str. 17-18*

vůči monarchii. Jako první se pod Manifest podepsal spisovatel Alois Jirásek, jenž měl velkou autoritu, která za války ještě rostla díky nedávno vydané knize *Temno*, která vzbudila velký ohlas. Po Jiráskově podpisu se dařilo snáze přesvědčit další literáty k podpisu.²⁰⁹ Po dosažení více než 150 podpisů od uznávaných literátů předal Kvapil manifest poslanci Staňkovi, aby jej předal dále členům Svazu.²¹⁰ Dokument měl být důvěrný, určený pouze poslancům. Mnozí podepsaní by pravděpodobně manifest nepodepsali, pokud by věděli, že text se stane veřejným. Ovšem již 18. května se objevil Manifest v celém svém znění na titulní straně pražského agrárního deníku *Večer*.²¹¹ Poslanci se intenzivně před konáním říšské rady scházeli a dlouho se neshodli, jaké stanovisko zaujmou, a s jakým prohlášením na radě vystoupí. Výsledné prohlášení poslanců bylo nakonec kompromisem a lze předpokládat, že velkou měrou k němu přispělo i zveřejnění textu v deníku *Večer*.²¹² Prohlášení poslanců neodpovídalo zcela požadavkům sepsaným v Manifestu, ale neodmítalo již ideu československé samostatnosti a zahraniční odboj, a především v něm bylo zmíněno spojení Čechů a Slováků.²¹³ Beneš ve svých vzpomínkách k tomuto prohlášení píše: *„Nejdůležitější část prohlášení zněla takto: „Opírajíce se proto v této dějinné chvíli o přirozené právo národní na sebeurčení a svobodný vývoj, posílení nadto u nás nezadatelnými právy historickými a státními akty plně uznávanými, budeme se v čele svého lidu domáhati sloučení všech větví československého národa v demokratický český stát, při čemž nelze opomenouti i větve slovenské, žijící v souvislém celku s historickou vlastí českou.“ O tuto část prohlášení opřeli jsme všecku svou propagandu ve smyslu výše již uvedeném, ukazující veřejnosti i vládním kruhům spojeneckým na pasus o spolkovém státě jako na nutnost výlučně taktickou, které má zabrániti pronásledování se strany vládní.“²¹⁴*

V Československé samostatnosti se o Manifestu spisovatelů a následném prohlášení Českého svazu zpravovalo následovně:

²⁰⁹ KVAČEK, Robert. *První světová válka a česká otázka*, Praha. 2003, str. 100

²¹⁰ STLOUKAL, Karel. *Před třiceti lety: k výročí Projevu českých spisovatelů z května 1917*. 1947, str. 73

²¹¹ tamtéž, str. 74-75

²¹² tamtéž, str. 83-84

²¹³ tamtéž, str. 85

²¹⁴ BENEŠ, Edvard. *Světová válka a naše revoluce*. I. díl. 1927, str. 449

Československá samostatnost, ročník 2, číslo 15, 25. 5. 1917

První zmínku o Manifestu lze najít již v čísle z 25. května, což svědčí o rychlosti, s jakou se zprávy dostávaly k Benešovi a Sychravovi z Prahy do Paříže, jak sám Beneš dokládá: „V Paříži jsme měli stručný obsah projevu už za několik dní po jeho uveřejnění a krátce potom celý text.“²¹⁵ V článku „**Čeští socialisté a naše akce**“ je tato zmínka: „Naše akce je dost silná a vidí dobře, jak může spoléhat na celý – opakujeme celý národ u nás doma. Projev našich 130 spisovatelů, z nichž jediný svou národní kvalitou a cenou reprezentuje nekonečně více nežli tucty Šmeralů, Němců aj, nám jasně ukazuje, co chce národ.“²¹⁶ Bohumír Šmeral a Antonín Němec, dva čelní představitelé Československé sociálně demokratické strany dělnické, zastávali vůči Rakousku pasivní postoj a budoucnost českého národa spatřovali uvnitř federalizovaného Rakouska. Čeští socialisté hájili především dělnické zájmy v českém národě, přičemž dělnictvo představovalo tehdy nejpočetnější sociální třídu českého obyvatelstva.²¹⁷ Pro Masaryka bylo nutné získat podporu dělnictva, proto tento pasivní přístup od hlavních představitelů strany představoval problém.

Československá samostatnost, ročník 2, číslo 16, 10. 6. 1917

V následujícím čísle je již oběma událostem věnován velký prostor. Úvodní článek s titulkem: „**Program československé samostatnosti prohlášen českými poslanci**“ začíná slovy: „Vše co můžeme dnes napsat o posledních událostech v Čechách bude nezbytně jen slabým, nedokonalým odleskem velkolepého a imposantního hnutí revolučního, jež zachvátilo celý národ, bez rozdílu stran, tříd a stavů a které mohutným a živelným způsobem po třech létech útisku a mlčení přihlásilo se k boji za sjednocený a samostatný československý stát. Od počátku naší zahraniční akce nikdy nepřestali jsme hlásat, že všechna naše práce propagační a publicistická, politická a diplomatická

²¹⁵ tamtéž, str. 445

²¹⁶ Čeští socialisté a naše akce, *Československá samostatnost*, 1916, roč. 2, č. 15, 25. 5. 1917, str. 2

²¹⁷ HRUBEC, Marek a Miloš BÁRTA, ed. *Dějiny českého a československého sociálnědemokratického hnutí*. 2006, str. 39-42

*práce Národní Rady Č. Z. a vojenská akce českých legií, dějí se v souhlase s národem, jehož jsme pouze tlumočníky. I v tomto listě prohlásili jsme již před dvěma léty, že v naší práci posiluje nás vědomí, že tak jak mluvíme a jednáme, bude dříve či později mluvit celý národ.*²¹⁸ Pro Masaryka a jeho spolupracovníky znamenal Manifest a následující události jím vyvolané jakousi legitimizaci celé zahraniční akce. Jednalo se o první významnou veřejnou podporu z domova. Československá samostatnost zarámovala tuto událost tak, že národ sleduje stejnou linii jako zahraniční odboj a není zde žádných rozporů. To ovšem nebyla pravda, sociální demokracie, jež představovala jednu z hlavních politických stran u nás, od počátku války Rakousko podporovala.

Ve stejném čísle na straně 3 navazuje článek s titulkem: **„Revoluční výzva českých spisovatelů“** s úvodními slovy: *„Dne 19. května uveřejnily pražské denníky mohutný a sebevědomý projev stopadesáti nejpřednějších českých spisovatelů na adresu českých poslanců, který právem nazvati můžeme revoluční výzvou.*²¹⁹ A za článkem následuje celý text manifestu.

Československá samostatnost, ročník 2, číslo 17, 25. 6. 1917

I v následujícím čísle se objevuje prohlášení na Říšské radě hned na titulní straně v článku **„Národ v revoluci,“** který spravuje o dalších podrobnostech z Říšské rady: *Z podrobných zpráv které dostáváme o památné schůzi říšské rady ze dne 30. května vysvítá, že vláda a Němci činili v poslední chvíli zoufalé pokusy, aby odvrátili Slovany od podání připravených a dávno umluvených prohlášení, která byla otevřeným apelem ke Spojencům a skvělým svědectvím o pravdivosti našeho tvrzení, že rozklad Rakouska je nezadržitelný.*²²⁰

Československá samostatnost, ročník 2, číslo 22, 10. 9. 1917

V zářijovém čísle vyšel článek o snahách o nové seskupení politických stran

²¹⁸ Program československé samostatnosti prohlášen českými poslanci, *Československá samostatnost*, 1916, roč. 2, č. 16, 10. 6. 1917, str. 1

²¹⁹ tamtéž, str. 3

²²⁰ *Národ v revoluci*, *Československá samostatnost*, 1916, roč. 2, č. 17, 25. 6. 1917, str. 1

a zjednodušení stranických poměrů „*Pokusy o nové seskupení českých stran.*“ V něm se mimo jiné píše: „*V každém případě je jisto, že staré přehrady mezi stranami se prolamují a padají. To co nás dříve dělilo, tj. poměr k Rakousku a k říšské radě, to nás dnes spojuje. Manifest českých spisovatelů k poslancům a k národu uveřejněný v měsíci květnu a prohlášení vydané potom českými poslanci při zahájení říšské rady, stalo se nejvyšším národním zákonem, proti němuž nikdo netroufá se prohřešiti.*“²²¹

Československá samostatnost, ročník 3, číslo 26, 13. 7. 1918

V úvodním článku „*Poselství z vlasti*“ je jak manifest, tak prohlášení zmíněno v děkovné řeči všem našim vojákům, politikům a Čechoslovákům žijících v zahraničí: „*Vlast – stará svou čistotou a svou poctivostí, ale nová – duchem! Odcházejíce opustili jste vlast – děcko – vracejíte se, naleznete vlast – muže! Nepoznáte ji, jak se změnila! ... Nové Čechy k Vám mluví z provolání českých spisovatelů, z deklarací všech poslanců českých z 30. května 1917, z 6. ledna, 13. dubna a 16. května 1918.*“²²²

Československá samostatnost, ročník 4, číslo 1, 28. 8. 1918

V rubrice „*Literatura*“ je upozornění na novou knihu od Vratislava Trčka, kterou vydala ČSNR, jež je „*sbírkou deklarací, přísah a řečí českých vůdců ve vlasti*“ a nese název „*Československá otázka ve vídeňském parlamentu*“ a obsahuje „*vše, co prohlásila česká politika svým programem, hlavně na památných shromážděních v hlavním městě našem v Praze. Od „Prohlášení českých spisovatelů“ z 19. května 1917 až po „Deklaraci“ posl. Kaliny z 23. dubna 1918 – jaká to četba nádherných projevů české politiky.*“²²³

²²¹ Pokusy o nové seskupení českých stran, *Československá samostatnost*, 1916, roč. 2, č. 22, 10. 9. 1917, str. 3

²²² Poselství z vlasti, *Československá samostatnost*, 1917, roč. 3, č. 26, 13. 7. 1918, str. 2

²²³ Literatura, *Československá samostatnost*, 1918, roč. 4, č. 1, 28. 8. 1917, str. 8

Český tisk

Jako jeden z prvních zveřejnil Manifest českých spisovatelů pražský deník Večer a to již 18. května na úvodní stránce s titulkem: „**Národ český promluvil ústy českých spisovatelů.**“²²⁴ Jedna z verzí, která se zamýšlí nad tím, jak se mohlo prohlášení do tisku dostat mluví o tom, že ji tam zprostředkovaně dostal sám poslanec Staněk, který „*chtěl nazdařbůh zkusit, co tomu řekne censura. A censura buďto zmatená nejasnou politickou situací, nebo úmyslně, s vědomím některého censora-velezrádce, Projev propustila.*“²²⁵ Ve stejné době zpravovala o manifestu i Národní politika,²²⁶ s jistým zpožděním i Národní listy,²²⁷ kritickým způsobem informuje o projevu 150 českých spisovatelů deník Právo lidu²²⁸ v článku „**Nemožný stav,**“ který se naváží do Večera, který se opovážil prohlášení otisknout, mezi řádky ale lze vyčíst navážení se přímo do spisovatelů. To potvrdil i článek ve stejném listu z 15. srpna, v kterém se autor o manifestu vyjadřuje slovy: „*To nepromluvila česká literatura, to promluvila pražská kavárna!*“²²⁹ Jinými slovy, že si to nepřije české dělnictvo, ale „pražská kavárna“, tedy ti, kteří o životě běžných lidí nic nevědí.

Tyto události neušly samozřejmě ani zahraničnímu tisku. Zatímco například anglický tisk zpravoval o těchto událostech jako o pevné vůli rakouských Slovanů po politické samostatnosti – například Daily Chronicle psal: „*Čecho-slováci a Jihoslované vyjádřili s větší přesností, než se dalo očekávat, své požadavky jednotných a samostatných vlastních Států. Jejich prohlášení jsou téměř revolučního rázu a přesahují hranice Rakouska,*“²³⁰ maďarský tisk byl plný rozčilených článků a psal o vyhlášení války – Budapesti Hirlap napsal: „*Jedno je jisté, ten český manifest*

²²⁴ Večer: lidový deník. Praha, 18.05.1917, 4(112), str. 1

²²⁵ STLOUKAL, Karel. Před třiceti lety: k výročí Projevu českých spisovatelů z května 1917. 1947, str. 76

²²⁶ Národní politika. Praha: V. Nedoma, 17.5.1917, 35 (134, ranní vydání), str. 6

²²⁷ Národní listy. Praha: Julius Grégr, 27.5.1917, 57(144). str. 4

²²⁸ **Právo lidu** – byl ústřední tiskový orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické

²²⁹ Právo lidu: časopis hájící zájmy dělníků, maloživnostníků a rolníků. Praha: Ladislav Pavel, 15.8.1917, 26(223). str. 2

²³⁰ Zasedání říšské rady a anglický tisk, *Československá samostatnost*, 1916, roč. 2, č. 1, 10. 8. 1917, str. 4

znamená vyhlášení války ... každý Maďar je zkamenělý nad tou smělostí.“²³¹

Manifest českých spisovatelů byl určitě důležitým signálem domácího odboje pro Masaryka a jeho spolupracovníky, kteří stále čekali na oficiální vyjádření poslanců proti Rakousku, aby se tím potvrdila jednotnost zahraničních i domácích představitelů v protirakouském odboji. Ovšem to, jak bylo o Manifestu spisovatelů informováno neodpovídalo v té době zcela realitě. Výrok z Československé samostatnosti z 25. května 1917 o tom, že „*Naše akce je dost silná a vidí dobře, jak může spoléhat na celý – opakujeme celý národ u nás doma*“ je zcela jistě velmi nadsazená, i když je taková interpretace v kontextu zahraničního odboje zcela pochopitelná. Manifest českých spisovatelů bylo prohlášením určité intelektuální elity národa, nikoli národa celého, který čítal v roce 1917 necelých 10 miliónů obyvatel.²³² Sami poslanci, kterým byl Manifest adresován, byli ve svých názorech rozdělení a zpočátku to během jejich květnových schůzích vypadalo, že na Říšské radě vystoupí s prohlášením zcela opačným, takovým, který zastávali doposud, tedy loajálním vůči Rakousku. V návrhu se objevovaly výroky o „*staré zděděné oddanosti našeho lidu k nejjasnější dynastii*“ nebo o „*svazku důvěry a oddanost, pojící národ k trůnu a rodině panovnické*.“²³³ K obratu vedlo až otištění Manifestu v deníku Večer, který se začal rychle šířit i do dalších listů a vzbuzoval velkou pozornost. Poslanci byli veřejným tlakem donuceni se Manifestem zabývat. Ta část z nich, která souzněla se slovy Manifestu, si tímto dodala odvahy a začala být na schůzích více slyšet. Ještě dva dny před zahájením Říšské rady však nebylo jisté, jak se Český svaz rozhodne.²³⁴ Vzhledem k tomu, že šlo o kompromisní vyjádření, našlo se nadále mnoho poslanců, kteří s ním nesouzněli a nadále podporovali Rakousko.²³⁵ Tito poslanci reprezentovali jistě nemalou část národa, kteří se k manifestu nehlásili. O tom samozřejmě ale Československá samostatnost nezpravuje a podtrhuje stále jen revoluční vyznění

²³¹ Slovenská otázka v popředí, *Československá samostatnost*, 1916, roč. 2, č. 17, 25. 6. 1917, str. 1

²³² *Demografický obraz zemí Koruny české za první světové války v publikaci ČSÚ* [online]. [cit. 2022-04-22]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/demograficky_obraz_zemi_koruny_ceske_za_prvni_svetove_valky_v_publicaci_csu

²³³ STLOUKAL, Karel. Před třiceti lety: k výročí Projevu českých spisovatelů z května 1917. 1947, str. 83

²³⁴ tamtéž, str. 85

²³⁵ tamtéž, str. 89

obou těchto událostí. Sám Beneš toto tvrzení zpětně nepopírá:

„O prohlášení opřeli jsme všecku svou propagandu, ... ukazující veřejnosti i vládním kruhům spojeneckým na pasus o spolkovém státě jako na nutnost výlučně taktickou, které má zabrániti pronásledování se strany vládní. ... Dávali jsme tudíž i my ve svých komentářích v tisku spojeneckém tomuto prohlášení smysl revoluční, zdůrazňující, že ten smysl odpovídá skutečnému přání lidu, jenž cítí a smýšlí opravdu revolučně a projev poslanecký tak chápe. ... Davše mu svůj revoluční výklad a ukázavše nadto důrazně na projevy jednak našich radikálů (Kalina), jednak Jihoslovanů, Poláků a Ukrajinců v témž zasedání parlamentu, v nichž každý zdůraznil svůj národnostní program, mohli jsme právem před spojeneckým světem ukázati, že je to první zjevný začátek rozkladu celé říše.“²³⁶

²³⁶ BENEŠ, Edvard. *Světová válka a naše revoluce*. I. díl. 1927, str. 449-450

Závěr

Cílem práce bylo zmapovat okolnosti vzniku zahraniční zpravodajské sítě na příkladu listů Československá samostatnost a La Nation Tchèque za využití fondu Redakce Československá samostatnost a Nation Tchèque, který je uložen ve Vojenském historickém archivu v Praze. Analýzou primárních zdrojů mělo být zjištěno, jak zpravodajská síť vznikala, kdo byli její představitelé a jak jejich činnost vedla k založení samostatného československého státu.

Krátce po vypuknutí první světové války se začal formovat zahraniční i domácí odboj, který si kladl za cíl využít těchto dějinných událostí k reorganizaci střední Evropy, vydobytí si své suverenity a osvobození od Rakouska-Uherska, a nakonec k vytvoření samostatného demokratického státu. K tomu ovšem bylo třeba soustavné činnosti jak za hranicemi, tak doma a postupnými kroky směřovat k naplnění cíle. V září 1914 odjel do Švýcarska jako první představitel odboje Lev Sychrava, kterého následovali další. Tomáš Garrigue Masaryk definitivně emigroval v prosinci roku 1914, rovněž do Švýcarska, po něm i poslanec Josef Dürich, v září v roce 1915 potom i Edvard Beneš, který byl do té doby čelním představitelem odboje domácího. V zahraničí se potom začala tvořit celá síť Čechů a Slováků spolu s dalšími zahraničními osobnostmi, kteří podporovali myšlenku samostatných slovanských národů, jako byli například francouzský profesor Ernest Denis nebo žurnalisté Robert William Seton-Watson a Henry Wickham Steed. Po nějakém čase začala vznikat myšlenka založení vlastních listů, které měly být jakousi „propagandou“ myšlenky samostatného Československa v dohodových a neutrálních státech. Dalším důvodem pro založení listů byla snaha o mobilizaci a informovanost krajanů, kteří byli pro celou akci nepostradatelní, především kvůli příspěvkům, kterými se celá akce financovala. A tak v květnu roku 1915 vyšlo v Paříži první číslo francouzsky psané revue La Nation Tchèque a v srpnu téhož roku ve francouzském městečku Annemasse Československá samostatnost. Vydávání La Nation Tchèque měl na starosti Denis a Beneš, Československou samostatnost měl od začátku až do konce jejího vydávání na starosti Sychrava.

Dochovaná korespondence nám poskytuje jedinečnou možnost pochopit, jak zpravodajská síť vznikala, kdo byli její představitelé, jakým způsobem byly zakládány redakce dvou listů politické emigrace a jaký byl jejich chod. Dokazuje nesmírnou náročnost celého úkolu i překonávání překážek (například vyhoštění Sychravy ze Švýcarska, vyzrazení posla vyslaného ze Švýcarska do Prahy apod), neúnavnou činnost a odvahu Sychravy, Beneše, Masaryka, Štefánika a dalších, kteří riskovali nejen své životy, ale i svých příbuzných, kteří zůstali doma a stali se tak nedobrovolně účastníky odboje. Je to například Hana Benešová nebo Alice Masaryková, které byly po dlouhé měsíce vězněny pro protistátní činnost jejich muže a otce.

Další dokumenty, které sloužily jako podklady pro obsah obou listů, jsou potom důkazem neuvěřitelného objemu práce s velmi širokým záběrem zpracovávaných témat, ať už jde o historii, politiku, sledování současné situace v jednotlivých státech, analyzování veškerého tisku a literatury, sledování vojenského vývoje na frontách a mnoho dalších. Neuvěřitelně byla propracována také oblast logistická, a to se zřetelem na dobu, ve které byla tato síť budována, kdy hlavními sdělovacími prostředky byl tisk a pro předávání zpráv potom sloužila jen pošta, telegramy či výjimečně telefon. A v neposlední řadě je třeba také vyzdvihnout neuvěřitelnou jazykovou vybavenost účastníků zahraničního odboje, kdy někteří přecházeli plynule mezi češtinou, francouzštinou, němčinou, ruštinou a angličtinou. Tyto vysoké nároky na vykonávání odbojové činnosti svědčí o výjimečnosti všech těch, kteří se této práci zúčastnili.

Za nedostatek práce lze považovat fakt, že autorka nedisponuje hlubší znalostí francouzštiny, ve které je napsáno mnoho dokumentů, především články k uveřejnění, což je logické, vzhledem k tomu, že jeden z listů vycházel ve francouzštině a obě redakce sídlily po většinu času v Paříži. I část korespondence je psána ve francouzštině, což urychlovalo doručení pošty, která podléhala cenzuře, usuzuji však, že to nebrání tomu, aby byla utvořena celková představa o fungování zpravodajské zahraniční sítě a redakcí zmiňovaných listů.

Summary

The aim of this diploma thesis was to map the circumstances of the emergence of a foreign intelligence network on the example of Czechoslovak Independence and La Nation Tchèque using the collection Czechoslovak Independence and Nation Tchèque, which is stored in the Military Historical Archive in Prague. By the analysis of primary sources was to find out how the intelligence network was established, who its representatives were and how their activities led to the establishment of an independent Czechoslovak state.

Shortly after the outbreak of World War I, foreign and domestic resistance began to take shape, which aimed to use these historical events to reorganize Central Europe, gain its sovereignty and liberation from Austria-Hungary, and finally to create an independent democratic state. However, this required systematic activities both abroad and at home, and gradually took steps to achieve the goal. In September 1914, Lev Sychrava left for Switzerland as the first representative of the resistance, followed by others. Tomáš Garrigue Masaryk definitively emigrated in December 1914, also to Switzerland, followed by MP Josef Dürich, and in September 1915 then Edvard Beneš, who until then had been the leading representative of the domestic resistance. A whole network of Czechs and Slovaks then began to form abroad, along with other foreign figures who supported the idea of independent Slavic nations, such as the French professor Ernest Denis or the journalists Robert William Seton-Watson and Henry Wickham Steed. After some time, the idea of founding one's own papers began to emerge, which was to be a kind of "propaganda" of the idea of an independent Czechoslovakia in the Allied and neutral states. Another reason for founding the papers was the effort to mobilize and inform compatriots who were indispensable, especially because of the contributions that financed the whole thing. Thus, in May 1915, the first issue of the French magazine La Nation Tchèque was published in Paris, and in August of the same year, Czechoslovak Independence was published in the French town of Annemasse. Denis and Beneš were in charge of publishing La Nation Tchèque, and Sychrava was in charge of Czechoslovak independence from the beginning to the end of its publishing.

Preserved correspondence provides us with a unique opportunity to understand how the intelligence network came into being, who its representatives were, how the editorial offices of the two papers of political emigration were founded, and how they ran. It proves the immense difficulty of the whole task and overcoming obstacles (for example, expulsion of Sychrava from Switzerland, betrayal of a messenger sent from Switzerland to Prague, etc.), tireless work and courage of Sychrava, Beneš, Masaryk, Štefánik and others who risked not only their lives but also their relatives, who remained at home and thus involuntarily took part in the resistance. It is, for example, Hana Benešová or Alice Masaryková, who were imprisoned for many months for the anti-state activities of their husband and father.

Other documents that served as the basis for the content of both papers are then proof of the incredible volume of work with a very wide range of topics, whether history, politics, monitoring the current situation in each state, analyzing all press and literature, monitoring military developments on fronts and many more. The logistics area was also incredibly elaborated, taking into account the time in which this network was built, when the main media was the press and then only the post office, telegrams or, exceptionally, the telephone were used to transmit messages. And last but not least, it is also necessary to highlight the incredible language skills of the participants in the foreign resistance, where some of them switched smoothly between Czech, French, German, Russian and English. These high demands on the performance of resistance activities testify to the uniqueness of all those who participated in this work.

The fact that the author does not have a deeper knowledge of French, in which many documents are written, especially articles for publication which is logical, given that one of the papers was published in French and both editorial offices were based in Paris most of the time, can be considered an insufficiency of this diploma thesis. Part of the correspondence is also written in French, which hastened the delivery of censored mail, but I do not think that this prevents an overall picture of the functioning of the foreign intelligence network and the editorial offices of the mentioned papers.

Použitá literatura a prameny

Literatura:

BENEŠ, Edvard. *Světová válka a naše revoluce: Výbor z díla*. Praha: Společnost Edvarda Beneše, 1994.

BENEŠ, Edvard. *Světová válka a naše revoluce*. Praha: Orbis a čin, 1927.

BLÁHOVÁ, Marie, Jan FROLÍK, Naďa PROFANTOVÁ, Pavel BĚLINA, Michael

BOROVÍČKA a Milan HLAVAČKA. *Velké dějiny zemí Koruny české*. Praha: Paseka, 2013. ISBN 978-80-7432-293-8

ČAPEK, Vratislav, Jaroslav PÁTEK a Otto ZWETTLER. *Světové dějiny*. Praha: Fortuna, 1993. ISBN 80-7168-091-5.

DAVIES, Norman. *Evropa: dějiny jednoho kontinentu*. V českém jazyce 2., rev. vyd. Přeložil Kateřina KEILOVÁ. Praha: Prostor, 2005. Obzor (Prostor). ISBN 80-7260-138-5.

GALANDAUER, Jan. *Slovník prvního československého odboje 1914-18*. Praha: Historický ústav Armády České republiky, 1993. ISBN 80-900-677-7-8.

HÁJKOVÁ, Dagmar. *"Naše česká věc": Češi v Americe za první světové války*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011. Knižnice Dějin a současnosti. ISBN 978-80-7422-086-9.

HÁLEK, Jan a Boris MOSKOVIČ. *Fenomén Maffie: český (domácí) protirakouský odboj v proměnách 20. století*. Praha: Academia, 2020. České moderní dějiny. ISBN 978-80-200-3154-9.

HRUBEC, Marek a Miloš BÁRTA, ed. *Dějiny českého a československého sociálnědemokratického hnutí*. Praha: Masarykova dělnická akademie, 2006. ISBN 80-7239-199-2.

JIRÁK, Jan a Barbara KÖPPLOVÁ. *Masová média*. 2., přepracované vydání. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0743-6.

KUBŮ, Eduard a Jiří ŠOUŠA. *T.G. Masaryk a jeho c.k. protivníci: československá zahraniční akce ženevského období v zápase s rakousko-uherskou diplomacií, zpravodajskými službami a propagandou (1915-1916)*. V Praze: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2015. ISBN 978-80-246-3082-3.

KVAČEK, Robert. *První světová válka a česká otázka: Robert Kvaček*. Praha: Triton, 2003. Dějiny do kapsy. ISBN 80-7254-448-9.

LUDWIG, Emil. *Duch a čin: Rozmluvy s Masarykem*. 8. vyd. Přeložil František KUBKA, přeložil Vasil Kaprálek ŠKRACH. Praha: Čin, 1946. Živá věda.

MALÍŘ, Jiří a Pavel MAREK. *Politické strany: Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu v letech 1861-2004*. Brno: Doplněk, 2005. ISBN 80-723-9180-1.

MASARYK, Tomáš Garrigue, HÁJKOVÁ, Dagmar, Ivan ŠEDIVÝ, Vlasta QUAGLIATOVÁ a Richard VAŠEK, ed. *Korespondence T.G. Masaryk - Edvard Beneš*. Praha: Masarykův ústav a Archiv AV ČR, 2013. ISBN 80-86495-19-1.

MASARYK, Tomáš Garrigue. *Nová Evropa* [online]. V MKP 1. vyd. Praha: Městská knihovna v Praze, 2014. Dostupné z: http://web2.mlp.cz/koweb/00/03/99/99/13/nova_evropa.pdf.

MASARYK, Tomáš Garrigue. *Světová revoluce* [online]. V MKP 1. vyd. Praha: Městská knihovna v Praze, 2013. Dostupné z: http://web2.mlp.cz/koweb/00/03/99/42/89/svetova_revoluce.pdf.

MASARYK, Tomáš Garrigue. *Válka a revoluce: články, memoranda, přednášky, rozhovory*. Praha: Ústav T.G. Masaryka, 2017. ISBN 80-86495-31-0.

MICHL, Jan. *Na pozvání Masarykova ústavu: JUDr. Lev Sychrava – politik na půl cesty*. Praha: Masarykův ústav – Archiv AV ČR, 2007. ISBN 978-80-86495-37-8.

PATOČKA, Jan. *Kacířské eseje o filosofii dějin*. Praha: Academia, 1990. ISBN 80-200-0263-4.

PICHLÍK, Karel. *Zahraniční odboj 1914-1918 bez legend*. Praha: Svoboda, 1968.

PLESINGER BOŽINOV, Miroslav a Eduard KUBŮ. *Vzpomínky na první odboj*. Praha: Společnost Edvarda Beneše, 1997. Knižnice Společnosti Edvarda Beneše. ISBN 80-901733-6-5.

POSPÍŠIL, Ctirad Václav. *Masaryk irituující a fascinující*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2018. ISBN 978-80-246-4052-5.

Sborník vzpomínek na T. G. Masaryka. Redigovali Prokop Maxa a Dr. Lev Sychrava. Praha: Československá obec legionářská a svaz národního osvobození v Praze, 1930.

STLOUKAL, Karel. *Před třiceti lety: k výročí Projevu českých spisovatelů z května 1917*. V Praze: Jos. R. Vilímek, 1947. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:33cf0500-93ad-11e7-ac0d-5ef3fc9ae867>

SYCHRAVA, Lev a Jaroslav WERSTADT. *Československý odboj*. Praha: Státní nakladatelství, 1923. Knihy pro každého (Státní nakladatelství).

SYCHRAVA, Lev. *Československé revoluční hnutí na evropském západě: třetí přednáška cyklu Československá revoluce: proslovena 19. března 1923*. [V Praze: Památník Odboje, 1923].

VANĚK, Vladimír. *Moje válečná odyssea: vzpomínky legionáře Vladimíra Vaňka*. Třetí vydání. Praha: Epocha, 2017. Edice pamětí Československé obce legionářské. ISBN 978-80-87919-31-6.

VOJTÍŠEK, Václav. Manifest českých spisovatelů z května 1917: proslov univ. prof. dr. Václava Vojtíška při slavnostní schůzi NRČ. V Praze: Národní rada československá, 1937. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:9aaf44f0-5217-11e3-ae93-001018b5eb5c>

Archivní zdroje:

Archiv MZV

Masarykův ústav a archiv AV ČR

Vojenský historický archiv

Elektronické zdroje:

Demografický obraz zemí Koruny české za první světové války v publikaci ČSÚ [online]. [cit. 2022-04-22]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/demograficky-obraz-zemi-koruny-ceske-za-prvni-svetove-valky-v-publikaci-csu>

ERHART, Gustav. *Literární noviny (III): Rudolf Kepl, osobnost neprávem zapomínaná* [online]. 10. 1999 [cit. 2021-12-03]. Dostupné z: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=LitNIII/10.1999/28/7.png>

HÁJKOVÁ, Dagmar. *Edinburgh - Přednáška T. G. Masaryka v roce 1916* [online]. 1 [cit. 2022-04-11]. Dostupné z: <http://tg-masaryk.cz/mapa/index.jsp?id=288&misto=Prednaska-T.-G.-Masaryka-v-roce-1916>

HISTORIE ČESKO-BRAZILSKÉ KULTURNÍ UNIE V SAO PAULO [online]. [cit. 2022-02-26]. Dostupné z: <https://www.unitcheco.com.br/cs-cz/domu/2014-06-11-05-46-39>

Historie Francouzského institutu v Praze [online]. [cit. 2021-12-02]. Dostupné z: <https://www.republiquetcheque.campusfrance.org/cs/francouzsky-institut-v-praze>
<https://digitalnistudovna.army.cz/>

JAKL, Tomáš. *Jan Sýkora* [online]. [cit. 2022-02-24]. Dostupné z: <http://www.vhu.cz/jan-sykora/>

Národní listy. Praha: Julius Grégr, 27.5.1917, 57(144). s. 4. ISSN 1214-1240. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:4c6d55d0-3502-11e7-ad2f-005056827e51>

Národní politika. Praha: V. Nedoma, 17.5.1917, 35(134, ranní vydání), p. 6. ISSN 1805-2444. Dostupné také z: <http://www.digitalniknihovna.cz/vkol/uuid/uuid:cca92eb0-76b5-11dc-8051-000d606f5dc6>

Obec Nadějkov: Rudolf Kepl [online]. [cit. 2021-12-08]. Dostupné z: <http://www.nadejkov.cz/rudolf-kepl>
Paul Vinogradoff. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2022-04-20]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Paul_Vinogradoff

Právo lidu: časopis hájící zájmy dělníků, maloživnostníků a rolníků. Praha: Ladislav Pavel, 15.8.1917, 26(223). s. 2. ISSN 0862-5905. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:91581470-df3c-11e7-adb0-005056825209>

Slovník spisovného jazyka českého [online]. [cit. 2022-04-11]. Dostupné z: <https://ssjc.ujc.cas.cz/search.php?hledej=Hledat&heslo=revue&sti=EMPTY&where=hesla&hsubstr=no>

TASS. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2022-04-20]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/TASS>

Večer: lidový deník. Praha: Roln. tiskárna, 18.05.1917, 4(112). s. [1]. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:6d0c7be0-f116-11e9-9f6f-5ef3fc9bb22f>

ZÝKOVÁ, Iva-Hedvika. *Basa za knoflík. Aféra, co odboji málem zlomila vaz* [online]. [cit. 2022-04-08]. Dostupné z: <https://temata.rozhlas.cz/basa-za-knoflik-afera-co-odboji-malem-zlomila-vaz-8110248>

Teze Diplomové práce

SCHEMATALENO

Institut komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK Teze MAGISTERSKÉ diplomové práce									
TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:									
Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta: Bc. Kristýna Krutská	Razítko podatelny: <table border="1" style="margin: 5px auto;"> <tr> <td colspan="2" style="text-align: center;"> Univerzita Karlova Fakulta sociálních věd </td> </tr> <tr> <td>Došlo dne:</td> <td style="text-align: center;">21 -05- 2018 -1-</td> </tr> <tr> <td>Čj: 1590</td> <td>Příloh:</td> </tr> <tr> <td>Přiděleno:</td> <td></td> </tr> </table>	Univerzita Karlova Fakulta sociálních věd		Došlo dne:	21 -05- 2018 -1-	Čj: 1590	Příloh:	Přiděleno:	
Univerzita Karlova Fakulta sociálních věd									
Došlo dne:		21 -05- 2018 -1-							
Čj: 1590	Příloh:								
Přiděleno:									
Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta: 2017									
E-mail diplomantky/diplomanta:									
Studijní obor/forma studia: Mediaální studia/kombinovaná									
Předpokládaný název práce v češtině: Budování zpravodajské informační sítě v letech 1914-1918 na příkladu listů "Československá samostatnost" a "La Nation Tchèque"									
Předpokládaný název práce v angličtině: Buliding an Intelligence Information Network in 1914-1918 on the example of "Czechoslovak Independence" and "La Nation Tchèque" magazines									
Předpokládaný termín dokončení (semestr, akademický rok – vzor: ZS 2012/2013) (diplomovou práci je možné odevzdat <u>nejdříve</u> po dvou semestrech od schválení tezí) LS 2018/2019									
Charakteristika tématu a jeho dosavadní zpracování (max. 1800 znaků): Vzniku samostatného Československa v roce 1918 a tedy odtržení od Rakouska-Uherska předcházela, kromě jiných událostí, i soustavná činnost Čechů a Slováků žijících v zahraničí. Ti si uvědomovali důležitost propagace myšlenky osamostatnění a prosazování programu ve směru autonomie českého národa v evropském prostoru. Bylo třeba o tom informovat širokou veřejnost a sjednocovat krajany žijící v zahraničí, kteří chtěli přispět v boji o samostatnost, přičemž jedním z nezbytných prostředků k dosažení těchto cílů byl periodický tisk. Úkolem tedy bylo vybudovat v Evropě zpravodajskou informační síť, za jejímž vznikem stáli především T. G. Masaryk, E. Denis, J. Kepl a L. Sychrava. V roce 1915 vyšlo první číslo politicko vědecké revue "La Nation Tchèque" později vznikl list "Československá samostatnost".									
Předpokládaný cíl práce, případně formulace problému, výzkumné otázky nebo hypotézy (max. 1800 znaků): Cílem práce je zmapovat okolnosti vzniku zpravodajské informační sítě v zahraničí v letech 1914-1918 a její činnost na příkladu listů Československá samostatnost a La Nation Tchèque.									
Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu): ÚVOD Charakteristika tématu Cíl práce Použité metody									
HLAVNÍ ČÁST Zpravodajská informační síť v zahraničí 1914-1918 Redakce ČS samostatnost a La Nation Tchèque Redaktoři L. Sychrava a M. Plesinger-Božinov Práce ve vztahu k zemím Velká Británie-USA Tisk vydávaný v Čechách, na Slovensku, v USA, v Rusku									
ZÁVĚR Vyhodnocení Shrnutí									

<p>Vymezení podkladového materiálu (např. titul periodika a analyzované období): Vojenský historický archiv Archiv ministerstva zahraničních věcí Národní archiv ČR List Československá samostatnost List La Nation Tchéque</p>
<p>Analyzované období: 1914-1918</p>
<p>Metody (techniky) zpracování materiálu: Analýza primárních zdrojů - dobového tisku, odborné literatury a dalších sekundárních zdrojů</p>
<p>Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů <u>k tématu a metodě</u> jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků): BLÁHOVÁ, Marie, Jan FROLÍK, Naďa PROFANTOVÁ, Pavel BĚLINA, Michael BOROVIČKA a Milan HLAVAČKA. Velké dějiny zemí Koruny české. Praha: Paseka, 1999-. ISBN 80-7185-264-3. Kniha podrobně popisuje vývoj naší země. Zachycuje kulturní, politické a hospodářské dějiny. Vyšla celkem v 19 svazcích po časových úsecích. Tento svazek se zabývá obdobím 1890-1918.</p> <p>GALANDAUER, Jan. O samostatný Československý stát 1914-1918. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1992. ISBN 80-04-26140-X. Kniha popisuje vznik, vývoj a konečný úspěch politického a diplomatického boje za samostatný československý stát.</p> <p>KVAČEK, Robert. První světová válka a česká otázka. Praha: Triton, 2003. Dějiny do kapsy. ISBN 80-7254-448-9. Kniha se věnuje tématu první světové války, ale řeší jí z pohledu české otázky, kterou tato válka otevřela různým řešením. Popisuje jak a proč se prosazovala myšlenka samostatného českého státu.</p> <p>SYCHRAVA, Lev a Jaroslav WERSTADT. Československý odboj. Praha: Státní nakladatelství, 1923. Knihy pro každého. Kniha popisuje činnost, úspěchy i neúspěchy českého zahraničního odboje během první světové války. Řeší českou otázku a osamostatnění od Rakouska-Uherska. Popisuje jak zahraniční akce tak dění na domácí politické scéně.</p> <p>MASARYK, Tomáš Garrigue. Světová revoluce: za války a ve válce 1914-1918. Praha: Masarykův ústav AV ČR, 2005. Spisy T. G. Masaryka. ISBN 80-86495-27-2. Masaryk v knize popisuje svou činnost v čele zahraničního odboje za první světové války a problémy, se kterými se potýkal při prosazování myšlenky samostatné Československé republiky. Kniha obsahuje i Masarykovy filozofické a politologické úvahy o světové válce a historických změnách, které způsobila.</p>
<p>Diplomové a disertační práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let) MOJŽÍŠ, Michal. Československý zahraniční odboj v roce 1918 z perspektivy realistické teorie. Praha, 2014. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií. Katedra mezinárodních vztahů. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Jaromír Soukup, Ph.D.</p> <p>PURKERT, Jan. Historická symbolika v osvětové literatuře legionářů. Praha, 2014. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav světových dějin. Vedoucí bakalářské</p>

práce PhDr. Mgr. Ondřej Vojtěchovský, Ph.D.

DÖRNER, Petr. Češi a Slováci v zemi helvetského kříže: československé krajanské spolky ve Švýcarsku ve druhé polovině 20. století. Praha, 2015. Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav světových dějin. Vedoucí diplomové práce: doc. PhDr. Jana Čechurová, Ph.D.

Datum / Podpis studenta/ky

21.5.2018
.....

TUTO ČÁST VYPLŇUJE PEDAGOG/PEDAGOŽKA:

Doporučení k tématu, struktuře a technice zpracování materiálu:

Případné doporučení dalších titulů literatury předepsané ke zpracování tématu:

Potvrzuji, že výše uvedené teze jsem s jejich autorem/kou konzultoval(a) a že téma odpovídá mému oborovému zaměření a oblasti odborné práce, kterou na FSV UK vykonávám.

Souhlasím s tím, že budu vedoucí(m) této práce.

CEBE, JAN

24.5.18
.....

Příjmení a jméno pedagožky/pedagoga

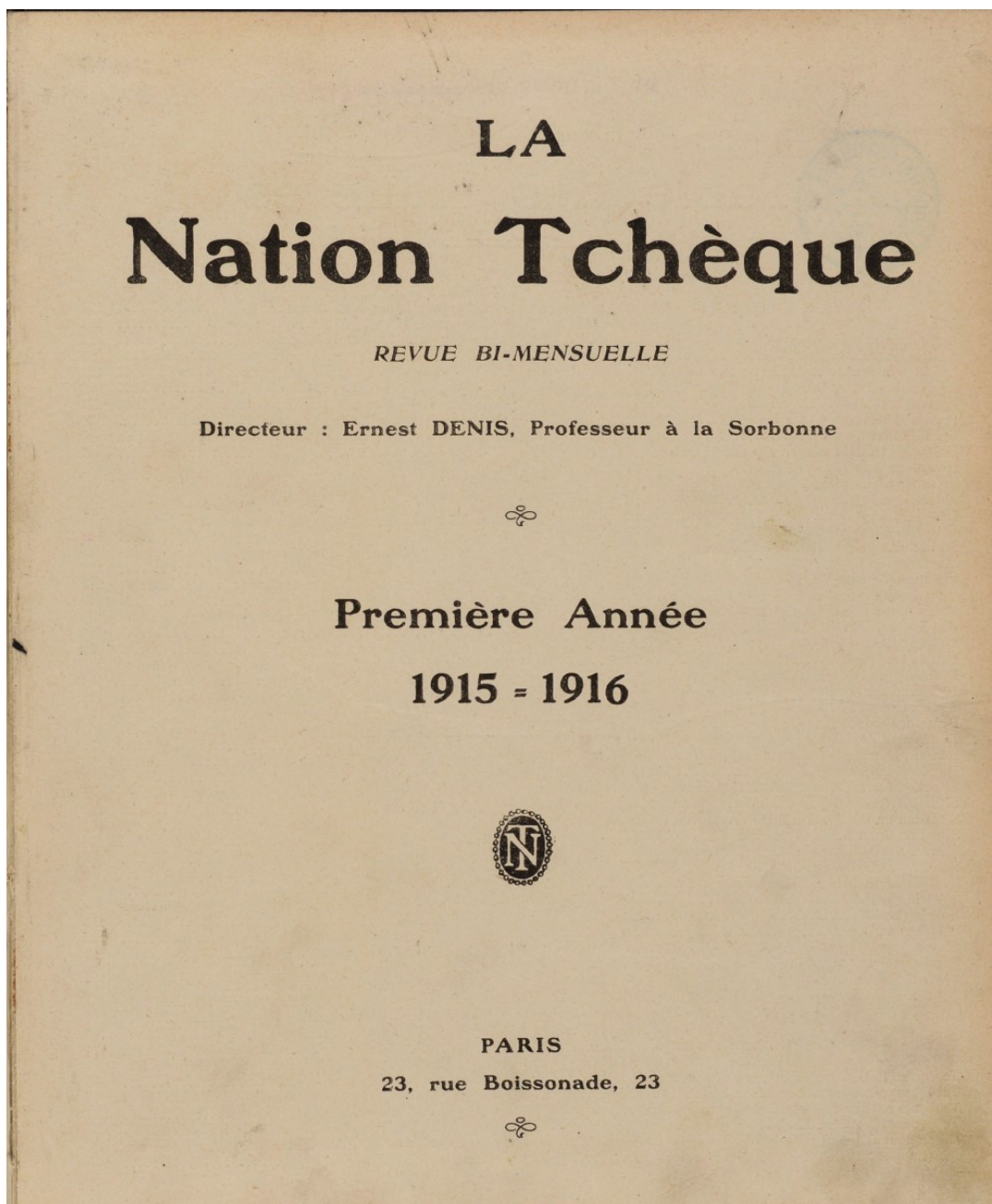
Datum / Podpis pedagožky/

TEZE JE NUTNO ODEVZDAT VYTIŠTĚNÉ, PODEPSANÉ A VE DVOU VYHOTOVENÍCH DO TERMÍNU UVEDENÉHO V HARMONOGRAMU PŘÍSLUŠNÉHO AKADEMICKÉHO ROKU, A TO PROSTŘEDNICTVÍM PODATELNY FSV UK. PŘIJATÉ TEZE JE NUTNÉ SI VYZVEDNOUT V SEKRETARIÁTU PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY A NECHAT VEVÁZAT DO OBOU VÝTISKŮ DIPLOMOVÉ PRÁCE.

TEZE SCHVALUJE GARANT PŘÍSLUŠNÉHO STUDIJNÍHO PROGRAMU/OBORU.

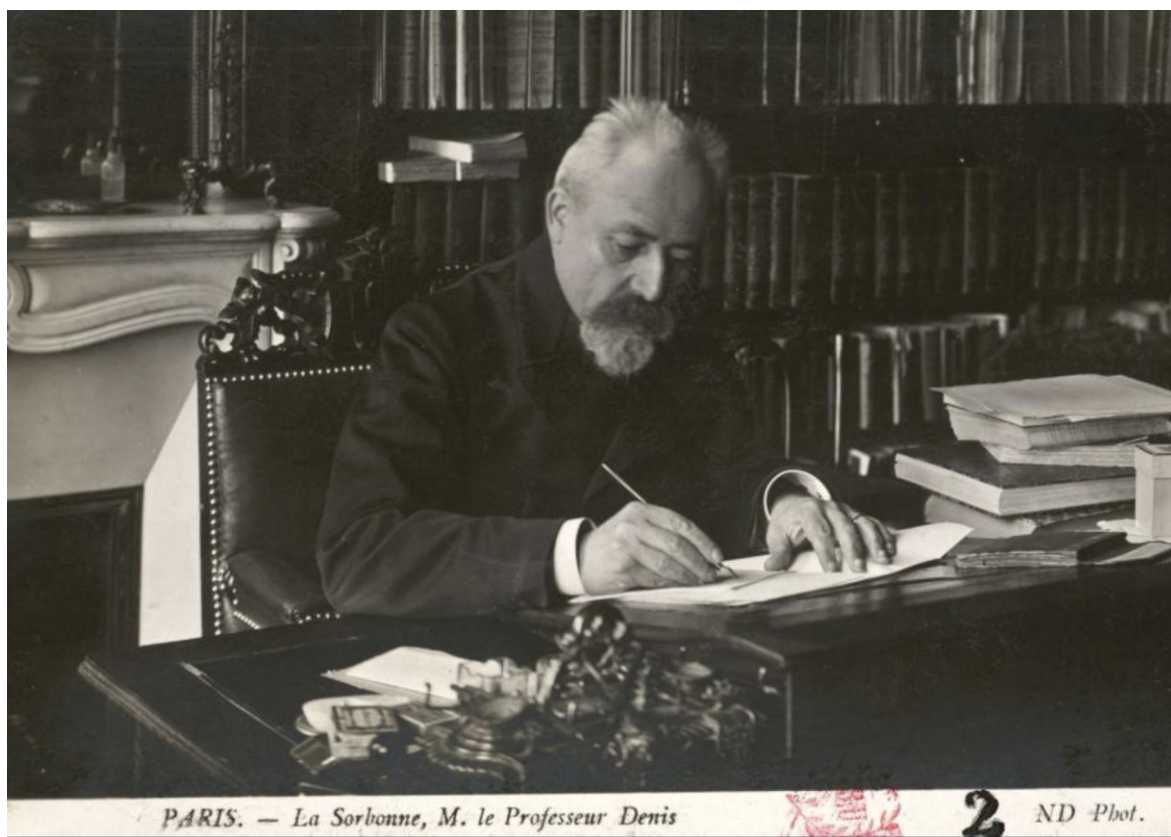
Seznam příloh

Příloha č. 1 - Titulní strana prvního čísla La Nation Tchèque (obrázek)

Zdroj: <https://digitalnitudovna.army.cz/view/uuid:bef93469-b08a-4929-8208-cb58998c42e6?page=uuid:43adb962-7e30-11ea-bd92-001b63bd97ba>

Příloha č. 2 – Ernest Denis (obrázek)

Zdroj:https://sk.wikipedia.org/wiki/Ernest_Denis#/media/S%C3%BAbor:La_Sorbonne._M._le_professeur_Denis.jpg

Příloha č. 3 – Dopis od Masaryka (rukopis) adresovaný Sychravovi (2 obrázky)

24/11/5

! - Anonimní tiskárna bude vydávat
offic. listy, proto Vy, jako redaktor, bude
to moci bezdíl v Genově. Rozpočet
publiční = formát Cisu 8 str = 150 fr.
první úhr, další 45-50 fr. Rozsah
slyšet výhodněji z Annonance.

Panna Zilková jsem mal, ať v sobě
dal vypoříd.

Pismo obdržejte. V Pěti romaji
ani tiskárna ani písmo. Popor:
germond, pélit, titulové, na hlavní
titul (samostatně), výplinky
a. l. d.; však Vám v šlevořně

veknow, ielo je třeba a volits.
At písno pítelou na tiskárnu:
Granchamp, An de messe
Heats Savoie.

Papareu'.

Masank.

Zdroj: VÚA – VHA, f. Redakce Čs. samostatnost, Nat. Tchéque, kr. 3, Sychrava, Kor. došlá L-Š

ČESKOSLOVENSKÁ SAMOSTATNOST

L'INDÉPENDANCE TCHÉCO-SLOVAQUE

Orgán politické emigrace :-: L'organe des émigrés politiques

Cena 15 Ct.

6872

Dopisy pro redakci a administraci buďtež zasílány na adresu: Československá Samostatnost, Imprimerie Granchamp, Annemasse, (Haute Savoie) France.	Vychází 8. a 22. každého měsíce. Ročník I. ANNEMASSE DNE 22. SRPNA 1915	Předplatné: Pro Francii ročně Fr. 4.—, půlletně 2.—, čtvrtročně Fr. 1.—, Pro ostatní státy: ročně Fr. 5.—, půlletně 2.50, čtvrtročně Fr. 1.25.
---	--	--

Nás program.

M.

Annemasse, 18. srpna 1915.

Český politický list za hranicemi je vnučen okolnostmi a odůvodněn zkušenostmi celého roku války.

Válka nás překvapila. Český národ nebyl na ni připraven ani doma ani za hranicemi; vláda vídeňská a její soldateska využila této nepřipravenosti a ujařmila především mluvčího českého veřejného smýšlení, český tisk. Smutné osudy českého tisku od počátku války jsou každému dobře známy: čelné orgány všech českých stran zastaveny, redaktoři věznění a listy, které přetrvávaly tuto hrůzovládu, donuceny sloužit c. k. korresp. kancelářím. Policie a censura staly se hlavními příspěvateli a spoluredaktory českých listů.

Jako český tisk, trpí také četní jednotlivcové za své české a slovanské přesvědčení; vůdčí lidé vrženi do žalářů, české pluky decimovány — na popraviti nevyšší česká krev. Viděn vnutila nám bratrovražednou válku a popravami a žalářováním chce nás donutiti, abychom zřekli se sebe, svého slovanského citění, svého vědomí práva. Evropa již ví, jak odpověděli na tyto zločiny čeští vojáci. Přijde jistě doba, kdy i český lid v českých zemích bude moci odpověděti. Zatím nutno mluvit za hranicemi.

«Československa Samostatnost» chce ve volné zemi volně tlumočit právé smýšlení českého národa; u vedle listů vycházejících v cizích jazycích a vedle českých listů svobodné Ameriky a ostatních kolonií českých musí být alespoň jeden český list, jenž by jakožto **organ české politické emigrace** hájil politický program český, protestoval proti rakousko-uherskému terrorismu a informoval o tužbách a cílech českého národa v Zemích Českých. Viděn nemůže a nesmí se chvástat, že národ český svým mlčením její válku a politiku schvaluje.

«Československa Samostatnost» už svým jménem hlásá český všénárodní program: politickou samostatnost národa českého a slovanského!

K uskutečnění tohoto starého českého programu nesou se dnes vroucí tužby celého českého národa, ve vlasti i za hranicemi, bez rozdílu tříd a politických stran a na této jednotě českého národa, která je pro nás spíše radostnou skutečností a samozřejmým předpokladem nežli pouhým bodem programu, nezmění nic nemravné úsilí rakouské vlády o získání jednotlivců, ani odporné násilí, kterým táž vláda vnučuje na některých korporacích v Čechách projevy věrnosti k císaři a Rakousku.

«Československa Samostatnost» chce také sloužit českým koloniím zahraničním svědomitým zpravodajstvím; za nynějších poměrů je to úkol velmi těžký, ale vynasnažíme se, aby kolonie naším listem dostávaly přesné zprávy o tom co se děje ve vlasti a aby měly správný obraz o poměrech domácích. Tim «Československá Samostatnost» do jisté míry nahradí českým vystěhovalcům přerušené spojení s vlastí.

«Československa Samostatnost» bude též přinášeti zprávy z jednotlivých kolonií a jsouc ve stálém styku s Českým Zahraničním Komitétem, který zajisté nalezne u českých zahraničních organisací účinnou podporu své činnosti, vynasnaží se býti prostředníkem mezi koloniemi a zjednotí předpoklady pro účelnou spolupráci všech těch, kteří, odkládajíc všechny ostatní zájmy, dle svých sil a prostředků pracovati chtějí k dosažení společného našeho cíle.

K organisacím českých kolonií vznášíme hned předem prosbu, aby nám zasíláním zpráv o své činnosti úkol náš usnadnily a dle svých sil nás podporovaly.

Rok války v Čechach.

Dnes už i v Evropě každému je jasno, že Rakousko vede válku nejen proti nepříteli vnějšímu, nýbrž i uvnitř říše proti svým německým a maďarským národům, především proti národu českému. Tuto válku vedlo vlastně Rakousko již dříve a celá jeho politická historie není než historie německomaďarských vlád proti Slovanstvu. Avšak tento boj zejména v posledních letech, od zahájení výbojné politiky balkánské hrabětem Aehrenthalem, nabyl nejostřejších forem, vedl ku zjevnému absolutismu, ku orgilm fašse korupce a násilí a tím také k vnitřnímu rozvratu říše.

Z toho rozvratu měla býti válka vysvobozením. Když velezrádné procesy a násilnosti nepotlačily na jihu vědomí srbsko-chorvatsko-slovinské národní jednoty, když stejným násilím spojeným s politikou «divide et impera» nepodařilo se zatehnati ruské nebezpečí v Halici a Uhrách, když Čechy, zbavené autonomie nesvětlý resignované hlavu a chystaly se k reorganisaci svého politického boje, když neutuchaly protesty maďarských národností v Uhrách a Itálii na jihu — zahájena válka, aby pomocí Německa jednou pro vždy zničena byla naděje různých irredent a nespokojenců, kteří již jen ve zkáze říše počínali viděti svou spásu.

Již z toho je jasno, že vláda musela býti započata absolutisticky, bez vota parlamentu, bez souhlasu národů. Ve všech válčících státech, i v Turecku, svolány byly zákonodárné sbory, buď na počátku neb během války, — jen v Rakousku nikoliv. Lze si to snadno vysvětliti, uvážíme-li, že z 52 milionů obyvatel jen asi 19 milionů Němců a Maďarů je pro válku a ostatní národové až snad na část Poláků, všichni bez výjimky jsou zjevně nepřátelé monarchie a člni, co je v jejich moci, aby konec této spuchlé a smlilé státní budovy přišel co nejrychleji.

Kdyby nebylo Německo svého spojence na čas zachránilo, byly by rakouské národy již dávno tohoto svého cíle dosáhly, neboť Rakousko samo bylo k válce nepřipraveno a zahájilo ji s neuvěřitelnou lehkomyšlností a také bylo poraženo nejen v Srbsku, nýbrž i v Halici. Vláda ví dobře, že i rakouští slované a zejména Češi, mají na porážkách těchto svůj podíl, že z celé duše přejí si porážku říše a proto nastolen v Čechách režim právě bílé hrůzy.

Persekuce tisku, censura.

První obětí tohoto teroru byl český tisk. Hned v počátcích války zastaven, zejména na venkově, kde jaký radikální a socialistický

Redakce
Československé Samostatnosti.

Zdroj: <https://digitalnistudovna.army.cz/view/uuid:7ac21bee-73af-11e4-980f-005056b73ae5?page=uuid:7ac21bef-73af-11e4-980f-005056b73ae5>

Příloha č. 5 – přehled fondu Redakce Československá samostatnost; Nation Tchéque (tabulka)

Přehled fondu REDAKCE ČS. SAMOSTATNOST; NATION TCHÉQUE	
Karton 1	Korespondence; Články; 1915-1918
Karton 2	Sychrava, korespondence došlá A-K; 1914-1918
Karton 3	Sychrava, korespondence došlá L-Š; 1914-1918
Karton 4	Sychrava, kor. došlá T-Z, kor. odeslaná B-T; Varia; 1914-1918
Karton 5	Plesinger-Božinov, korespondence; 1915-1918
Karton 6	Memoranda, výzvy, prohlášení
Karton 7	Články autoři B-R
Karton 8	Články autoři S-W
Karton 9	Články československá otázka
Karton 10	Články české země
Karton 11	Články Rakousko-Uhersko
Karton 12	Články Rakousko-Uhersko
Karton 13	Články Anglie-USA
Karton 14	Tisk – Čechy a Slovensko, Rusko, USA
Karton 15	Tisk; Výstřižky
Karton 16	Statistiky; Osobnosti; Varia

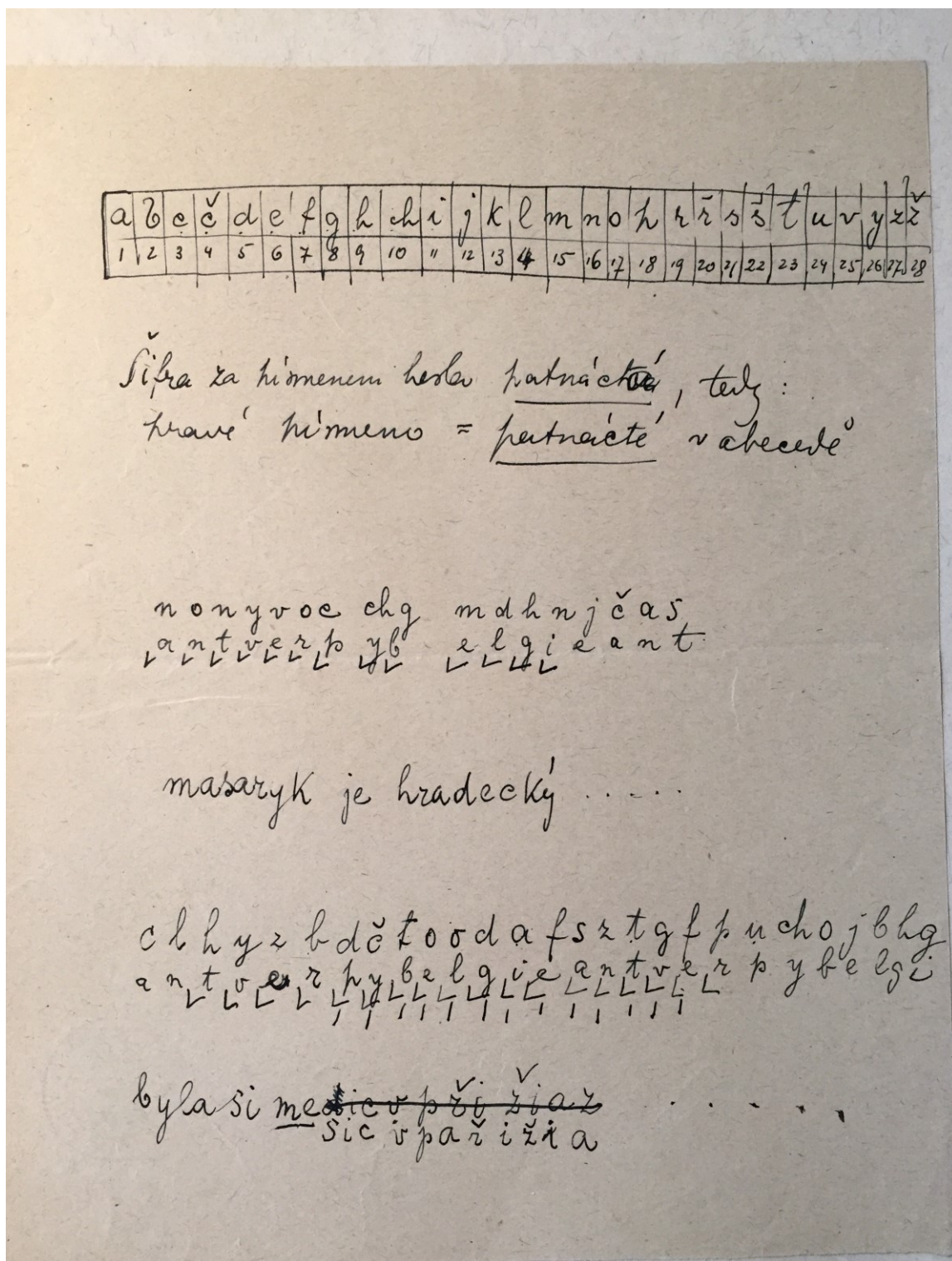
Zdroj: Vojenský ústřední archiv – Vojenský historický archiv

Příloha č. 6 – Lev Sychrava (obrázek)

Zdroj: <https://www.digitalniknihovna.cz/mzk/view/uuid:6d962368-9ce3-11e0-9ad4-0050569d679d?page=uuid:9147413d-9ce3-11e0-9ad4-0050569d679d>

Příloha č. 7 – Z dopisu L. Sychravy J. Tvrzickému – šifrovací tabulka (obrázek)

Zdroj: VÚA – VHA, f. Redakce Čs. samostatnost, Nat. Tchèque, kr. 4, Sychrava, Kor. odeslaná B-T

Příloha č. 8 – Pohlednice od Josefa Tvrzického a jeho manželky adresovaná Sychravovi (2 obrázky)

6
CANAL STATION
C

Europe
Dr. Léon Sychrovský
Imprimerie Gauchoupe

American
Savoie - France

Chicago 15. novembra.

Veliká láska
Pročuný poždar a přání
úspěchu Tvé práci.
Tvojí starý
Tuzička

Pročuný váš ideový poždar a přání
veliké lásky - protože je to možno.
Já přejem přání, aby r. 1917 přinesl
naši věci zdar a tím nám vše
stěh. Anne S. Tuzička.

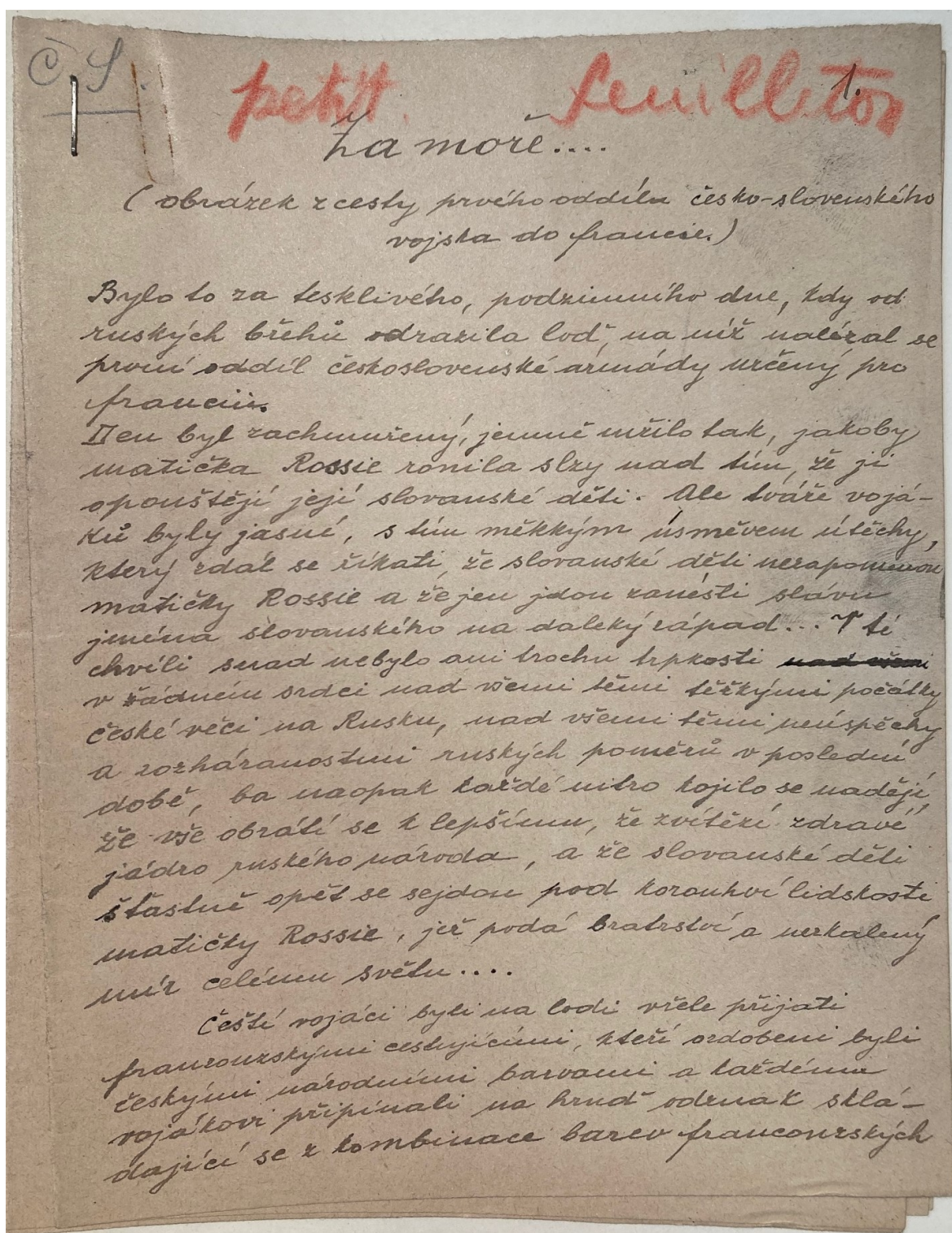
„Minerva“ Praha.

Příloha č. 9 – Miroslav Plesinger-Božinov (obrázek)

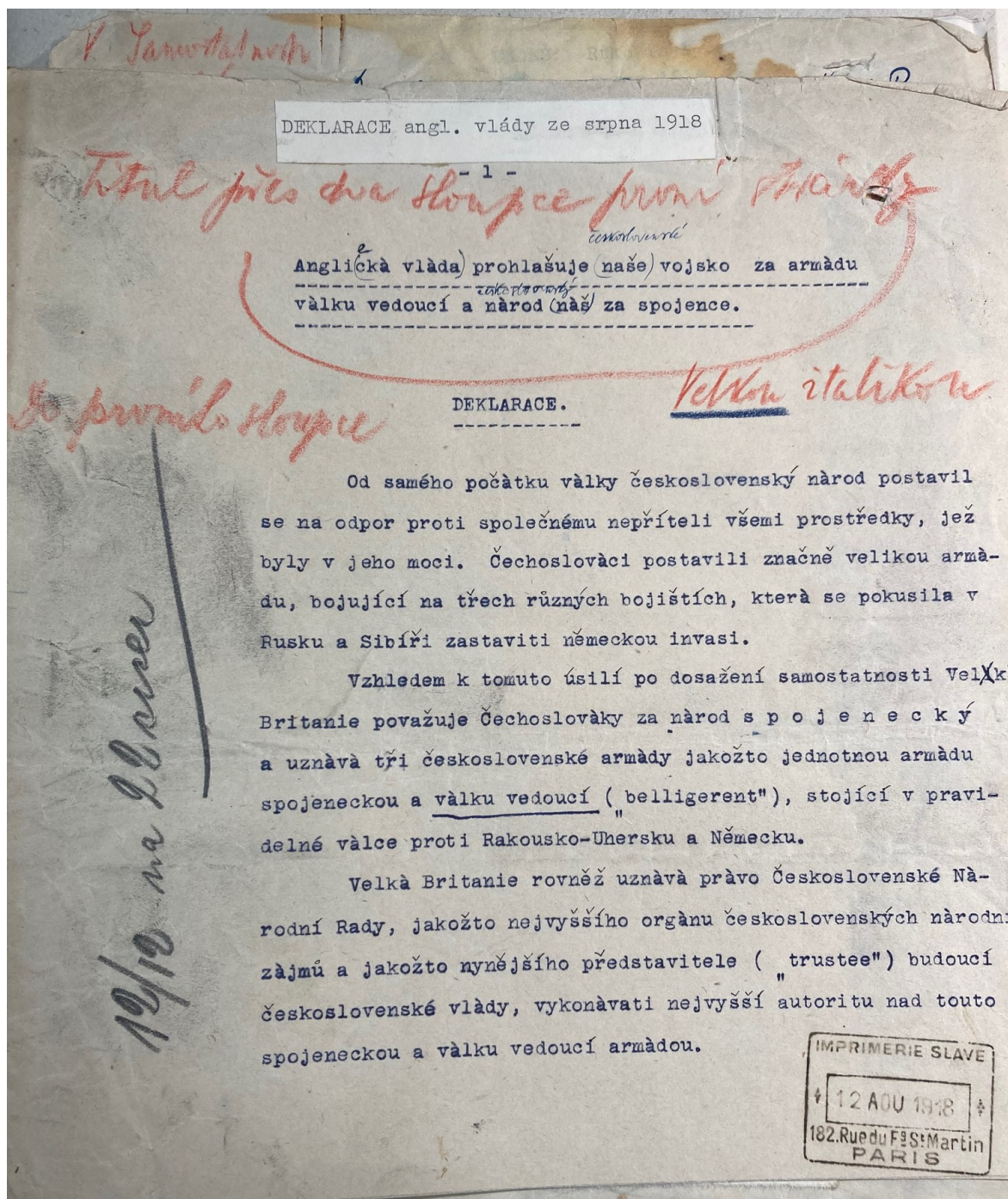
Zdroj: VÚA – VHA, f. Redakce Čs. samostatnost, Nat. Tchéque, kr. 5, M. Plesinger-Božinov, koresp. došlá

Příloha č. 10– První strana rukopisného konceptu článku Za moře od Míly Vraštila (obrázek)

Zdroj: VÚA – VHA, f. Redakce Čs. samostatnost, Nat. Tchèque, kr. 8, Články autoři S-W

Příloha č. 11 – Koncept článku s Benešovými rukopisnými poznámkami (obrázek)

Zdroj: VÚA – VHA, f. Redakce Čs. samostatnost, Nat. Tchèque, kr. 9, Články, Čs. otázka

Příloha č. 12 – Československá samostatnost a článek Anglie prohlašuje naše vojsko za armádu válku vedoucí (obrázek)

**ČESKOŠLOVENSKÁ
SAMOSTATNOST**
L'INDÉPENDANCE TCHÉCOSLOVAQUE
Orgán politické emigrace :-: Organe des émigrés politiques

Dopisy pro redakci a administraci buďtež zaslány na adresu: Československá Samostatnost, 34, rue Bonaparte, Paris.	Vychází dvakrát týdně. Ročník III. PAŘÍŽ Číslo 35 Ve středu dne 14. srpna 1918.	Jednotlivé číslo 20 ct. — Předplatné: Pro Francii ročně Fr. 10.—, půlletně 5.50, čtvrtročně Fr. 2.80. Pro ostatní státy: ročně Fr. 12.—, půlletně 6.50, čtvrtročně Fr. 3.30.
--	---	--

**ANGLIE PROHLAŠUJE NAŠE VOJSKO
ZA ARMÁDU VÁLKU VEDOUCÍ.**

<p style="text-align: center;">DEKLARACE.</p> <p><i>Od samého počátku války Československý Národ postavil se na odpor proti společnému nepříteli všemi prostředky, jež byly v jeho moci. Čechoslováci postavili značně velikou armádu, bojující na třech různých bojístích, která se pokusila v Rusku a Sibiři zastaviti německou invasi.</i></p> <p><i>Vzhledem k tomuto úsilí po dosažení samostatnosti Velká Británie považuje Čechoslováky za národ spojenecký a uznává tři československé armády jakožto jednotnou armádu spojeneckou a válku vedoucí (»belligerent«), stojící v pravidelné válce proti Rakousko-Uhersku a Německu.</i></p> <p><i>Velká Británie rovněž uznává právo Československé Národní Rady, jakožto nejvyššího orgánu československých národních zájmů a jakožto nynějšího představitel (»trustee«) budoucí československé vlády, vykonávati nejvyšší autoritu nad touto spojeneckou armádou.</i></p>	<p style="text-align: center;">DECLARATION.</p> <p><i>Since the beginning of the war the Czecho-Slovak Nation has resisted the common enemy by every means in its power. The Czecho-Slovaks have constituted a considerable Army, fighting on three different battle-fields and attempting, in Russia and Siberia, to arrest the Germanic invasion.</i></p> <p><i>In consideration of its efforts to achieve independence, Great Britain regards the Czecho-Slovaks as an Allied Nation, and recognises the unity of the three Czecho-Slovak Armies as an Allied and belligerent Army, waging a regular warfare against Austria-Hungary and Germany.</i></p> <p><i>Great Britain also recognises the right of the Czecho-Slovak National Council, as the supreme organ of the Czecho-Slovak National interests, and as the present trustee of the future Czecho-Slovak Government, to exercise supreme authority over this Allied and belligerent Army.</i></p> <p style="text-align: right;">J. A. BALFOUR.</p>
---	---

<p><i>Československá Národní Rada vyjednávala v poslední době s anglickou vládou o situaci našeho vojska v Sibiři a o precísování našeho právního postavení mezi Spojenci. Jako výsledek tohoto jednání byl zaslán generálnímu sekretariátu Č. S. N. R., dne</i></p>	<p><i>9. srpna 1918 dopis anglickým ministrem zahraničních záležitostí Balfourem, kterýžto dopis jest prvním přesným projevem anglické vlády proti Rakousko-Uhersku. Dalekosáhlý význam tohoto aktu oceníme v čísle příštím.</i></p>
--	--

Zdroj: https://digitalnistudovna.army.cz/search/api/v5.0/item/uuid:7ecc333a-73af-11e4-980f-005056b73ae5/streams/IMG_FULL

Prague manifeste pour l'indépendance
tchécoslovaque

Zurich le

À la veille de la réunion du Reichsrat à eu lieu
à Prague une ^{assemblée} grande réunion des électeurs, la pre-
mière dès le début de la guerre, à laquelle l'ancien
ministre du commerce le député tchèque Fiedler
a prononcé un grand discours sur les effets de
la révolution russe et sur le programme natio-
nal que les députés tchèques vont déposer à
Vienne. L'orateur a insisté surtout sur la né-
cessité de compléter l'ancien programme du
droit historique de la Bohême par la revendic-
ation de l'unification ^{avec les Slovaques de Hongrie} nationale, basée sur
le principe de nationalité. À la fin l'assemblée
a voté à l'unanimité ~~au milieu d'un enthousiasme~~
~~une~~ ~~de~~ résolution disant entre autre:
" Les électeurs de Prague manifestent leur con-
viction que les députés tchèques réunis en Union
Tchèque " protesteront au Reichsrat avec la der-
nière énergie contre la ~~cruelle~~ "oppression
brutale ~~de~~ ^{laquelle} dont notre peuple a été ^{l'objet surtout} ~~l'objet~~ au
cours des trois dernières années. ~~ils~~ ~~protestent~~
ils ressentent péniblement la suspension de
la ^{constitution} ~~constitution~~ du royaume de Bohême et ~~insistent~~